

Allmän pension för personer födda 1938 eller senare

- Att tjäna in till pension

Vägledning

2010:01 version 6

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Vägledningarna innehåller samlad information om vad som gäller inom ett verksamhetsområde. Vägledningarna tas fram av Pensionsmyndigheten.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av:

- Författningsbestämmelser
- Förarbeten
- Praxis
- JO:s beslut

Vägledningarna uppdateras löpande och publiceras på Pensionsmyndighetens webbplats, www.pensionsmyndigheten.se/vagledningar.

Vägledning 2010:01 Allmän pension för personer födda 1938 eller senare – att tjäna in till pension, version 6

Innehåll

Förkortningar	4
Sammanfattning	5
Läsanvisning	6
Exempel.....	6
Hänvisningar	6
Att hitta rätt i vägledningen	6
1. Inledning	7
1.1 Vägledningar för allmän ålderspension	7
1.2 Pensionssystemets uppbyggnad	7
1.3 Grundläggande begrepp	9
2. Vem är försäkrad för inkomstgrundad allmän pension?	11
2.1 Allmänt.....	11
2.2 Arbete i Sverige	11
2.3 Speciella försäkringssituationer.....	13
2.4 Arbete och vistelse inom EU/EES eller i konventionsland	14
2.5 ATP-förbindelser och förbindelser om ålderspensionsavgift.....	14
2.6 Försäkrad för inkomstpensionstillägg	14
3. Pensionsgrundande inkomst.....	15
3.1 Allmänt.....	15
3.2 Inkomster av anställning.....	15
3.3 Inkomster av annat förvärvsarbete än anställning	18
3.4 Beräkning av pensionsgrundande inkomst	20
4. Pensionsgrundande belopp fr.o.m 1999.....	22
4.1 Allmänt.....	22
4.2 Sjukersättning och aktivitetsersättning	25
4.3 Pliktjänstgöring.....	33
4.4 Studier	36
4.5 Barnår – allmänt.....	37
4.6 Barnår – villkor för att tillgodoräknas PGB	39
4.7 Barnår – vilken av föräldrarna har rätt till PGB?	42
4.8 Barnår – beräkning av PGB	46
5. Fastställande av pensionsrätt, pensionspoäng m.m	52
5.1 Allmänt.....	52
5.2 Pensionsrätt för inkomst- och premiepension	52
5.3 Beräkningsregel för pensionsrätt.....	53
5.4 Överföring av pensionsrätt för premiepension.....	60
5.5 Pensionspoäng.....	63
5.6 Vårdår	65

6.	Beslutsbehörighet och uppgiftsskyldighet	67
6.1	Allmänt.....	67
6.2	Beslut avseende förmåner vid ålderdom	67
6.3	Skyldighet att lämna uppgifter	68
7.	Att räkna om pensionsbehållning	69
7.1	Allmänt.....	69
7.2	Pensionsbehållning	69
7.3	Årlig omräkning	70
7.4	Arvsvinst	70
7.5	Inkomstindexering.....	77
7.6	Avdrag för förvaltningskostnad	80
7.7	Omräkning av pensionsbehållning vid årsskifte	81
7.8	Ändring av pensionsuttag	82
7.9	Omräkning av pensionsbehållning för år då pension lyfts eller återkallas från och med annan månad än januari.....	83
8.	Pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp för åren 1960-1998	88
8.1	Allmänt.....	88
8.2	Pensionspoängsberäknad inkomst	90
8.3	Förtidspension med antagandepoäng.....	91
8.4	Plikttjänstgöring.....	95
8.5	Studier	97
8.6	Barnår.....	98
8.7	Barnår – villkor för att tillgodoräknas PGB	99
8.8	Barnår – vilken av föräldrarna har rätt till PGB?	102
8.9	Barnår – beräkning av PGB	105
9.	Fastställande av pensionsrätter för åren 1960 – 1998	113
9.1	Pensionsrätt fastställs då PGI eller PGB tillgodoräknats	113
9.2	Pensionsunderlag.....	113
9.3	Pensionsrätt till fördelnings- och premiepensionssystemet	113
9.4	Förlängt räkenskapsår	114
9.5	Avrundning	115
9.6	Förvärvsvillkoret.....	115
9.7	Tjugondelsberäknad pensionsrätt.....	115
9.8	Utländska sjömän.....	116
9.9	Underrättelse om beslut	116
9.10	Begäran om omprövning	117
9.11	Förälder	117
10.	Omräkning av pensionsbehållning för åren 1960 - 1998	118
10.1	Allmänt.....	118
10.2	Inkomstindex	118
10.3	Fastställande av inkomstindex	118
10.4	Omräkning	119
10.5	Avrundning	119

11.	Pensionsgrundande belopp för förtidspension beräknad med antagandepoäng för åren 1999 – 2000	120
11.1	Vad är antagandepoäng?	120
11.2	Villkor för PGB	120
11.3	Beräkning av PGB	120
11.4	Förvärvsarbete	122
11.5	Nordiska konventionen.....	122
11.6	Sammanträffande med annan förmån under retroaktivtid	123
11.7	Samordning med arbetsskadelivränta	124
12.	Pensionspoäng för förtidspension beräknad med antagandepoäng för åren 1999 – 2002	127
12.1	Beräkning av pensionspoäng	127
12.2	Delvis förtidspension.....	127
12.3	Om förtidspensionen varit samordnad med arbetsskadelivräntan.....	128
12.4	Förvärvsarbete	128
12.5	Födda före 1938.....	128
13.	Källförteckning	129

Datum: 2026-05-20
 PID nr. PID000739
 Version 6
 Dnr/Ref. VER 2026-212

Förkortningar

Förkortning	Betydelse
A-poäng	Pensionspoäng beräknade på inkomster av anställning
A/F-summa	Pensionspoäng beräknade på inkomster av anställning och annat förvärvsarbete
AFL	Den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring
AGB	Avgångsbidrag
AGE	Avgångsersättning
AGS	Ersättning från avtalsgruppsjukförsäkring
AMF	Arbetsmarknadens Försäkrings AB
AP	Antagandepoäng
AP-fond	Allmänna pensionsfonden
ATP	Allmän tilläggspension enligt den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EG	Europeiska gemenskaperna
EU	Europeiska unionen
F-poäng	Pensionspoäng beräknade på inkomst av annat förvärvsarbete
FL	Förvaltningslagen (2017:900)
IP	Inkomstpension
IT	Informationsteknik
J-poäng	Jämförelsepoäng
LAF	Den upphävda lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring
LIP	Den upphävda lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension
LIPP	Den upphävda lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension
PFS	Pensionsmyndighetens författningssamling
PGB	Pensionsgrundande belopp
PGI	Pensionsgrundande inkomst
PREP	Premiepension
prop.	Proposition
SFB	Socialförsäkringsbalken (2010:110)
SFBP	Lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken (2010:110)
SofL	Den upphävda Socialförsäkringslagen (1999:799)

Sammanfattning

Pensionssystemet är allmänt och obligatoriskt. Det administreras av Pensionsmyndigheten och berör alla som är födda 1938 eller senare.

Pensionssystemet har till syfte att vara följsamt mot den samhällsekonomiska och demografiska utvecklingen. Det skapar ett mer robust och rättvist system.

Livsinkomstprincipen är grundläggande för det nuvarande pensionssystemet. Det avlöser successivt det gamla ATP-systemet.

Personer i mellangenerationen, födda 1938–1953, får pension från både det nuvarande systemet och från ATP-systemet allt utifrån den enskildes födelseår. Ju tidigare en försäkrad är född i mellangenerationen, desto mindre pension får han eller hon från det nuvarande ålderspensionssystemet.

Pensionsberättigade som är födda 1954 eller senare får sin ålderspension fullt ut från det nya ålderspensionssystemet.

Pensionsgrundande inkomst (PGI) fastställs för en person för varje år under vilket han eller hon varit försäkrad och haft inkomst av anställning eller annat förvärvsarbete. Någon nedre eller övre åldersgräns för möjligheten att tjäna in pensionsrätt finns inte.

Även vissa så kallade fiktiva inkomster ger pensionsrätt. Sådana tänkta inkomster kallas pensionsgrundande belopp (PGB). PGB kan tillgodoräknas en försäkrad som har sjuk- eller aktivitetsersättning, fullgör plikttjänstgöring, bedriver studier finansierade med studiemedel, eller är förälder.

En försäkrads pensionsunderlag utgörs av summan av fastställda PGI och PGB för året.

Pensionsrätt fastställs årligen och utgör 18,5 procent av pensionsunderlaget, varav 16 procent grundar rätt till inkomstpension och 2,5 procent fonderas i premiepensionssystemet.

Detta är den sjätte versionen av vägledningen. Föregående version publicerades i december 2022. Till vägledningen finns en separat ändringsförteckning. Tidigare versioner av vägledningen finns i Pensionsmyndighetens diarium.

Läsanvisning

Denna vägledning vänder sig i första hand till personalen på Pensionsmyndigheten. I huvudsak utgör vägledningen en beskrivning av regelverket på området med tillägg av ett antal exempel och några förklarande figurer. Vägledningen är tänkt som ett stöd för handläggare, dels inför beslut i ålderspensionsärenden, dels när information om regelverket eller i enskilda ärenden ska lämnas.

Vägledningen kan också vara ett hjälpmedel vid utbildning av personal på Pensionsmyndigheten och i myndighetens kundservice.

Exempel

I anslutning till textavsnitten finns i många fall exempel. Syftet med dem är att de ska vara ett komplement och göra textavsnitten mer begripliga och lättillgängliga.

Hänvisningar

Vägledning kan läsas utan tillgång till de bestämmelser som den grundas på. I texten finns hänvisningar till aktuella författningar och propositioner. En hänvisning är i regel angiven inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke som behandlar den aktuella bestämmelsen.

Det förekommer också hänvisningar i texten till andra platser i denna vägledning. Vi har valt att vara sparsamma med denna typ av hänvisningar för att läsaren inte ska känna behov av att hoppa fram och tillbaka mellan de olika avsnitten. Istället har vi valt att försöka göra ett så fullödigt sakregister som möjligt där det klart framgår var i vägledningen de olika förekommande begreppen behandlas.

Från och med januari 2011 är vägledningen uppdaterad med hänvisningar till socialförsäkringsbalken och lag (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. För avsnitt som enbart rör tid före 2011 görs hänvisningar till äldre bestämmelser.

Att hitta rätt i vägledningen

De hjälpmedel som finns för att hitta det man söker i vägledningen är innehållsförteckningen. Innehållsförteckningen är placerad först i vägledningen och ger en översiktlig bild av vägledningens kapitel och avsnitt.

I inledningskapitlet finns definitioner av ett antal begrepp.

1. Inledning

1.1 Vägledningar för allmän ålderspension

Det finns tre vägledningar som beskriver den allmänna ålderspensionen. Det är dels denna vägledning 2010:1 *Allmän pension för personer födda 1938 eller senare – Att tjäna in pension*, dels vägledning 2010:2 *Allmän pension för personer födda 1938 eller senare – Att ta ut pension*.

1.2 Pensionssystemets uppbyggnad

Den allmänna ålderspensionen består av

- **inkomstgrundad ålderspension**, som är pension som den enskilde genom arbetet m.m själv tjänat in till, och
- **garantipension**, som finansieras med statsmedel och ska tillgodose den enskilde pensionärens ekonomiska grundtrygghet.

1.2.1 Fördelningssystemet

Fördelningssystemet är den del av ålderspensionssystemet där avgifter från den förvärvsarbetande befolkningens inkomster under ett visst år finansierar samma års pensionsutbetalningar. En omfördelning sker från den yrkesverksamma till den pensionerade generationen.

Inkomstpension

Inkomstpension är pension från fördelningssystemet. Från och med 1999 baseras inkomstpensionen på 16 procent av pensionsunderlaget.

Tilläggspension

Tilläggspension är också en pension i fördelningssystemet som utges till den som är född 1938–1953 i stället för inkomstpension.

1.2.2 Premiepensionssystemet

Premiepensionssystemet kallas den del av ålderspensionssystemet där avgifterna, premierna, faktiskt fonderas. I premiepensionssystemet förvaltas de inbetalda pengarna på ett särskilt konto för varje enskild försäkrad. Den försäkrade har själv möjlighet att välja i vilken eller vilka fonder pengarna ska placeras.

Premiepension

är pensionen från premiepensionssystemet. Premiepensionen baseras från och med 1999 på 2,5 procent på pensionsunderlaget.

1.2.3 Garantipension

Garantipensionen är ett grundskydd i det allmänna pensionssystemet för den som saknar eller har en låg inkomstgrundad pension. För att få full garantipension krävs 40 års försäkringstid.

Ett nytt begrepp, riktålder för pension, infördes i socialförsäkringsbalken från och med 2020. Åldersgränserna i pensionssystemet knyts till riktåldern som i sin tur ska följa medellivslängden i samhället. Det innebär att åldern för när man tidigast kan ta ut allmän pension, eller få bostadstillägg, kommer att kopplas till medellivslängdens utveckling. Riktåldern beräknas första gången 2020 och gäller för det sjätte året efter beräkningsåret.

Det innebär att enligt 67 kap. 4 § SFB i dess lydelse före den 1 december 2022, får garantipensionen tas ut tidigast från och med den månad då den pensionsberättigade fyller 65 år.

Från och med 2023 gäller 66 år (födda 1958 och 1959), och från och med 2026 regleras åldersgränsen av riktåldern.

1.2.4 Inkomstpensionstillägg

Från och med september 2021 kan ett inkomstpensionstillägg beviljas om den enskilde är 65 år eller äldre och har inkomstgrundad ålderspension inom ett visst beloppsintervall. Från och med januari 2023 kan inkomstpensionstillägg beviljas från och med den månad den försäkrade fyller 66 år och från och med januari 2026 gäller att inkomstpensionstillägg kan beviljas från och med den månad den försäkrade uppnår riktåldern för pension. Inkomstpensionstillägget är skattefinansierat och är en särskild förmån vid ålderdom. Tillägget ingår inte i den allmänna ålderspensionen (53 kap. 2 § SFB). På grund av sin konstruktion är inkomstpensionstillägget dock nära knutet till den inkomstgrundade ålderspensionen och likställs med allmän ålderspension vid utbetalning (74 a kap. 24 § SFB).

Syftet med inkomstpensionstillägget är att stärka pensionerna för dem som arbetat ett helt arbetsliv med låg lön (prop. 2020/21:1, Utgiftsområde 11). Den inkomstgrundade ålderspensionen ligger till grund för beräkningen. För att få oavkortat inkomstpensionstillägg krävs också viss försäkringstid. Som försäkringstid räknas år med PGI (födda 1938 eller senare) eller år med pensionspoäng för tilläggspension (födda 1937 eller tidigare).

1.3 Grundläggande begrepp

Vissa begrepp som är centrala när man beskriver intjänandet av den inkomstgrundade pensionen är följande.

Intjänandeår

kallas det kalenderår för vilket pensionsgrundande inkomst (PGI) eller pensionsgrundande belopp (PGB) ska fastställas. (57 kap. 2 § 1 p. Socialförsäkringsbalken (2010:110) [SFB])

Fastställelseår

är kalenderåret efter intjänandeåret (57 kap. 2 § 2 p. SFB)

Pensionsgrundande inkomst (PGI)

fastställs för en person för varje år under vilket han eller hon har varit försäkrad och haft inkomst av anställning eller annat förvärvsarbete. PGI, som fastställs och meddelas av Skatteverket, ger pensionsrätt. (59 kap. 5 § SFB)

Pensionsgrundande belopp (PGB)

är så kallade fiktiva inkomster som också ger pensionsrätt. PGB kan tillgodoräknas en försäkrad som

- har sjuk- eller aktivitetsersättning
- fullgör plikttjänstgöring
- studerar med studiemedel eller
- är förälder till ett eller flera små barn

PGB fastställs av Pensionsmyndigheten. (60 kap. SFB)

Pensionsunderlag

är det belopp som beräkningen av pensionsrätten utgår från och den består av summan av en försäkrads fastställda PGI och PGB för året. (61 kap. 5 § SFB)

Intjänandetaket

är den gräns över vilken inkomster inte kan grunda rätt till pension. Summan av PGI och PGB, som utgör pensionsunderlaget, kan alltså högst nå upp till detta tak som ligger vid 7,5 gånger inkomstbasbeloppet. (59 kap. 4 § andra stycket SFB)

Årligt besked och information om den pensionsrätt som fastställts ska alla personer som omfattas av det nya ålderspensionssystemet få i form av ett årligt utskick från Pensionsmyndigheten senast den 31 mars året efter fastställelseåret. I utskicket redovisas Pensionsmyndigheten beslut om PGB och fastställd

pensionsrätt. Även tillgodoräknade pensionspoäng för ATP redovisas. Det ska även framgå hur en eventuell överföring av premiepensionsrätt mellan makar har påverkat beslutet om pensionsrätt. Möjligheter till omprövning av besluten ska också redovisas. (58 kap. 9 § SFB)

Samtidigt informerar Pensionsmyndigheten om den samlade pensionsbehållningen avseende inkomstpension och premiepension för den enskilde.

2. Vem är försäkrad för inkomstgrundad allmän pension?

2.1 Allmänt

Detta kapitel redogör kort för vem som är försäkrad för inkomstgrundad ålderspension. Den inkomstgrundade ålderspensionen är en arbetsbaserad försäkring. Det innebär att den som arbetar i Sverige enligt huvudregeln är försäkrad för inkomstgrundad ålderspension. Bestämmelser om detta finns i 6 kap. SFB.

Där finns också närmare bestämmelser om

- vad som avses med arbetet i Sverige,
- speciella försäkringssituationer,
- vad som gäller när en person flyttar utomlands

För den som åker till ett annat land måste även EG:s lagstiftning på socialförsäkringsområdet alternativt konventionsregler beaktas när det gäller att avgöra om personen kan vara försäkrad enligt 5-6 kap SFB. Se vägledning 2010:7 *Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EU-förordningarna 883/2004 och 987/2009 samt enligt konventionerna om social trygghet.*

2.2 Arbete i Sverige

Huvudregeln för den arbetsbaserade försäkringen är att man ska arbeta i Sverige för att kunna vara försäkrad. Det gäller både anställda, uppdragstagare och egenföretagare. (6 kap. 11 § SFB)

Möjligheten att vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner påverkas inte av faktorer som personens bosättning, medborgarskap, arbetets varaktighet samt var en arbetsgivare är medborgare eller har sitt säte.

En arbetstagare är försäkrad för arbete från och med första dagen av anställningstiden. För andra gäller försäkringen från och med den dag då arbetet har börjat (6 kap. 8 § första stycket SFB).

Exempel

Alexander Vasiljev kommer från Ryssland för att arbeta under sex månader hos en fruktindustri i södra Sverige. Han har arbetstillstånd.

Eftersom han förvärvsarbetar i Sverige omfattas han av den arbetsbaserade försäkringen från och med den första dagen av anställningstiden. Att arbetet pågår under relativt kort tid har inte någon betydelse, eftersom det inte finns något krav på arbetsperiodens längd.

Om arbetstillstånd eller uppehållstillstånd krävs för arbete i Sverige omfattas inte arbetstagaren av den arbetsbaserade försäkringen förrän sådana tillstånd har beviljats. (6 kap. 14 § första stycket SFB)

Försäkringen upphör att gälla tre månader efter den dag då arbetet har upphört, den så kallade efterskyddstiden. (6 kap. 8 § andra stycket SFB)

Den som någon gång på grund av arbete tillgodoräknats pensionspoäng eller pensionsrätt enligt bestämmelserna i SFB eller enligt de upphävda bestämmelserna i AFL eller LIP är alltid försäkrad för inkomstgrundad ålderspension. (6 kap. 11 § SFB)

2.2.1 Arbete på fartyg

Arbete som sjöman på svenskt handelsfartyg ska anses som arbete i Sverige. (6 kap. 3 § SFB)

Sjömannens medborgarskap och bosättning saknar betydelse. Detsamma gäller vid så kallad bare-boat charter, dvs. anställning på utländskt handelsfartyg som en svensk redare hyr i huvudsak obemannat, om anställningen sker hos redaren eller hos någon arbetsgivare som redaren anlitat. Även anställning hos ägaren till ett svenskt handelsfartyg eller hos någon arbetsgivare som anlitas av ägaren ska anses som arbete i Sverige, om fartyget hyrs ut till en utländsk redare i huvudsak obemannat.

2.2.2 Utsändning

Om en arbetstagare arbetar utomlands för en svensk arbetsgivare som har verksamhet i Sverige, anses arbetet utfört i Sverige om arbetstagaren är utsänd av arbetsgivaren. En förutsättning är att arbetet utomlands kan antas vara längst ett år. Om en statlig arbetsgivare har skickat en arbetstagare utomlands anses det dock vara arbete i Sverige oavsett utsändningstidens längd. (6 kap. 4 § SFB)

2.2.3 Diplomater

Arbete som utförs av en person som tillhör en annan stats beskickning ska anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med bestämmelserna om immunitet och privilegier i de konventioner som anges i 2 och 3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Detta gäller också en sådan persons privattjänare. (6 kap. 5 § SFB)

Arbete som utförs av lokalt anställd personal på en utländsk beskickning anses alltid som arbete i Sverige.

2.3 Speciella försäkringssituationer

I vissa fall kan en person kvalificera sig för inkomstgrundad ålderspension utan att någonsin ha utfört arbete i Sverige.

En person som har inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning är försäkrad för inkomstgrundad ålderspension beräknad på denna ersättning. (6 kap. 19 § SFB)

En person är också försäkrad för inkomstgrundad ålderspension om han eller hon har fått någon av följande förmåner:

- vårdbidrag enligt 5 kap. 9 § 5 SFB som inte enbart avser merkostnader
- dagpenning från arbetslöshetskassa,
- aktivitetsstöd till den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program,
- utbildningsbidrag för doktorander,
- särskilt utbildningsbidrag,
- ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF),
- dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och till andra som får dagpenning enligt de grunder som gäller för totalförsvarspliktiga eller,
- stipendium som enligt 11 kap. 46 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska tas upp som intäkt i inkomstslaget tjänst.

Den som är bosatt i Sverige men inte är försäkrad genom arbete kan ändå vara försäkrad för pensionsgrundande belopp för barnår, plikttjänstgöring och studier, trots att dessa förmåner är förknippade med ett förvärvsvillkor. I dessa fall krävs dock att förvärvsvillkoret uppfylls antingen före eller efter den aktuella perioden (6 kap. 21 § SFB).

Beträffande förvärvsvillkoret hänvisas till avsnitt 4.1.4 *Förvärvsvillkoret*

2.4 Arbeta och vistelse inom EU/EES eller i konventionsland

Genom Sveriges medlemskap i EU/EES eller till följd av bilaterala socialförsäkringskonventioner som Sverige tecknat med andra länder gäller delvis andra regler om vem som är försäkrad.

En redogörelse för vad som gäller i dessa fall finns i vägledningarna

- 2010:7 Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG-förordningarna 883/2004 och 987/2009 samt enligt konventionerna om social trygghet
- 2010:6 Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG-förordningarna 1408/71 och 574/72 samt enligt konventioner om social trygghet.

2.5 ATP-förbindelser och förbindelser om ålderspensionsavgift

I ATP-systemet har arbetsgivare kunnat åta sig att betala tilläggs pensionsavgift på den lön som betalats ut till anställda genom en så kallad ATP-förbindelse. Detta har medfört att inkomsten grundat pensionsrätt i Sverige, som den annars inte hade gjort.

Möjligheten att nyteckna ATP-förbindelser upphörde vid utgången av år 2000. PGI till följd av en förbindelse som gällde vid den tidpunkten får tillgodoräknas i fem år framåt, dvs. till och med år 2005 (1 kap 3 § lagen (2010:111). om införande av socialförsäkringsbalken [SFBP] och Punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lagen [1999:802] om ändring i LIP).

2.6 Försäkrad för inkomstpensionstillägg

Försäkringstid för inkomstpensionstillägg för personer som är födda 1938 eller senare utgörs av år med PGI. Försäkringstiden ska dock endast räknas fram till och med det andra året före det år inkomstpensionstillägget avser. För personer födda 1937 eller tidigare utgörs försäkringstiden av år med pensionspoäng. För personer födda till och med 1953 kan också så kallade sjöskatteår räknas som försäkringstid för inkomstpensionstillägget.

Det krävs ett års försäkringstid för rätt till inkomstpensionstillägg. Förmånen avkortas även i proportion till den sammanlagda försäkringstiden. Oavkortad försäkringstid skiljer sig åt mellan olika åldersgrupper. För personer födda 1945 eller senare är full försäkringstid 40 år. För födda 1938–1944 är 35 år full försäkringstid. För födda 1937 eller tidigare är det samma antal år som krävs för oavkortad tilläggspension, det vill säga 30 år för de födda 1924 eller senare, 29 år

för de födda 1923, 28 år för de födda 1922 osv. ner till 20 år för de födda 1920 eller tidigare.

För rätt till inkomstpensionstillägg krävs det att pensionstagaren är bosatt i Sverige. På grund av exportabilitetsprincipen (artikel 7) i EG-förordning 883/2004 kan inkomstpensionstillägget även komma att betalas ut till pensionstagare bosatta i andra medlemsstater och de länder Sverige har socialförsäkringskonventioner med.

3. Pensionsgrundande inkomst

3.1 Allmänt

Detta kapitel redogör för de bestämmelser om PGI som finns i SFB.

Pensionsrätten grundas på ett underlag som huvudsakligen består av pensionsgrundande inkomst (PGI). Pensionsrätt kan även grundas på pensionsgrundande belopp (PGB) som behandlas i nästa kapitel.

Huvudprincipen i SFB är att pensionsrätt grundas på förvärvsarbete. Den pensionsgrundande inkomsten delas in i två grupper:

- inkomst av anställning och
- inkomst av annat förvärvsarbete

(59 kap. 3 § SFB)

Andra inkomster än sådana som grundas på förvärvsarbete är inte pensionsgrundande. Inkomst av kapital och privata pensionsförsäkringar är således inte pensionsgrundande. Det är inte heller annan pension än delpension.

PGI för tiden 1960–1998 behandlas i kapitel 8.

3.2 Inkomster av anställning

3.2.1 Lön m.m från arbetsgivare

Lön eller annan ersättning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner som en försäkrad har fått som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst är pensionsgrundande som inkomst av anställning. (59 kap. 8 § SFB)

Traktamenten och andra kostnadsersättningar räknas som PGI till den del de överstiger de belopp som är avdragsgilla för den anställda vid beskattningen.

Skattepliktiga förmåner ska tas upp till ett värde som bestäms enligt skattebetalningslagen (1997:483) (59 kap. 8 § SFB).

3.2.2 Uppdragsinkomst

Ersättning i pengar eller annan skattepliktig förmån för utfört arbete (dock inte pension), samt tillfällig förvärvsinkomst av verksamhet som inte bedrivs självständigt, är pensionsgrundande som inkomst av anställning. Det gäller även om mottagaren inte är anställd hos den som betalar ersättningen. Den som har utfört arbetet likställs i sådana fall med en arbetstagare och den som betalat ut ersättningen med en arbetsgivare (59 kap. 9 § SFB).

Avgörande för om tillfällig förvärvsinkomst ska räknas som inkomst av anställning eller som inkomst av annat förvärvsarbete är om den kan härledas ur ett uppdrag eller inte.

Ersättning för utfört arbete utgör PGI av annat förvärvsarbete om mottagaren har en F-skattsedel (59 kap. 15 § SFB).

Om mottagaren i stället har en A-skattsedel eller saknar skattsedel på preliminär skatt är ersättningen i regel pensionsgrundande som inkomst av anställning.

3.2.3 Inkomst under 1 000 kronor

Lön i pengar, annan ersättning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner ska vara minst 1 000 kronor från en och samma arbetsgivare för att bli pensionsgrundande. Detta gäller även uppdragsinkomster (59 kap. 22 § SFB).

3.2.4 Idrottsinkomster

Ersättning från en ideell förening till en idrottsutövare räknas inte som pensionsgrundande inkomst av anställning, om ersättningen under ett år är mindre än ett halvt prisbasbelopp. Om ersättningen uppgår till ett halvt prisbasbelopp eller mer under året är den pensionsgrundande med hela sitt belopp (59 kap. 24 § SFB).

3.2.5 10 000-kronorsregeln

Ersättning för utfört arbete räknas alltid som inkomst av annat förvärvsarbete om den betalas ut av en fysisk person eller ett dödsbo, och ersättningen understiger 10 000 kronor per utbetalare och år och inte utgör utgift i näringsverksamhet för utbetalaren (59 kap. 19 § SFB).

Denna bestämmelse infördes vid tillkomsten av reglerna om F-skattsedel med mera och tar sikte på transaktioner mellan enskilda personer.

3.2.6 Sjukersättning och aktivitetsersättning

Sjuk- eller aktivitetsersättning kan betalas ut i form av inkomstrelaterad ersättning och garantiersättning. Garantiersättningen är inte pensionsgrundande. Däremot är ersättning som utbetalas i form av inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning

enligt 34 kap. SFB, pensionsgrundande inkomst från inkomst av anställning (59 kap. 13 § 5 SFB).

3.2.7 Övriga pensionsgrundande socialförsäkringsersättningar

En rad olika socialförsäkringsförmåner är pensionsgrundande som inkomst av anställning. Det gäller bl.a. sjukpenning, rehabiliteringspenning, föräldrapenningförmåner, vårdbidrag, arbetslöshetsersättning, vissa former av utbildningsbidrag och vuxenstudiestöd samt livränta från arbetsskadeförsäkringen. Dessa ersättningar är pensionsgrundande även om ersättningen för en enskild försäkrad inte uppgår till 1 000 kronor för inkomståret (59 kap. 13 och 22 §§ SFB).

3.2.8 Två olika ersättningar som är samordnade med varandra

Det kan förekomma att olika ersättningar ska samordnas. Exempelvis kan en ersättning som är pensionsgrundande, eller för vilken det ska beräknas PGB eller pensionspoäng för sjuk- eller aktivitetsersättning, ha betalats ut av Försäkringskassan eller en arbetslöshetskassa till en försäkrad. Den försäkrade kan senare för samma månad ha beviljats en annan ersättning som är pensionsgrundande och samordnad med den tidigare utbetalda ersättningen. Den senare beviljade ersättningen är inte pensionsgrundande till den del den avser tiden före den månad ersättningen börjar utges löpande.

I de fall när inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning och arbetsskadelivränta beviljas samtidigt för förfluten tid ska det anses som om sjuk- eller aktivitetsersättningen har betalats ut före livräntan.

Vad som sägs om arbetsskadelivränta gäller även livränta enligt lagen om statligt personskadeskydd. Det gäller också annan livränta som bestäms med tillämpning av reglerna i lagen om arbetsskadeförsäkring (59 kap. 29–31 §§ SFB).

Exempel

Ester har inkomstrelaterad sjukersättning. Hon tillgodoräknas PGI och PGB för sjukersättningen. Senare beviljas hon arbetsskadelivränta retroaktivt för samma tid som hon har fått sjukersättning. Sjukersättningen och arbetsskadelivräntan samordnas. Vi antar att hon har fått sjukersättning för samtliga månader under den retroaktiva tiden. Livräntan är därför inte pensionsgrundande för tiden före utbetalningsmånaden. Det innebär att arbetsskadelivräntan i detta fall är pensionsgrundande först från och med den månad livräntan regelbundet betalas ut.

Exempel

Jenny beviljas hel sjukersättning. Den inkomstrelaterade sjukersättningen bestäms till 120 000 kronor per år från och med den 1 maj 2004. Den ska utbetalas retroaktivt för månaderna maj–november 2004 och därefter löpande. I juni och juli har tillfällig föräldrapenning om 1 200 kronor utbetalats till Jenny. Den tillfälliga föräldrapenningen ska samordnas med sjukersättningen. För de månader då samordning med annan pensionsgrundande inkomst görs grundar inte sjukersättningen någon ålderspensionsrätt. Den inkomstrelaterade sjukersättningen under retroaktivtiden blir därför bara PGI för månaderna maj och augusti–november.

3.2.9 Avtalsförsäkringar

Ersättning från avtalsförsäkringar, som ersätter inkomst är pensionsgrundande som inkomst av anställning.

Detta gäller dock inte vissa ersättningar, som bildar underlag för särskild löneskatt, till exempel avgångsbidrag (AGB) från Arbetsmarknadens Försäkrings AB (AMF), avgångsersättning (AGE) från Trygghetsrådet och ersättning från avtalsgruppsjukförsäkring (AGS) som är komplement till sjukersättning eller till aktivitetsersättning (59 kap. 25 § SFB).

3.2.10 Utländsk arbetsgivare

Lön eller annan ersättning från arbetsgivare., som är bosatt utomlands eller är utländsk juridisk person och som saknar fast driftsställe i Sverige utgör inkomst av anställning i de fall då arbetstagaren sysselsatts i Sverige eller tjänstgjort som sjöman. ombord på svenskt handelsfartyg. En definition av begreppet fast driftsställe finns i 2 kap. 29 § inkomstskattelagen (1999:1229) (59 kap. 21 § SFB).

Som framgår av nästa avsnitt kan arbetsgivaren och arbetstagaren komma överens om att ersättningen i stället ska räknas som inkomst av annat förvärvsarbete, så kallat omvänt likställighetsavtal. Ett sådant avtal kan dock inte slutas med en sjöman på ett svenskt handelsfartyg.

3.3 Inkomster av annat förvärvsarbete än anställning

3.3.1 Allmänt

PGI av annat förvärvsarbete är främst inkomst av aktiv näringsverksamhet här i landet, dvs. näringsverksamhet i vilken den försäkrade har arbetat i inte oväsentlig omfattning. Kravet på aktivitet innebär i normalfallet att den försäkrades arbetsinsats i verksamheten ska motsvara minst en tredjedel av arbetstiden i en heltidsanställning (prop. 1989/90:110 s. 646).

Vidare är tillfällig förvärvsverksamhet av självständigt bedriven verksamhet pensionsgrundande som inkomst av annat förvärvsarbete. Det gäller också ersättning för arbete för någon annans räkning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner under förutsättning att den prestation som utgör grund för ersättningen inte kan anses ha skett inom ramen för någon annans verksamhet utan är självständigt bedriven (59 kap. 14 § SFB).

Som nämnts under avsnittet ovan räknas sådana tillfälliga förvärvsinkomster som anställningsinkomst, om det finns ett anställnings- eller uppdragsförhållande.

En person som har inkomst av näringsverksamhet kan ha en F-skattsedel. Innehavaren av F-skattsedel är skyldig att själv betala sociala avgifter i form av egenavgifter på ersättning för utfört arbete. Mottagaren av ersättningen ska ha haft en gällande F-skattsedel antingen då ersättning för arbetet bestämdes eller då ersättningen betalades ut.

Sjukpenning, rehabiliteringspenning och motsvarande ersättning utgör inkomst av annat förvärvsarbete i den utsträckning ersättningen är i stället för sådan inkomst av annat förvärvsarbete, som behandlats ovan. Däremot är exempelvis arbetslöshetsersättning och föräldrapenning alltid inkomst av anställning. (59 kap. 13 och 14 § SFB)

3.3.2 Inkomst under 1 000 kronor

Även när det gäller inkomst av näringsverksamhet eller tillfällig förvärvsinkomst av självständigt bedriven verksamhet finns en tusenkronorsgräns för att inkomst av annat förvärvsarbete ska räknas som pensionsgrundande (59 kap. 22 §§ SFB).

3.3.3 10 000-kronorsregeln

Som nämnts under avsnitt 3.2.5 räknas ersättning för utfört arbete som betalats ut av fysisk person eller dödsbo alltid som inkomst av annat förvärvsarbete, om beloppet är mindre än 10 000 kronor från samma utbetalare under inkomståret och inte utgör utgift i näringsverksamhet för utbetalaren (59 kap. 19 § SFB).

3.3.4 Omvänt likställighetsavtal

Lön eller annan ersättning från en arbetsgivare, som är bosatt utomlands eller är en utländsk juridisk person utan fast driftsställe i Sverige, till en försäkrad som sysselsatts i Sverige, blir pensionsgrundande inkomst av annat förvärvsarbete. Förutsättningen är att arbetsgivaren och arbetstagaren har träffat en överenskommelse, ett så kallat omvänt likställighetsavtal. Genom ett sådant avtal befrias arbetsgivaren från skyldighet att betala arbetsgivaravgifter, och arbetstagaren åtar sig att betala egenavgifter för ersättningen. Ett omvänt likställighetsavtal kan inte slutas med en sjöman på ett svenskt handelsfartyg (59 kap. 21 § SFB).

3.4 Beräkning av pensionsgrundande inkomst

Den försäkrades PGI är summan av en försäkrads inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under ett intjänandeår.

Till grund för beräkningen av PGI för ett visst intjänandeår, läggs den försäkrades taxering till statlig inkomstskatt för året. Den bygger i sin tur på de uppgifter som den försäkrade lämnat i självdeklarationer och kontrolluppgifter. (59 kap. 33 § första stycket SFB).

Om en inkomst som är pensionsgrundande har uppburits under ett beskattningsår som inte sammanfaller med kalenderår, ska den inkomsten anses ha uppburits under kalenderåret närmast före taxeringsåret (59 kap. 33 § andra stycket SFB).

3.4.1 Inkomstuppgift för begränsat skattskyldiga

Vissa utländska inkomster är pensionsgrundande som inkomst av anställning, trots att den försäkrade inte är skattskyldig i Sverige. Beräkningen av PGI ska i dessa fall grundas på kontrolluppgift som lämnas enligt 12 kap. 2 § lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter (59 kap. 34 § SFB).

3.4.2 Allmän pensionsavgift

Vid beräkning av en försäkrads PGI av anställning ska Skatteverket göra avdrag för debiterad allmän pensionsavgift som den försäkrade ska betala för inkomsten enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift. (59 kap. 36 § SFB)

Det är den avgift som fastställs i beslutet om slutlig skatt som ska dras av. Om denna avgift ändras efter omprövning eller domstolsbeslut är det den slutligt bestämda avgiften som räknas av. Det är således alltid den avgift som rätteligen ska betalas som ska dras av. (prop. 1997/98:151, s. 671)

Avdrag för allmän pensionsavgift ska göras efter samma principer när det gäller beräkning av PGI av annat förvärvsarbete. I dessa fall ska hänsyn inte tas till ändrad avgiftsdebitering på grund av bristande betalning. Även här gäller således att det alltid är den avgift som rätteligen ska betalas som ska dras av.

Allmän pensionsavgift ska inte betalas på inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning (4 § 2 st. lagen [1994:1744] om allmän pensionsavgift).

3.4.3 Intjänandetak

Vid beräkning av en persons PGI ska Skatteverket bortse från inkomster av anställning och inkomster av annat förvärvsarbete i den mån summan av dessa – efter avdrag för allmän pensionsavgift – överstiger 7,5 gånger det inkomstbasbelopp som gäller för intjänandeåret. Detta är det så kallade

intjänandetaket. Sådana belopp som det ska bortses ifrån ska i första hand räknas av från den försäkrades inkomster av annat förvärvsarbete (59 kap. 4 § andra stycket SFB).

Det inkomstbasbelopp som används bland annat vid beräkningen av intjänandetaket, ska årligen fastställas av regeringen från och med år 2002. För åren 1999 och 2000 ska det förhöjda prisbasbeloppet användas istället. För år 2001 är inkomstbasbeloppet lika med det förhöjda prisbasbeloppet (58 kap. 26–28 §§ SFB och 6 kap 6 § SFBP).

Inkomstbasbeloppet ska räknas om med förändringen av inkomstindex. Indexet avspeglar förändringar av de försäkrades inkomster, justerat för förändringar i det allmänna prisläget. Pensionsmyndigheten gör beräkningen av inkomstindex för varje år och sedan fastställer regeringen detta. (58 kap. 10–13 §§ SFB)

3.4.4 Avrundning

Sedan inkomster av anställning och inkomster av annat förvärvsarbete räknats fram ska de var för sig avrundas till närmaste lägre hundratal kronor (59 kap. 32 § SFB).

När en inkomst begränsas på grund av intjänandetaket kan det ändå uppkomma ett belopp, som inte är jämnt delbart med hundra (prop. 1997/98:151, s. 656).

Exempel

Inkomstbasbeloppet för 2023 är fastställt till 74 300 kronor. Intjänandetaket blir då $7,5 \times 74\,300 = 557\,250$ kronor. För en försäkrad som har en årsinkomst på 585 000 kronor efter avdrag för allmän pensionsavgift kommer PGI ändå begränsas till samma nivå som intjänandetaket och fastställas till 557 250 kronor.

3.4.5 Fastställelse av PGI

Skatteverket ska fastställa PGI för varje år (intjänandeår som en person varit försäkrad och haft inkomster som är pensionsgrundande (59 kap. 5 § SFB).

Fastställelseåret är kalenderåret efter intjänandeåret (57 kap. 2 § SFB).

För att PGI ska fastställas måste dock de pensionsgrundande inkomsterna sammanlagt, före avdrag för allmän pensionsavgift, ha uppgått till minst 42,3 procent av det för intjänandeåret gällande prisbasbeloppet. Denna gräns motsvarar gränsen för att lämna självdeklaration, och den är huvudsakligen administrativt motiverad (59 kap. 5 § andra stycket SFB).

3.4.6 Åldersgränser

För fastställande av PGI finns varken någon nedre eller övre åldersgräns. Den nedre åldersgräns som fanns tidigare innebar att någon PGI inte skulle fastställas för år innan den försäkrade hade fyllt 16 år. Från och med 2004 togs denna nedre åldersgräns bort. Den nedre åldersgränsen tas även bort retroaktivt för åren 1999–2003. För det år en försäkrad har avlidit ska PGI inte fastställas i annat fall än om överföring av pensionsrätt för premiepension till den avlidnes make ska göras för det året.

4. Pensionsgrundande belopp fr.o.m 1999

4.1 Allmänt

Det nya ålderspensionssystemet bygger på livsinkomstprincipen som innebär att pensionen baseras på inkomsten under hela förvärvslivet. Det finns därför behov av särskild kompensation i pensionshänseende för sådan frånvaro från arbetsmarknaden som inte rimligen bör slå igenom som minskad pensionsrätt. Mot bakgrund härav har, utöver de faktiska inkomsterna, vissa fiktiva inkomster gjorts pensionsgrundande.

De fiktiva inkomster som ger pensionsrätt kallas pensionsgrundande belopp (PGB). PGB kan tillgodoräknas för sjuk- eller aktivitetsersättning, plikttjänstgöring, studier och barnår (60 kap. 3 § SFB).

PGB ingår inte i beräkningsunderlaget för inkomstpensionstillägget.

4.1.1 Fastställande av PGB

PGB ska fastställas för varje år (intjänandeår) som en försäkrad uppfyller förutsättningarna för att tillgodoräknas sådana belopp (60 kap. 4 § SFB).

Beslut om PGB ska fattas av Pensionsmyndigheten och får göras genom automatisk databehandling (112 kap. 7 § SFB).

PGB ska fastställas endast i den utsträckning som de tillsammans med pensionsgrundande inkomster (PGI) inte överstiger intjänandetaket. Det innebär att ett beräknat PGB kan behöva minskas, om de beräknade beloppen tillsammans med PGI överstiger intjänandetaket. Om inkomsterna, efter avdrag för allmän pensionsavgift, redan uppgår till intjänandetaket ska inte något PGB över huvud taget fastställas. I övrigt finns inget hinder för att tillgodoräkna en person olika slag av PGB för ett och samma år.

PGB ska inte fastställas för år före det år en person fyller 16 år. PGB ska inte heller fastställas för det år då en försäkrad avlidit. PGB ska heller inte fastställas för den som är född 1937 eller tidigare (60 kap. 6 § SFB).

4.1.2 Avräkning

PGB ska fastställas i en viss ordning om beloppen helt eller delvis skulle komma att överstiga intjänandetaket. Vid fastställandet ska bortses från PGB i följande ordning. (60 kap. 5 § SFB)

- PGB för barnår
- PGB för studier
- PGB för pliktjänstgöring
- PGB för sjuk- och aktivitetsersättning

Figur 1 Avräkningsordningen kan åskådliggöras på följande sätt:

	Intjänande- taket
PGB för barnår	
PGB för studier	
PGB för pliktjänstgöring	
PGB för sjuk- eller aktivitets- ersättning	
PGI	

4.1.3 Avrundning

Varje PGB ska avrundas till närmaste lägre hundratal kronor. Det görs dock undantag för bestämmelsen om intjänandetaket, som kan medföra att ett PGB ibland behöver fastställas till ett belopp som inte är jämnt delbart med hundra (60 kap. 4 § SFB).

Exempel

Inkomstbasbeloppet för 2023 år är fastställt till 74 300 kronor. Intjänandetaket blir då $7,5 \times 74\,300 = 557\,250$ kronor. För en försäkrad, som fått en PGI på 502 700 kronor, har PGB för barnår räknats fram till 68 330 kronor. Enligt huvudregeln skulle beloppet ha rundats av till 68 300 kronor, men eftersom detta tillsammans med PGI inte ryms under intjänandetaket, ska PGB för barnår fastställas till $557\,250 - 502\,700 = 54\,550$ kronor. Detta belopp avrundas inte.

4.1.4 Förvärvsvillkoret

För att ett tillgodoräknat PGB för pliktjänstgöring, studier eller barnår ska ge upphov till utbetalning av pension krävs att förvärvsvillkoret är uppfyllt.

Förvärvsvillkoret innebär att den försäkrade måste ha en viss anknytning till arbetslivet.

Den pensionsberättigade ska under minst fem år ha haft en fastställd PGI som motsvarar minst två inkomstbasbelopp för respektive år (62 kap. 38 § SFB).

Av förarbetena framgår att även PGI som fastställts för förfluten tid ska beaktas. När det gäller PGI för annat förvärvsarbete ska man bortse från belopp som inte legat till grund för pensionsrätt på grund av obetalda avgifter (prop. 1997/98:151, s. 267).

Förvärvsvillkoret är uppfyllt om det, senast det femte året efter att den försäkrade uppnår riktåldern för pension, har fastställts pensionsgrundande inkomster som för minst fem år uppgått till lägst två gånger det inkomstbasbelopp som gällde för intjänandeåret.

PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning ska likställas med PGI vid bedömningen av om förvärvsvillkoret är uppfyllt. Det innebär att PGI och PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning läggs ihop för att bedöma om förvärvsvillkoret är uppfyllt. Detta gäller om både PGI och PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning fastställs för samma år (62 kap. 39 § SFB).

År intjänade i andra länder som Sverige har socialförsäkringsavtal med eller är knutna till genom EU, kan användas för att öppna kravet på förvärvsvillkoret. Läs mer i Vägledning 2010:7 *Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EU-förordningarna 883/2004 och 987/2009 samt enligt konventioner om social trygghet*.

4.1.5 Beräkning av genomsnittlig PGI

När vissa PGB ska beräknas används den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten i landet. Vid beräkningen av den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten tas följande inkomster inte med:

- inkomster som inte sammanlagt uppgår till minst 42,3 procent av prisbasbeloppet,
- inkomster för personer som avlidit under intjänandeåret,
- inkomst för försäkrade efter det år då de uppnått riktåldern för pension och
- inkomster som överstiger intjänandetaket på 7,5 inkomstbasbelopp

Andra pensionsgrundande belopp än pensionsgrundande inkomster tas inte heller med vid beräkningen.

Beräkningen ska avse de pensionsgrundande inkomsterna som de var bestämda den 1 december fastställelseåret. Senare ändringar ska alltså inte påverka beräkningen (60 kap. 18 och 52 §§ SFB).

De fastställda pensionsgrundande inkomsterna läggs ihop och divideras därefter med antalet försäkrade som under året inte uppnått **riktåldern för pension** för vilka det fastställts PGI.

4.2 Sjukersättning och aktivitetsersättning

PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning ska ses som en kompensation för det bortfall av förvärvsinkomster som det i ålderspensionshänseende innebär att ha sjuk- eller aktivitetsersättning.

Sjuk- eller aktivitetsersättning har från och med 2003 ersatt förtidspension och sjukbidrag. En utförlig beskrivning av sjuk- eller aktivitetsersättningen finns i Försäkringskassans vägledning. **2013:1 Sjukersättning samt vägledning 2013:2 Aktivitetsersättning**. Där beskrivs bl. a. begrepp som inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning och antagandeinkomst. Hur pensionsgrundande belopp för förtidspension beräknades för åren före 2003 framgår också av **vägledning 2013:1 Sjukersättning**.

4.2.1 Villkor

En försäkrad, som för någon del av ett år har haft inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning enligt 34 kap. SFB, ska tillgodoräknas ett PGB för det året (60 kap. 7 § SFB).

4.2.2 Beräkning av PGB

PGB tillgodoräknas den försäkrade för varje månad han eller hon har inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning. Vid beräkningen av PGB för hel sjuk- eller aktivitetsersättning utgår man från den antagandeinkomst som ligger till grund för den inkomstrelaterade sjuk- eller aktivitetsersättningen.

Antagandeinkomsten ska minskas med sju procent för att ta hänsyn till den allmänna pensionsavgift som normalt betalas på inkomster. Genom en ändring i den bestämmelse som bland annat bestämmer procenttalet (SFS 2006:1540) ska för intjänandeåret 2007 antagandeinkomsten minskas med 20 procent. Bestämmelsen har därefter ändrats igen (SFS 2008:713) så att minskningen på antagandeinkomsten från och med år 2008 åter ska göras med sju procent.

Det pensionsgrundande beloppet för en månad utgör skillnaden mellan en tolfedel av den minskade antagandeinkomsten och den inkomstrelaterade sjuk- eller aktivitetsersättningen efter avdrag för eventuella kostnader enligt 59 kap 36 § SFB (60 kap. 9–13 §§ SFB).

PGB per månad för hel sjuk- eller aktivitetsersättning kan beräknas enligt följande formel:

$$\left(\frac{\text{Antagandeinkomst} \times 0,93}{12} \right) - \text{PGI för inkomstrelaterad sjuk} \\ - \text{eller aktivitetsersättning för en månad} = \text{PGB per månad}$$

Exempel

Gunnar har hel sjukersättning. För januari 2020 ska PGB beräknas.

Antagandeinkomsten är 180 000 kronor.

Inkomstrelaterad sjukersättning är beviljad med 115 200 kronor per år för 2020. För januari blir beloppet att utbetala $115\,200/12 = 9\,600$ kronor. Det pensionsgrundande beloppet för januari 2020 beräknas så här:

$$180\,000 \times \frac{0,93}{12} - 9\,600 = 4\,350 \text{ kronor}$$

Under förutsättning att sjukersättningen utbetalas oförändrad under hela 2020 kommer Gunnar att få en pensionsgrundande inkomst på 115 200 kronor. Det motsvarar den inkomstrelaterade sjukersättningen. Utöver detta tillgodoräknas han pensionsgrundande belopp motsvarande $12 \times 4\,350 \text{ kronor} = 52\,200$ kronor.

4.2.3 PGB vid olika pensionsgrader

För en försäkrad som har haft en fjärdedels, halv, två tredjedels eller tre fjärdedels sjuk- eller aktivitetsersättning under en månad utgör PGB motsvarande andel av antagandeinkomsten. (60 kap. 11 § SFB).

PGB per månad för delvis sjuk- eller aktivitetsersättning kan beräknas enligt formeln:

$$\frac{(\text{Antagandeinkomst} \times 0,93 \times \text{andel})}{12} - \text{PGI för inkomstrelaterad sjuk} \\ - \text{eller aktivitetsersättning för en månad} = \text{PGB per månad}$$

Exempel

Jenny har halv sjukersättning. För januari 2020 ska PGB beräknas.

Antagandeinkomsten är 180 000 kronor.

Inkomstrelaterad sjukersättning är beviljad med 57 600 kronor per år för 2020. För januari blir beloppet att utbetala $57\,600/12 = 4\,800$ kronor. Det pensionsgrundande beloppet för januari 2020 beräknas så här:

$$\frac{180\,000 \times 0,93 \times 0,5}{12} - 4\,800 = 2\,175 \text{ kronor}$$

Under förutsättning att sjukersättningen utbetalas oförändrad under hela 2020 kommer Jenny att få en pensionsgrundande inkomst till följd av den inkomstrelaterade sjukersättningen på 57 600 kronor. Utöver detta tillgodoräknas hon pensionsgrundande belopp motsvarande $12 \times 2\,175 \text{ kr} = 26\,100$ kronor.

4.2.4 Förvärvsarbete vid sidan av SA

Om en försäkrad har pensionsgrundande inkomster vid sidan av sjuk- eller aktivitetsersättning får han pensionsrätt även på dessa inkomster enligt de regler som gäller för andra försäkrade.

4.2.5 Sammanträffande förmån under retroaktiv tid

Sjuk- eller aktivitetsersättning kan vara samordnad med andra pensionsgrundande ersättningar.

En försäkrad ska inte tillgodoräknas något PGB för en månad då retroaktivt beviljad sjuk- eller aktivitetsersättning är samordningsbar med tidigare för samma månad utbetald pensionsgrundande ersättning från Försäkringskassan eller en arbetslöshetskassa (59 kap. 29 § SFB).

Om en försäkrad exempelvis har fått sjukpenning för någon del av en månad som den retroaktiva utbetalningen avser tillgodoräknas inte något PGB för den månaden. Detta gäller oberoende av storleken på den utbetalade sjukpenningen.

På motsvarande sätt gäller att om en försäkrad, som redan har sjuk- eller aktivitetsersättning, retroaktivt blir beviljad annan samordnad pensionsgrundande ersättning, t.ex. arbetsskadelivränta enligt 38–44 kap. SFB, är den senare ersättningen pensionsgrundande endast från och med den månad då den börjar betalas ut (59 kap. 29 § SFB).

Om sjuk- eller aktivitetsersättning och arbetsskadelivränta eller annan motsvarande livränta beviljas samtidigt ska sjuk- eller aktivitetsersättningen anses ha betalats ut först (59 kap. 30 § SFB).

Exempel

Signe har beviljats hel sjukersättning från och med januari 2020 genom beslut av Försäkringskassan i maj samma år. Sjukpenning har utbetalats till henne under januari och mars 2020. PGB för sjukersättning kan därför inte tillgodoräknas för dessa månader. Däremot kan PGB beräknas för februari och april 2020 då sjukersättningen inte är samordnad med någon annan ersättning som är pensionsgrundande.

Exempel

Sune har hel sjukersättning. Han har beviljats arbetsskadelivränta med samordning 100 procent från och med januari 2020. Ärendet handläggs av Försäkringskassan i juni och första utbetalningen sker i juli samma år. Arbetsskadelivräntan är inte pensionsgrundande förrän i juli 2020 eftersom livräntan blir pensionsgrundande först från och med den månad den betalas ut löpande.

Exempel

Niklas har tre fjärdedels sjukersättning och arbetsskadelivränta. Ersättningarna är samordnade till 100 procent. Han har beviljats hel sjukersättning och en höjning av arbetsskadelivräntan med hundra procentig samordning från och med april 2020. Ärendet handläggs av Försäkringskassan i augusti. Något avdrag för annan pensionsgrundande ersättning har inte gjorts. Eftersom inget avdrag har gjorts för annan pensionsgrundande ersättning är även den nytillkomna delen av sjukersättningen pensionsgrundande från och med april 2020. Den förhöjda delen av arbetsskadelivräntan är inte pensionsgrundande för den retroaktiva tiden.

4.2.6 Samordning med arbetsskadelivränta

Sjuk- eller aktivitetsersättning kan vara helt eller delvis samordnad med pensionsgrundande arbetsskadelivränta. Livränta utges i sådana fall bara i den mån den överstiger den sjuk- eller aktivitetsersättning som utges med anledning av samma inkomstförlust. Det innebär att sjuk- eller aktivitetsersättning läggs i botten och att livränta endast betalas ut till den del den överstiger sjuk- eller aktivitetsersättning (42 kap. 2 § SFB).

Den inkomstrelaterade sjuk- eller aktivitetsersättning som betalas ut är pensionsgrundande inkomst som ger pensionsrätt. Livränta som samordnas med inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning är inte pensionsgrundande. Om det efter samordningen återstår livränta är denna pensionsgrundande. Även livränta som samordnas med sjuk- eller aktivitetsersättning som utbetalas i form av garantiersättning är pensionsgrundande (59 kap. 31 § SFB).

PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning tillgodoräknas endast om det överstiger den försäkrades livränta efter samordning (60 kap. 14 § SFB).

Exempel

Johan beviljas hel sjukersättning av Försäkringskassan och PGB för januari 2020 ska beräknas. Antagandeinkomsten är 180 000 kronor.

Inkomstrelaterad sjukersättning är beviljad med 115 200 kronor per år för 2020. För januari blir beloppet att utbetala i sjukersättning $115\,200 / 12 = 9\,600$ kronor. Han är dessutom beviljad arbetsskadelivränta om 150 000 kronor. Arbetsskadelivräntan samordnas med sjukersättningen till 100 procent. Livräntan blir efter samordning med sjukersättningen $150\,000 - 115\,200 = 34\,800$ kronor. Per månad blir det $34\,800 / 12 = 2\,900$ kronor i livränta.

Beräkningen av det pensionsgrundande beloppet för januari 2020 ser ut så här:

$$\frac{180\,000 \times 0,93}{12} - 9\,600 = 4\,350 \text{ kronor}$$

Avdrag ska nu göras för arbetsskadelivränta efter samordning.

$4\,350 - 2\,900 = 1\,450$ kronor i PGB för månaden.

Under förutsättning att förmånerna utbetalas oförändrade under hela 2020 kommer Johan att få en pensionsgrundande inkomst till följd av den inkomstrelaterade sjukersättningen på 115 200 kr. Den pensionsgrundande inkomsten för utbetald arbetsskadelivränta blir 34 800 kronor minus allmän pensionsavgift. Utöver den pensionsgrundande inkomsten kommer han att tillgodoräknas PGB för sjukersättningen motsvarande $1\,450 \times 12 = 17\,400$ kronor.

Exempel

Elisabet har halv sjukersättning. För januari 2020 ska PGB beräknas.

Antagandeinkomsten är 180 000 kronor.

Inkomstrelaterad sjukersättning är beviljad med 57 600 kronor per år för 2020.

För januari blir beloppet att utbetala i sjukersättning $57\,600/12 = 4\,800$ kronor.

Hon är dessutom beviljad arbetsskadelivränta om 100 000 kronor.

Arbetsskadelivräntan samordnas med sjukersättningen till 100 procent.

Livräntan blir efter samordning med sjukersättningen $100\,000 - 57\,600 = 42\,400$ kronor.

Per månad blir det $42\,400 / 12 = 3\,533$ kronor i livränta.

Beräkningen av det pensionsgrundande beloppet för januari 2020 ser ut så här:

$$\frac{180\,000 \times 0,93 \times 0,5}{12} - 4\,800 = 2\,175 \text{ kronor}$$

Avdrag ska nu göras för arbetsskadelivränta efter samordning.

$2\,175 - 3\,533 = 0$ kronor i PGB för månaden.

Under förutsättning att förmånerna utbetalas oförändrade under hela 2020 kommer Elisabet att få en pensionsgrundande inkomst till följd av den inkomstrelaterade sjukersättningen på 57 600 kronor. Den pensionsgrundande inkomsten för utbetald arbetsskadelivränta blir 42 400 kronor minus allmän pensionsavgift. Något PGB för sjukersättningen kommer inte att tillgodoräknas.

4.2.7 Delvis samordning med arbetsskadelivränta

Om endast en del av sjuk- eller aktivitetsersättningen är samordnad med arbetsskadelivräntan gäller att den andel av PGB som svarar mot den samordnade delen av sjuk- eller aktivitetsersättningen ska tillgodoräknas den försäkrade som PGB, om den överstiger livräntan efter samordningen (60 kap. 14 § SFB).

För den del av sjuk- eller aktivitetsersättningen som inte är samordnad beräknas PGB på vanligt sätt.

Exempel

Karin har hel sjukersättning. För januari 2020 ska PGB beräknas.

Antagandeinkomsten är 180 000 kronor.

Inkomstrelaterad sjukersättning är beviljad med 115 200 kronor per år för 2020.

För januari blir beloppet att utbetala i sjukersättning $115\,200 / 12 = 9\,600$

kronor. Hon är dessutom beviljad arbetsskadelivränta om 100 000 kronor.

Arbetsskadelivräntan samordnas med sjukersättningen till 50 procent.

Livräntan blir efter samordning med sjukersättningen $100\,000 - (115\,200 \times 0,5) = 42\,400$ kronor. Per månad blir det $42\,400 / 12 = 3\,533$ kronor i livränta.

Beräkningen av det pensionsgrundande beloppet för januari 2020 ser ut så här.

Först räknas ett PGB för månaden fram på vanligt sätt.

$$\frac{180\,000 \times 0,93}{12} - 9\,600 = 4\,350 \text{ kronor}$$

För att hänsyn sedan ska tas till att sjukersättning och livränta till viss del är samordnad beräknas PGB först på den samordnade delen och sedan på den del som inte är samordnad.

PGB för den samordnade delen:

$$50\% \times 4\,350 - 3\,533 = 0 \text{ kronor.}$$

PGB för den del som inte är samordnad:

$$50\% \times 4\,350 = 2\,175 \text{ kronor.}$$

Till sist adderas de båda ovanstående resultaten för att få fram PGB för månaden.

$$0 + 2\,175 = 2\,175 \text{ kronor i månaden i PGB.}$$

Under förutsättning att förmånerna utbetalas oförändrade under hela 2020 kommer Karin att få en pensionsgrundande inkomst till följd av den inkomstrelaterade sjukersättningen på 115 200 kronor. Den pensionsgrundande inkomsten för utbetald arbetsskadelivränta blir 42 400 kronor minus allmän pensionsavgift. Utöver den pensionsgrundande inkomsten kommer hon att tillgodoräknas PGB för sjukersättningen motsvarande $2\,175 \text{ kr} \times 12 = 26\,100$ kronor.

4.2.8 Tillfälligt indragen sjuk – eller aktivitetsersättning vid institutionsvistelse

Vid institutionsvistelse såsom frihetsberövande häktning eller intagning på kriminalvårdsanstalt kan sjuk- eller aktivitetsersättningen tillfälligt dras in.

I pensionsrättshänseende innebär en indragen sjuk- eller aktivitetsersättning att den försäkrade inte har rätt till något PGB om ersättningen är indragen för en hel månad. Detta då han eller hon inte har uppburit någon sjuk- eller aktivitetsersättning för månaden. (60 kap. 12 § SFB).

Om ersättningen däremot betalas ut för någon del av månaden ska PGB beräknas för den månaden. PGB beräknas då för hela den månaden oavsett hur stor del av månaden som ersättningen har utgått. (prop. 2002/03:2 s. 47).

Reglerna om sjuk- eller aktivitetsersättning vid tillfällig institutionsvistelse innebär också att ersättningen, eller en del av ersättningen, kan utbetalas till en nära anhörig till den intagne. Då ersättning utbetalas till en anhörig för en hel månad ska PGB beräknas för den månaden. Om endast en del av ersättningen betalas ut till den anhörige för en hel månad beräknas det pensionsgrundande beloppet på så stor andel av antagandeinkomsten som svarar mot den utbetalade delen. För den utbetalade delen tillgodoräknas den försäkrade pensionsgrundande inkomst. (59 kap. 13 § 5 SFB och prop. 2002/03:2 sid. 47).

Exempel

Mats har rätt till halv sjukersättning.

Antagandeinkomsten är 180 000 kronor.

Inkomstrelaterad sjukersättning är beviljad med 57 600 kronor per år och månadsbeloppet är 4 800 kronor. Sjukersättningen är tillfälligt indragen på grund av institutionsvistelse. En nära anhörig har efter behovsprövning rätt att få en del av sjukersättningen utbetald till sig. Denna del uppgår till 3 000 kronor per månad, vilket också tillgodoräknas Mats som pensionsgrundande inkomst. För månad då sjukersättningen utbetalas till den anhöriga beräknas det pensionsgrundande beloppet så här:

$$\frac{180\,000 \times 0,93 \times 0,5 \times 36\,000}{12 \times 57\,600} - 3\,000 = 1\,359 \text{ kronor}$$

4.2.9 Vilande SA

Vid vilande sjuk- eller aktivitetsersättning betalas inte förmånen ut. Under den tid som ersättningen inte betalas ut på grund av att den är vilande tillgodoräknas inte

den försäkrade någon ålderspensionsrätt på den andel av antagandeinkomsten som motsvarar den del av sjuk- eller aktivitetsersättningen som är vilande (prop. 2000/01:96 s.148 f.).

4.2.10 Förtidspension

När det gäller PGB för förtidspension, som avser tiden före den 1 januari 2003, gäller särskilda bestämmelser. Se avsnitt 9 *Pensionsgrundande belopp för förtidspension beräknad med antagandepoäng för åren 1999–2002*.

4.3 Plikttjänstgöring

En försäkrad ska tillgodoräknas PGB för pliktjänstgöring om han har genomgått grundutbildning enligt lagen om totalförsvarsplikt under minst 120 dagar utan avbrott. (60 kap. 17 § SFB)

Totalförsvarsplikt gäller för varje svensk medborgare mellan 16 och 70 år. Detsamma gäller för var och en som utan att vara svensk medborgare är bosatt i Sverige. (1 kap. 2 § lagen [1994:1809] om totalförsvarsplikt)

Totalförsvarsplikt kan fullgöras som

- värnplikt inom det militära försvaret,
- civilplikt inom det militära och civila försvaret och
- allmän tjänsteplikt, som innebär en skyldighet att tjänstgöra i ordinarie anställning eller utföra vissa arbetsuppgifter under perioder med höjd beredskap.

Både värnplikt och civilplikt omfattar grundutbildning, repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring. Den allmänna tjänsteplikten innebär enbart en skyldighet att tjänstgöra under perioder med höjd beredskap. (4 § lagen om totalförsvarsplikt)

4.3.1 120-dagarsvillkoret

PGB ska beräknas endast om tjänstgöringen pågått minst 120 dagar utan att grundutbildningen avbrutits. Hänsyn ska tas endast till dagar för vilka den försäkrade har fått dagersättning enligt lagen om totalförsvarsplikt.

Regeln om viss minsta tjänstgöringstid innebär att pensionsgrundande belopp inte tillgodoräknas så länge antalet tjänstgöringsdagar i en grundutbildning inte nått upp till 120 dagar. Så snart antalet dagar uppnår 120, ska i princip alla dagar – dvs. även tjänstgöringsdagar dessförinnan – beaktas som underlag för att tillgodoräkna PGB. (60 kap. 17 § SFB)

Inom totalförsvaret räknas även lördagar, söndagar och övriga helgdagar som tjänstgöringsdagar. Under ett kalenderår kan således det maximala antalet tjänstgöringsdagar uppgå till 365 dagar.

4.3.2 Avbrott

Enligt lagen om totalförsvarsplikt kan beslut om avbrott fattas i vissa uppräknade situationer. Det gäller exempelvis när den totalförsvarspliktige varit frånvarande under så lång tid att målet med utbildningen inte kommer att uppnås.

Grundutbildningen kan också avbrytas genom att **Plikt- och prövningsverket** eller en annan myndighet under vissa förutsättningar beslutar att ändra ett inskrivningsbeslut med den verkan att utbildningen avbryts. Något beslut om avbrott enligt lagen om totalförsvarsplikt fattas inte i en sådan situation, men beslutet innebär att utbildningen avbryts. (prop. 1997/98:151, s. 224–225 och 677)

4.3.3 Annan frånvaro än avbrott

I andra fall avbryts inte utbildningen, till exempel vid kortare sjukledighet. Sådan frånvaro ses som ett tillfälligt uppehåll i utbildningen.

Som nämnts medför avbrottsreglerna att grundutbildningen avbryts genom beslutet om avbrottet eller ändring i inskrivningsbeslutet. Fram till dess anses tjänstgöringen pågå, även om den totalförsvarspliktige varit frånvarande en längre tid före beslutet. Sådan frånvaro tillgodoräknas dock normalt inte den totalförsvarspliktige som fullgjord tjänstgöring enligt lagen om totalförsvarsplikt.

Den som varit frånvarande utan giltigt skäl under en hel tjänstgöringsdag har inte rätt till dagersättning. Det framgår av förordningen om förmåner till totalförsvarspliktiga, där det finns närmare bestämmelser om dagersättning enligt lagen om totalförsvarsplikt.

För att förhindra att dagar med olovlig frånvaro läggs till grund för att uppfylla 120-dagarsvillkoret finns en bestämmelse om att hänsyn i detta sammanhang endast ska tas till dagar för vilka den försäkrade uppburit dagersättning enligt lagen om totalförsvarsplikt. (60 kap. 17 § SFB)

Dagar för vilka dagersättning inte utgetts ska således inte räknas som avbrott i tjänstgöringen utan har här bara betydelse för om villkoret om minst 120 dagars tjänstgöring är uppfyllt.

4.3.4 Utbildning över årsskifte

En försäkrad som under någon del av året genomgått grundutbildningen ska tillgodoräknas PGB för det året. Det innebär att PGB tillgodoräknas den försäkrade även om inte hela den ersättningsgrundande perioden infallit under kalenderåret.

Om tjänstgöringstiden sträckt sig över ett kalenderårsskifte ska således den försäkrade för vart och ett av åren tillgodoräknas pensionsgrundande belopp för de dagar under året som tjänstgöringen pågått och för vilka dagersättning utgetts förutsatt att tjänstgöringen pågått sammanlagt minst 120 dagar utan avbrott. (60 kap. 17 § SFB)

Exempel

Sylvester påbörjar sin tjänstgöring den 1 oktober 2023 och den pågår utan avbrott till och med den 29 februari 2024. Tjänstgöringstiden är alltså 152 dagar, fördelade på 92 dagar under år 2023 och 60 dagar under år 2024. Kvalifikationsvillkoret på 120 dagar uppfylls. PGB för åren 2023 och 2024 grundas på 92 respektive 60 tjänstgöringsdagar.

4.3.5 Uppgifter från Plikt- och prövningsverket

Plikt- och prövningsverket ansvarar vad gäller totalförsvarspliktiga i det flesta fall för mönstring, inskrivning, krigsplacering, inkallelser, uppskov, avbrott m.m. Däremot finns det inte hos Plikt- och prövningsverket registrerat uppgifter om utbetald dagersättning till de totalförsvarspliktiga eller för vilka dagar sådan ersättning har betalats ut. Dessa uppgifter ska därför lämnas till Plikt- och prövningsverket av myndigheter, kommuner, landsting med flera som ansvarar för grundutbildning av totalförsvarspliktiga. Underrättelseskyldigheten omfattar i förekommande fall även uppgifter om beslut som innebär att grundutbildningen har avbrutits. (110 kap. 35 § SFB)

Plikt- och prövningsverket ska i sin tur lämna Pensionsmyndigheten de uppgifter som behövs för beräkningen av PGB för plikttjänstgöring (5 § förordningen [1998:1340] om inkomstgrundad ålderspension)

4.3.6 Beräkning av PGB

PGB för plikttjänstgöring ska beräknas för varje dag den försäkrade tjänstgjort och fått dagersättning. Beloppet per dag ska motsvara hälften av genomsnittet av samtliga fastställda pensionsgrundande inkomster under intjänandeåret för försäkrade som under det året inte uppnått riktåldern för pension, delat med 365. (60 kap. 18 § SFB) Beträffande genomsnittlig PGI se avsnitt 4.1.5 *Beräkning av genomsnittlig PGI*.

Beräkningsformel:

$$\frac{\text{Antal tjänstgöringsdagar med dagersättning} \times \text{genomsnittlig PGI} \times 50}{365 \times 100}$$

Exempel

Karl har utan avbrott fullgjort värnpliktstjänstgöring från och med 1 september 2023 till och med 31 mars 2024. Detta innebär en tjänstgöringstid på sammanlagt 213 dagar, varav 91 dagar under år 2024. Dagersättning är utbetald för samtliga dagar. Genomsnittlig PGI för år 2023 antas vara 335 000 kronor och för år 2024, 352 000 kronor.

PGB för åren beräknas enligt följande:

För år 2023:

$$\frac{122 \times 335\,000 \times 50}{365 \times 100} = 55\,986$$

För år 2024:

$$\frac{91 \times 352\,000 \times 50}{365 \times 100} = 43\,880$$

4.4 Studier

Avsikten med att införa PGB för studier är att kompensera dem som studerar för att de avstått från att förvärvsarbeta och därmed inte kunnat tjäna in någon pensionsrätt (prop. 1999/2000:10, s. 127)

4.4.1 Villkor och beräkning av PGB

Studier får tillgodoräknas som PGB om den försäkrade under någon del av året uppburit studiemedel i form av studiebidrag (3 kap. studiestödslagen [1999:1395]) (60 kap. 19 § SFB och 6 kap 23 § SFBP)

Det pensionsgrundande beloppet ska motsvara 138 procent av det studiebidrag som den studerande mottagit under året. (60 kap. 20 § SFB)

Exempel

Om den försäkrade fått totalt 22 041 kronor i studiebidrag under ett års studier beräknas PGB enligt följande:

$$22\,041 \times 1,38 = 30\,417 \text{ kronor}$$

Summan avrundas till 30 400 kronor.

4.4.2 Rätt till studiebidrag

Studiebidrag kan bland annat beviljas för studier vid universitet och högskolor, för kommunal vuxenutbildning, för kompletterande utbildningar samt folkhögskoleutbildningar. En studerande kan även under vissa förutsättningar få rätt till studiebidrag för studier utomlands. För en utförligare beskrivning över de läroanstalter och utbildningar vid vilka studiestöd kan lämnas hänvisas till bilaga till studiestödsförordningen (2000:655)

4.5 Barnår – allmänt

Föräldrar med små barn avstår ofta helt eller delvis från att förvärvsarbeta och lider därför typiskt sett en inkomstförlust. I ett livsinkomstbaserat pensionssystem kommer varje inkomstbortfall att påverka det kommande pensionsutfallet. En förälder med små barn ska därför under vissa förutsättningar tillgodoräknas ett PGB för barnår. Detta ska ses som en kompensation för det inkomstbortfall som föräldern kan ha fått i jämförelse med förvärvsinkomsterna före barnets födelse. Något krav på att föräldern faktiskt avstått från förvärvsarbete ställs emellertid inte.

I huvudsak gäller att PGB tillgodoräknas den berättigade med automatik med utgångspunkt från den information som finns i de dataregister som Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan använder.

4.5.1 Föräldrar och likställda med föräldrar

Den som kan tillgodoräknas PGB för barnår ska vara förälder. Med förälder avses enligt föräldrabalken såväl biologisk förälder som adoptivförälder. (4 kap. 8 § FB)

Med förälder jämställs

- särskild förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalkens bestämmelser, och
- den som med socialnämndens medgivande har tagit emot ett utländskt barn för stadigvarande vård och fostran i syfte att adoptera det.

(60 kap. 27 § SFB)

Den omständigheten att en man genom en dom som vunnit laga kraft förklarats inte vara far till ett barn, ska inte ges någon retroaktiv verkan när det gäller tillgodoräknande av PGB för barnår. Det innebär att den man som tidigare ansetts vara far till barnet har rätt att få tillgodoräkna sig och få behålla PGB som hänförs sig till tiden innan domen vunnit laga kraft. En man ska i detta sammanhang alltså anses vara far till barnet fram till den dag då domen vinner laga kraft. (60 kap. 29 § SFB)

Beroende på när under ett år en sådan dom vinner laga kraft kan antingen den man som tidigare ansetts vara far eller den man som sedermera förklarats vara far,

tillgodoräknas PGB för det året. Avgörande är vem av dem som uppfyller de grundläggande förutsättningarna.

4.5.2 Utlandsinkomst m.m

Vissa inkomster som inte är skattepliktiga och pensionsgrundande i Sverige ska – såvida det inte rör sig om ersättning som utbetalas i form av pension – påverka beräkningen av PGB för barnår. Dessa inkomster är

1. Ersättning som erhållits för arbete som utförts utomlands samt
2. Ersättning för arbetet vid främmande makts beskickning eller lönade konsulat i Sverige eller hos arbetsgivare, som tillhör sådan beskickning eller konsulat

(60 kap. 47 § SFB)

I den fortsatta framställningen innefattas, för enkelhetens skull, i benämningen ”utlandsinkomster” även sådan ersättning som avses i punkt 2.

En försäkrad som under intjänandeåret haft sådana inkomster och för det året ska tillgodoräknas PGB för barnår är skyldig att upplysa Pensionsmyndigheten om att sådana ersättningar förekommit och storleken av dessa. (60 kap. 47 § SFB)

Uppgiftsskyldigheten föreligger både då den försäkrade själv uppfyller villkoren för tillgodoräknande av PGB och då han eller hon får rätten på grund av överlåtelse från annan (prop. 1997/98:151 s. 261)

Utebliven uppgift hindrar naturligtvis inte att Pensionsmyndigheten, om den får kännedom om inkomsterna på annat sätt, ändå beaktar dessa.

Skulle en försäkrad inte fullgöra denna uppgiftsskyldighet och PGB för barnår därför kommer att tillgodoräknas med ett för högt belopp, kan omprövning av beslutet om PGB och av beslutet om pensionsrätt göras utan tidsbegränsning. (113 kap. 29–30 §§ SFB)

Har pension kommit att utges med för högt belopp på grund av att den försäkrade har brustit i sin uppgiftsskyldighet, kan han eller hon bli skyldig att återbetala det för mycket uppburna beloppet. (108 kap. 2 § SFB)

4.6 Barnår – villkor för att tillgodoräknas PGB

PGB för barnår kan tillgodoräknas en förälder under barnets fyra första levnadsår. De grundläggande villkoren för att en förälder ska kunna tillgodoräknas PGB för barnår är att

- föräldern har varit försäkrad och bosatt hela intjänandeåret i Sverige,
 - barnet har varit bosatt i Sverige hela intjänandeåret eller, om barnet inte har levt under hela det året, den del av året barnet levt,
 - föräldern inte uppnått riktåldern för pension under intjänandeåret¹,
 - föräldern har haft vårdnaden om barnet minst halva intjänandeåret och
 - föräldern har bott tillsammans med barnet under minst halva intjänandeåret.
- (60 kap. 30 § SFB)

4.6.1 Barnets ålder

Om barnet är fött under månaderna januari–juni ska PGB tillgodoräknas från och med födelseåret fram till och med det år barnet fyller tre år. Om barnet däremot är fött under månaderna juli–december ska PGB tillgodoräknas från och med det år barnet fyller ett år till och med det år barnet fyller fyra år. (60 kap. 34 § SFB)

För adoptivbarn ska tidpunkten för när den försäkrade med socialnämndens medgivande tagit emot barnet i syfte att adoptera det likställas med barnets födelsedag. Eftersom den exakta mottagningsdagen kan vara svår att fastställa i efterhand föreslås i förarbetena att den dag barnet invandrat till Sverige ska vara utgångspunkt vid bedömningen (prop. 2001/02:84). Det innebär att barnårsrätt för barn som tagits emot under tiden januari–juni kan tillgodoräknas för det år barnet tas emot och i ytterligare tre år. För barn som tas emot under tiden juli–december kan barnårsrätten tillgodoräknas för året efter mottagandet och i ytterligare tre år.

Barnårsrätt för adoptivbarn som tagits emot under januari–juni får dock aldrig tillgodoräknas för år efter barnets nionde levnadsår. För barn som tagits emot senare under året är det sista möjliga barnåret det år barnet fyller tio år. (60 kap. 35 § SFB)

¹ En förälder född 1960 fyller 65 år under intjänandeåret 2025 och når då högsta åldern för rätt till barnår som ännu gäller för det intjänandeåret. Barnåret tilldelas under fastställelseåret 2026. Det är först för intjänandeår 2026 som vi tillämpar 66 år som högsta ålder för rätt till barnår vilket då tilldelas först under 2027. Förälder född 1960 fyller visserligen 66 år under 2026 men har då redan nått högsta åldern under intjänandeåret 2025 och kan därför inte få ytterligare barnår. Övergångsbestämmelsen innebär att om personer födda ett specifikt år har uppnått en åldersgräns året innan det år åldersgränsen ändras med hänsyn till en lagändring, så ska bedömningen göras enligt den gräns som gällde innan ändringen.

Exempel

I familjen Bogren finns två barn. Det första är fött den 4 april 2000 och det andra den 22 oktober 2006. För det äldsta barnet, som alltså är fött under första halvåret år 2000, kan PGB tillgodoräknas för åren 2000–2003. Det yngre barnet är fött efter halvårsskiftet år 2006 och kan därför grunda rätt till PGB för åren 2007–2010.

Avgörande för att rätt till PGB ska uppstå, är att barnet är levande vid födseln. (prop. 1997/98:151 s. 250)

Har barnet avlidit under sitt födelseår föreligger rätt till PGB för barnår för detta år oberoende av när under året det fötts. (60 kap. 33 § SFB)

4.6.2 Föräldern försäkrad

För tillgodoräkande av PGB för barnår krävs att personen ifråga varit försäkrad hela året. (60 kap. 30 § SFB) Se kapitel 2 *Vem är försäkrad för inkomstgrundad allmän pension?*

4.6.3 Föräldern bosatt i Sverige

För att få tillgodoräkna sig PGB för barnår krävs att föräldern varit bosatt i Sverige hela året. (60 kap. 30 § 1 SFB)

Utgångspunkt för bedömning av om kravet på bosättning är uppfyllt bör vara folkbokföringen, dvs. den som är eller borde vara folkbokförd här, ska anses vara bosatt i Sverige. I praktiken torde den faktiska folkbokföringen komma att läggas till grund för bedömningen. Endast i fall då en person som vill tillgodoräkna sig PGB för barnår kan visa – t.ex. i samband med en omprövning – att folkbokföringen varit felaktig, bör det finnas skäl att frångå denna.

En i Sverige bosatt person som lämnar landet kan under vissa förutsättningar fortfarande anses vara bosatt i landet.

4.6.4 Barnet bosatt i Sverige

Barnet ska ha varit bosatt i Sverige hela året för att PGB för barnår ska kunna utges för detta barn. (60 kap. 30 § 2 SFB)

Beträffande ett utländskt barn som med socialnämnds medgivande mottagits i adoptionssyfte ska barnet anses ha varit bosatt i Sverige från och med den tidpunkt då barnet först anlände till Sverige. (60 kap. 31 § SFB)

Ett barn som föds eller avlider under intjänandeåret ska ha varit bosatt i Sverige den del av året som det levte. Bestämmelsen gäller också då barnet både föds och avlider under intjänandeåret. (60 kap. 30 § 2 SFB)

4.6.5 EU/EES

Till följd av bestämmelserna i EG:s lagstiftning på socialförsäkringsområdet kan kravet på bosättning inte upprätthållas gentemot den som omfattas av förordningen och förvärvsarbetar i Sverige men är bosatt i ett annat EU/EES-land. Enligt EG:s lagstiftning på socialförsäkringsområdet ska den som är anställd i en medlemsstat omfattas av denna medlemsstats lagstiftning även om han är bosatt i en annan medlemsstat. En sådan person kan därmed bli berättigad till PGB för barnår även om hon eller han eller barnet inte varit bosatt i Sverige.

För att undvika att en person som kommer hit från ett annat EU/EES-land för att arbeta under endast kortare tid och sedan återvänder hem till sitt hemland ska få tillgodoräkna sig PGB för barnår, och då få en mycket stor utfyllnad till sin begränsade inkomst i Sverige, ska endast den som under hela intjänandeåret varit försäkrad för inkomstgrundad ålderspension vara berättigad till PGB för barnår. Det innebär att en person som arbetar i Sverige men som bor i till exempel Danmark kommer att kunna tillgodoräknas PGB för barnår om han eller hon har arbetat i Sverige under hela det aktuella intjänandeåret men inte om han eller hon har arbetat här kortare tid. Eftersom en sådan förälder inte är folkbokförd i Sverige tillgodoräknas PGB för barnår inte med automatik utan föräldern får själv anmäla detta hos Pensionsmyndigheten. Det innebär också att den som är bosatt i Sverige men som under hela eller del av intjänandeåret arbetar i ett annat EU/EES-land inte är berättigad till PGB för barnår för det året.

EG-förordning 987/2009 ger en möjlighet att få fortsatt rätt till tillgodoräknande av barnår från utflyttningslandet om motsvarande lagstiftning saknas i inflyttningslandet.

För mer information om regelsystemet hänvisas till vägledningarna 2010:7 Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG-förordningarna 883/2004 och 987/2009 samt enligt konventionerna om social trygghet och 2010:6 Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG-förordningarna 1408/71 och 574/72 samt enligt konventioner om social trygghet.

4.6.6 Förälderns ålder

PGB för barnår ska inte tillgodoräknas en förälder för år före det varunder han eller hon fyller 16 år. PGB ska inte heller tillgodoräknas en förälder för det år han eller hon uppnår riktåldern för pension och åren därefter. (60 kap. 30 § 3 SFB)²

² Se fotnot i avsnitt 4.6 Barnår

Den som uppnått **fastställd riktålder** har i allmänhet inte rätt att uppbära olika former av socialförsäkringsersättningar och bör därför inte heller kunna tillgodoräknas PGB för barnår.

4.6.7 Vårdnad

Den förälder som ska tillgodoräknas PGB för barnår, ska ha haft vårdnaden om det aktuella barnet under minst halva året. Med vårdnad avses här den rättsliga vårdnaden enligt föräldrabalkens regler. (60 kap. 30 § 4 SFB)

Kravet på vårdnaden om barnet innebär inte att föräldern måste ha haft vårdnaden ensam utan kravet är uppfyllt även då denne har vårdnaden om barnet gemensamt med den andra föräldern.

När en försäkrad med socialnämndens medgivande har tagit emot ett utländskt barn i adoptionsyfte ska tiden fr.o.m. mottagandet likställas med tid under vilken den försäkrade haft vårdnaden om barnet. (60 kap. 31 § SFB)

4.6.8 Sammanboende med barnet

Föräldern och barnet måste ha bott tillsammans under minst halva intjänandeåret för att PGB för barnår ska kunna tillgodoräknas föräldern. (60 kap. 30 § 5 SFB)

En förälder bör, i likhet med vad som gäller på socialförsäkringsområdet i övrigt, anses sammanbo med barnet om föräldern och barnet är eller bort vara folkbokförda på samma adress. Detta innebär att ett barn som vistas på annan ort för skolgång eller liknande men som tillbringar sina ferier i hemmet, ändå ska anses sammanbo med föräldern. Detsamma gäller vid tillfälliga vistelser på sjukhus eller i enskilt hem. Under tid som barnet tagits emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör föräldern eller vårdnadshavaren, t.ex. ett fosterhem, bör däremot denna person, oavsett var barnet var eller bort vara folkbokfört, inte anses uppfylla kravet på sammanboende. (prop. 1997/98:151 s. 680–681)

Om båda föräldrarna sammanbott med barnet exakt lika länge, dvs. halva året vardera, ska båda föräldrarna bedömas som berättigade. Barnårsrätten tillfaller den förälder som har lägst inkomst (jfr Kammarrätten i Stockholms dom den 22 november 2019 i mål nr. 4606–03)

4.7 Barnår – vilken av föräldrarna har rätt till PGB?

Ett barn kan grunda rätt till PGB för barnår åt endast en av sina föräldrar för samma år. Detsamma gäller även om föräldrarna har eller har haft mer än ett gemensamt barn. En sådan förälder kan inte heller samtidigt få PGB för barnår för ett barn som han eller hon har med en tredje person. (60 kap. 22 § SFB)

Om ett barn adopterats under året är det den förälder, biologisk förälder eller adoptivförälder som har haft vårdnaden om barnet under minst halva året, som kan bli berättigad till PGB för barnår för det året.

I en och samma grundfamilj kan endast med andra ord ett PGB för barnår tillgodoräknas för ett och samma år. Med begreppet grundfamilj avses två föräldrar och deras gemensamma barn, oberoende av om de bor tillsammans eller tidigare bott tillsammans i en kärnfamilj. Med barn jämställs adoptivbarn. Om en av föräldrarna tillgodoräknats PGB för de gemensamma barnen är det däremot möjligt för den andra föräldern att tillgodoräknas PGB för barn som han eller hon har tillsammans med en tredje person, dvs. i en annan grundfamilj. Ingen person kan emellertid tillgodoräknas mer än ett PGB för barnår under ett visst intjänandeår.

4.7.1 Båda föräldrarna uppfyller villkoren

4.7.1.1 Ingen anmälan från föräldrarna

I flertalet fall uppfyller båda föräldrarna villkoren för att kunna tillgodoräknas PGB för barnår, dvs. de bor tillsammans med barnet och har gemensam vårdnad om det. De har då möjlighet att genom anmälan till Pensionsmyndigheten ange vem som ska tillgodoräknas beloppet (60 kap. 23 § SFB).

Görs ingen anmälan från föräldrarna om vilken av dem som ska tillgodoräknas PGB, tillgodoräknas beloppet den förälder som har lägst pensionsunderlag för intjänandeåret. I pensionsunderlaget inräknas i detta fall PGI, utlandsinkomster, PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning, PGB för pliktjänstgöring samt PGB för studier (60 kap. 24-25 §§ SFB).

Om ingen av föräldrarna har något pensionsunderlag eller om de har lika höga underlag, ska PGB tillgodoräknas barnets mor eller med henne likställd person (60 kap. 24 § SFB). Se avsnittet 4.5.1 Föräldrar och likställda med föräldrar.

4.7.1.2 Anmälan inkommer från föräldrarna

Om båda föräldrarna uppfyller villkoren för att kunna tillgodoräknas PGB för barnår, har de möjlighet att genom anmälan till Pensionsmyndigheten ange vem av dem som ska tillgodoräknas beloppet. En sådan anmälan ska göras skriftligt av föräldrarna gemensamt och ha inkommit till Pensionsmyndigheten senast den 31 januari fastställelseåret. (60 kap. 23 och 55-57 §§ SFB).

4.7.1.3 Anmälan medför lågt eller inget PGB

Om den som enligt anmälan ska tillgodoräknas PGB för barnår inte får någon eller endast begränsad nytta av detta belopp på grund av att han eller hon har höga andra inkomster som överstiger eller nästan når upp till intjänandetaket, ska detta inte innebära att anmälan förlorar sin giltighet (prop. 1997/98:151 s. 245 och 768).

PGB för barnår beräknas på ett sådant sätt att utfallet blir olika beroende på vem som ska tillgodoräknas rätten och det bör inte finnas något generellt åliggande för Pensionsmyndigheten att se till att föräldrarna väljer den lösning som bäst skulle tillgodose de intressen de kan ha (prop. 1997/98:151 s. 245).

4.7.1.4 Om mottagaren inte är berättigad

Om en anmälan om vem av föräldrarna som ska tillgodoräknas PGB inkommit och det visar sig att endast en av dem uppfyller de grundläggande villkoren för tillgodoräknande ska Pensionsmyndigheten bortse från anmälan. Det innebär att beloppet ska tillgodoräknas den förälder som uppfyller de grundläggande villkoren (60 kap. 58 § SFB).

4.7.1.5 Återkallelse av anmälan

En inkommen anmälan kan återkallas skriftligen och en sådan återkallelse ska ha kommit in till Pensionsmyndigheten senast samma dag som gäller för anmälan, dvs. den 31 januari fastställelseåret (60 kap. 59 § SFB).

Återkallelsen kan, till skillnad från anmälan, vara ensidig.

4.7.2 Endast en förälder uppfyller villkoren

Om endast en förälder uppfyller villkoren, tillgodoräknas den föräldern PGB. Han eller hon kan dock under vissa förutsättningar överlåta rätten att tillgodoräknas beloppet till den andra föräldern eller till en annan person som inte uppfyller villkoren (60 kap 26 § och 39 § SFB).

4.7.2.1 Den som uppfyller villkoren vill överlåta rätten

Om endast en av föräldrarna uppfyller villkoren för att tillgodoräknas PGB för barnår, kan föräldern under vissa förutsättningar överlåta rätten att tillgodoräknas PGB till den andra föräldern eller till en styvförälder. (60 kap. 26 § SFB).

Observera att överlåtelsen inte omfattar det pensionsgrundande beloppet som sådant utan endast rätten att få beloppet tillgodoräknat. Det innebär att beloppets storlek beräknas utifrån de ekonomiska förhållanden som gäller för mottagaren. Utfallet för mottagaren är därför inte till någon del beroende av vilka inkomstförhållanden som överlåtaren har.

Anmälan om överlåtelse av rätten att tillgodoräknas PGB för barnår ska göras gemensamt av den förälder som uppfyller grundförutsättningarna, dvs. överlåtaren, och den person till vilken överlåtelse ska ske.

I övrigt tillämpas samma regler vid anmälningsförfarandet som vid anmälan från förälder som var för sig kan tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp (60 kap.

55–57 §§ SFB och 2 § förordningen [1998:1340] om inkomstgrundad ålderspension).

4.7.3 Förälder som inte har bott med barnet under minst halva året

Om det enda skälet till att den andra föräldern inte kan tillgodoräknas PGB är att han eller hon inte har bott tillsammans med barnet under minst halva året, kan den förälder som uppfyller de grundläggande villkoren överlåta rätten att få beloppet tillgodoräknat till den andra föräldern. Förutsättningen är i så fall att den andra föräldern har bott tillsammans med barnet i inte obetydlig omfattning, och att den andra föräldern inte själv uppfyller förutsättningarna för att tillgodoräknas PGB för barnår för samma år för ett annat barn (60 kap. 39 § SFB).

Kravet på att den andra föräldern ska ha bott tillsammans med barnet i inte obetydlig omfattning bör anses vara uppfyllt om denna förälder har haft regelbundet umgänge med barnet under det aktuella året. En förälder som har haft ett barn boende hos sig till exempel varannan helg och under några veckor på sommaren bör anses ha bott tillsammans med barnet i inte obetydlig omfattning (prop. 1997/98:151, s. 254 och 683).

Pensionsmyndigheten bör i regel kunna godta föräldrarnas påstående om att den mottagande föräldern bott tillsammans med barnet i inte obetydlig omfattning. Endast undantagsvis, om till exempel Pensionsmyndigheten får information som ger anledning att ifrågasätta påståendets riktighet, bör det finnas anledning att närmare kontrollera uppgifterna (prop. 1997/98:151, s. 683).

4.7.4 Styvförälder

Om en förälder har avlidit under det år för vilket PGB ska tillgodoräknas eller under tidigare år, får den andra föräldern överlåta rätten att tillgodoräknas ett sådant belopp till en annan person. Villkoren för detta är att överlåtaren under intjänandeåret var gift med eller hade gemensamt barn med personen och att de stadigvarande sammanbodde.

Kravet på stadigvarande sammanboende innebär att sammanboendet har haft en viss varaktighet. Äktenskapet eller den tid varunder de hade gemensamma barn behöver inte omfatta hela året (prop. 1997/98:151, s. 683).

Överlåtelse får göras endast om mottagaren, dvs. styvföräldern

- under hela intjänandeåret var gift med eller hade gemensamt barn med överlåtaren,
- stadigvarande sammanbodde med överlåtaren under intjänandeåret,
- var bosatt i Sverige hela intjänandeåret,
- inte har uppnått riktåldern för pension under intjänandeåret,³
- under minst halva intjänandeåret bodde tillsammans med barnet, och
- inte enligt 60 kap 30 – 36 §§ SFB för samma år kan tillgodoräknas ett PGB för barnår för ett annat barn

(60 kap. 40-41 §§ SFB)

4.7.5 Helsyskon till barnet

Om en förälder har överlåtit rätten att tillgodoräknas PGB för barnår till den andra föräldern, i det fall denne inte uppfyllde de grundläggande villkoren fullt ut, eller om överlåtelse skett till styvförälder, har överlåtaren inte rätt att tillgodoräknas PGB för samma år i förhållande till ett helsyskon till det barn överlåtelsen avser (60 kap. 38 § SFB).

4.7.6 Förälder avlider

Om en förälder avlider under intjänandeåret kommer PGB att tillgodoräknas den andra föräldern. Detta följer av bestämmelsen att PGB inte ska fastställas för år då en person avlider (60 kap. 6 § SFB).

Avlider den förälder som har det lägsta pensionsunderlaget under januari månad fastställelseåret och någon anmälan inte gjorts, kommer PGB att tillgodoräknas den avlidne föräldern för intjänandeåret. Den efterlevande föräldern kan inte i denna situation överta möjligheten att få sig tillgodoräknat PGB.

4.8 Barnår – beräkning av PGB

Det finns tre alternativa metoder att beräkna PGB för föräldrar till små barn. Den metod som i det enskilda fallet ger det högsta pensionsgrundande beloppet ska användas. (60 kap. 42 § SFB)

Olika beräkningsmetoder kan komma att användas för skilda år, beroende av bl.a. föräldrarnas inkomstförhållanden. Vid den automatiska maskinella beräkningen prövas alla beräkningssätt och det högsta värdet på PGB väljs.

³ Se fotnot avsnitt 4.6 Barnår

4.8.1 Beräkningsmetod 1 – individuell jämförelse

En jämförelse görs mellan följande två belopp vid användning av beräkningsmetod 1:

- Summan av förälderns PGI och PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning (avseende året före det aktuella barnets födelse (individuell jämförelseinkomst).
- Summan av förälderns PGI, utlandsinkomster, PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning, PGB för pliktjämnstgöring och PGB för studier avseende intjänandeåret (utfyllnadsinkomst).

Om utfyllnadsinkomsten understiger den individuella jämförelseinkomsten beräknas ett PGB för föräldern.

Denna beräkningsmetod är förmånlig för en förälder med jämförelsevis hög förvärvsinkomst och som i inte obetydlig omfattning trappar ned sin arbetsinsats i samband med att hon eller han har små barn.

4.8.1.1 Omräkning av den individuella jämförelseinkomsten vid förändringar av prisbasbeloppet

Innan skillnaden mellan den individuella jämförelseinkomsten och utfyllnadsinkomsten beräknas ska den individuella jämförelseinkomsten räknas om med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet. Omräkningen ska göras genom att jämförelseinkomsten multipliceras med kvoten mellan prisbasbeloppet för intjänandeåret och prisbasbeloppet för året före barnets födelse. Den omräknade jämförelseinkomsten ska avrundas till närmast lägre hundratal kronor. (60 kap. 44 § SFB)

Formeln ser ut på följande sätt:

$$\frac{(\text{PGI} + \text{PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning}) \times \text{prisbasbeloppet för intjänandeåret}}{\text{prisbasbeloppet för året före barnets födelse}}$$

Exempel

Stina har ett barn fött år 2021. Hennes jämförelseinkomst beräknad för år 2020 är 250 000 kronor och prisbasbeloppet för samma år är 47 300 kronor. PGB för år 2023 ska beräknas. Prisbasbeloppet antas då ha ökat till 52 500 kronor. Den omräknade jämförelseinkomsten blir:

$$\frac{250\,000 \times 52\,500}{47\,300} = 277\,484$$

Summan avrundas till 277 400 kronor.

4.8.1.2 Om den individuella jämförelseinkomsten överstiger intjänandetaket

Om den individuella jämförelseinkomsten överstiger intjänandetaket görs en jämförelse mellan å ena sidan intjänandetaket och å andra sidan summan av PGI, utlandsinkomster, PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning, PGB för pliktjänstgöring och PGB för studier. PGB för barnår ska begränsas till skillnaden mellan intjänandetaket och denna summa (60 kap. 50 och 54 §§ SFB). Se nedan i detta avsnitt under rubriken *Schematisk figur*.

4.8.1.3 Obetalda avgifter

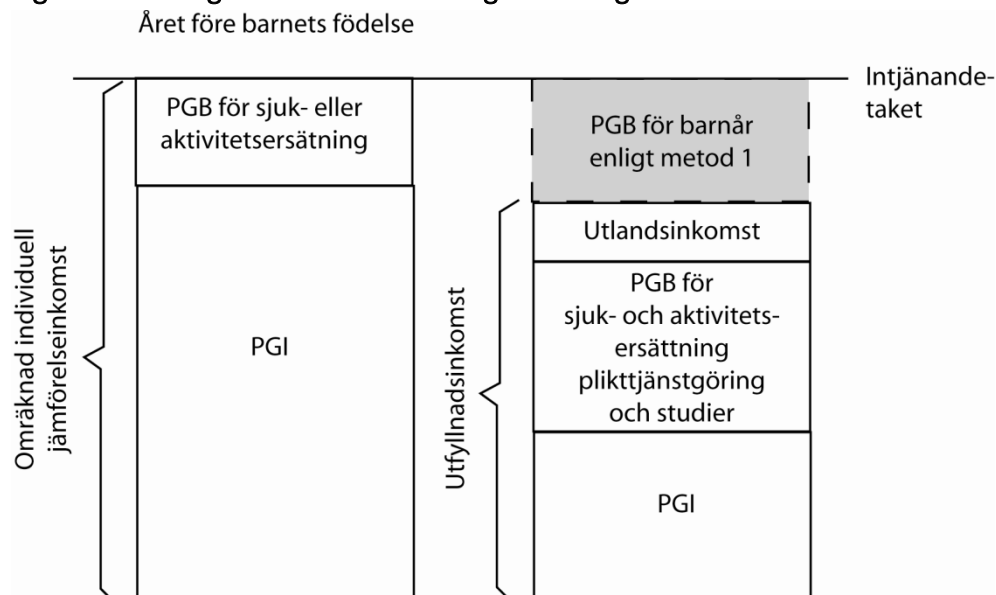
Om föräldern året före barnets födelse har haft inkomster av annat förvärvsarbete och inte fullt ut eller i föreskriven tid erlagt ålderspensionsavgift och allmän pensionsavgift ska, vid beräkning av den individuella jämförelseinkomsten, bortses ifrån den del av inkomsten från annat förvärvsarbete som motsvarar den del för vilka avgifter inte har betalats (60 kap. 45 § SFB).

4.8.1.4 Fler än ett barn

För en förälder som har mer än ett barn för vilket PGB kan tillgodoräknas för ett visst år, ska jämförelseinkomsten hämtas från det år – dvs. i förhållande till det barn – som ger det förmånligaste utfallet för föräldern. Det innebär att jämförelse ska ske med inkomsterna under det av de aktuella åren då dessa (efter omräkning med prisbasbeloppet) varit högst (60 kap. 49 § SFB).

I figuren visar det skuggade området det PGB som beräknas enligt beräkningsmetod 1. Detta belopp jämförs sedan med de belopp som beräknats enligt de båda andra metoderna, varefter det högsta väljs.

Figur 2 Beräkning av PGB för barnår enligt beräkningsmetod 1

Exempel

PGB ska beräknas för en förälder för intjänandeåret 2023 i förhållande till ett barn som är fött år 2021. Anta att förälderns PGI för år 2020 (året före barnets födelse) fastställts till 223 000 kronor. Efter omräkning med förändringar i prisbasbeloppet har PGI:n uppräknats till 247 500 kronor som ska gälla som jämförelseinkomst för det aktuella intjänandeåret.

Föräldern har tillgodoräknats en PGI på 187 000 kronor för år 2023. Den utgör hela utfyllnadsinkomsten eftersom inga pensionsgrundande belopp för sjuk- eller aktivitetsersättning, plikttjänstgöring eller studier antas förekomma. PGB för barnår beräknas enligt följande:

$$247\,500 - 187\,000 = 60\,500 \text{ kronor}$$

4.8.2 Beräkningsmetod 2 – generell jämförelse

Beräkningsmetod 2 innebär att en jämförelse ska göras mellan följande två belopp:

- 75 procent av genomsnittlig PGI (generell jämförelseinkomst)
- Summan av förälderns PGI, utlandsinkomster, PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning, PGB för plikttjänstgöring och PGB för studier avseende intjänandeåret (utfyllnadsinkomst)

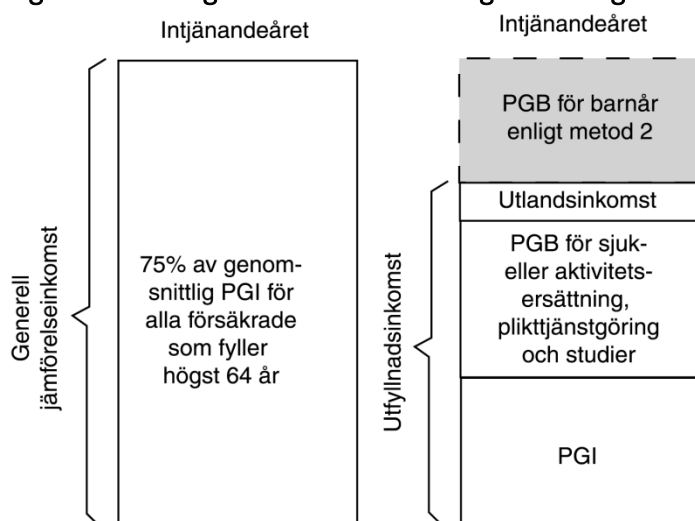
Om utfyllnadsinkomsten understiger den generella jämförelseinkomsten beräknas ett PGB för föräldern. (60 kap. 52 § SFB)

Denna metod är ofta fördelaktig för en förälder med jämförelsevis låg förvärvsinkomst och som i inte obetydlig omfattning trappar ned sin arbetsinsats i samband med att hon eller han har små barn.

För en närmare beskrivning av begreppet genomsnittlig PGI se avsnitt 4.1.5
Beräkning av genomsnittlig PGI.

I figuren visar det skuggade området det PGB som beräknas enligt beräkningsmetod 2. Detta belopp jämförs sedan med de belopp som beräknats enligt de båda andra metoderna, varefter det högsta väljs.

Figur 3 Beräkning av PGB för barnår enligt beräkningsmetod 2

Exempel

Anta att genomsnittlig PGI för år 2021 kommer att beräknas till 214 000 kronor. Anna har för samma år en PGI på 118 500 kronor och har dessutom anmält en utlandsinkomst på 26 200 kronor. Hon har inte haft sjuk- eller aktivitetsersättning och har inte fullgjort plikttjänstgöring eller studerat detta år, varför några PGB inte är aktuella. PGB för barnår beräknas på följande sätt enligt metod 2.

$$75 \% \times 214\,000 - (118\,500 + 26\,200) = 15\,800 \text{ kronor}$$

4.8.3 Beräkningsmetod 3 – enhetligt belopp

Beräkningsmetod 3 innebär att det PGB som föräldern tillgodoräknas är ett enhetligt belopp som utgörs av det för intjänandeåret gällande inkomstbasbeloppet (60 kap. 53 § SFB).

Den väsentligaste skillnaden jämfört med de övriga beräkningsmetoderna är att denna metod inte innebär en beräkning av ett utfyllnadsbelopp utifrån förhållanden som gäller för den enskilde försäkrade. Med undantag för de fall då intjänandetaket överskrids tillgodoräknas alla berättigade i stället ett lika högt pensionsgrundande belopp.

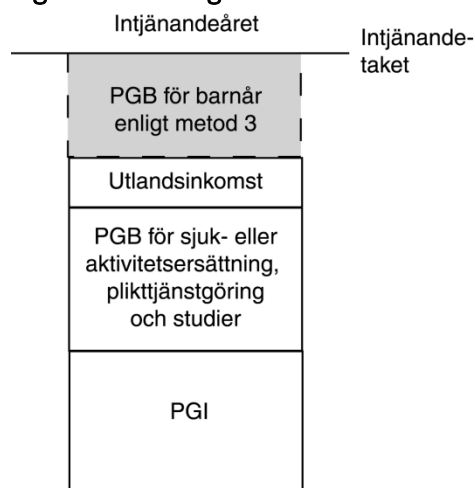
Denna metod är vanligen fördelaktigast för en förälder som i ingen eller endast liten utsträckning ändrar sin arbetstid i samband med att hon eller han har små barn.

4.8.3.1 Om intjänandetaket överstigs

Det enhetliga beloppet ska reduceras om det tillsammans med PGI, utlandsinkomster, PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning, PGB för plikttjänstgöring och PGB för studier överstiger det för året gällande intjänandetaket. PGB för barnår ska i sådant fall minskas med det belopp som överstiger taket (60 kap. 54 § SFB).

I figuren visar det skuggade området det PGB som beräknas enligt beräkningsmetod 3. Detta belopp jämförs sedan med de belopp som beräknats enligt de båda andra metoderna, varefter det högsta beloppet väljs.

Figur 4 Beräkning av PGB för barnår enligt beräkningsmetod 3

Exempel

Inkomstbasbeloppet för år 2023 fastställdes till 74 300 kronor och intjänandetaket blir då 7,5 gånger detta belopp, dvs. 557 250 kronor. Jon-Inge

har för detta intjänandeår en PGI på 492 000 kronor och har fullgjort pliktjänstgöring som gett ett PGB på 18 400 kronor. Sjuk- eller aktivitetsersättning, studier eller utlandsinkomst har inte förekommit.

PGB för barnår utgör enligt beräkningsmetod 3 ett inkomstbasbelopp, dvs. 74 300 kronor. PGB får dock inte fastställas till högre belopp än att det ryms inom intjänandetaket. Det PGB som fastställs begränsas därför till 46 850 kronor enligt följande:

$$557\,250 - (492\,000 + 18\,400) = 46\,850 \text{ kronor.}$$

5. Fastställande av pensionsrätt, pensionspoäng m.m

5.1 Allmänt

I detta kapitel beskrivs vilka förutsättningar som gäller för fastställande av pensionsrätt och pensionspoäng för såväl inkomst- som premiepension.

5.1.1 Pensionsrätt

För varje år som PGI eller PGB fastställs för en försäkrad ska Pensionsmyndigheten fastställa pensionsrätt för den försäkrade. Pensionsrätt fastställs för såväl inkomstpension som premiepension (53 kap 5 § och 61 kap. 4 § SFB).

5.1.2 Pensionspoäng

Pensionsmyndigheten ska också fastställa pensionspoäng för varje år för vilket PGI har fastställts för en försäkrad. Med PGI likställs PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning. Pensionspoängen ligger till grund för beräkning av inkomstgrundad ålderspension till dem som är födda 1938–1953. Från och med 2003 fastställs ingen pensionspoäng för den som är född 1954 eller senare (61 kap. 17 § SFB).

5.1.3 Vårdår

Vårdår ska i viss utsträckning likställas med år för vilka pensionspoäng har tillgodoräknats. Vårdår kan efter ansökan till Pensionsmyndigheten tillgodoräknas föräldrar till barn, som inte har fyllt tre år (61 kap. 23 § SFB).

5.2 Pensionsrätt för inkomst- och premiepension

Pensionsrätt ska fastställas för varje år för vilket det fastställts PGI eller PGB för en försäkrad.

Pensionsrätt för inkomstpension ska inte fastställas för det år då den försäkrade avlidit. Däremot ska pensionsrätt för premiepension fastställas även för dödsfallsåret i de fall överföring av pensionsrätt ska ske (61 kap. 4 § SFB).

I undantagsfall kan det förekomma att pensionsrätt inte ska fastställas, trots att PGI fastställts. Detta gäller i vissa fall när avgifter inte har betalats för inkomst av annat förvärvsarbete.

Det finns inte något hinder mot att en försäkrad tjänar in pensionsrätt för inkomst- eller premiepension efter det att han eller hon påbörjat helt eller delvist uttag av ålderspensionen.

Däremot ska pensionsrätt inte fastställas för dem som är födda år 1937 eller tidigare, eftersom denna åldersgrupp inte omfattas av det nya ålderspensionssystemet utan får sin inkomstgrundade ålderspension fullt ut enligt ATP-reglerna (59 kap. 6 § och 60 kap. 6 § SFB).

5.2.1 Pensionsunderlag

En försäkrads pensionsrätt för inkomstpension och för premiepension ska beräknas var för sig. Pensionsrätt för inkomstpension och premiepension beräknas på samma pensionsunderlag (61 kap. 5 § SFB).

Pensionsunderlaget består av summan av den PGI och de PGB, som fastställts för den försäkrade för året.

Pensionsunderlaget kan aldrig överstiga intjänandetaket på 7,5 inkomstbasbelopp, eftersom hänsyn till detta tas redan vid fastställande av PGI och PGB.

Om däremot pensionsrätt för premiepension förs över till make kan pensionsrätten för maken komma att överstiga intjänandetaket om denna make redan har en PGI som motsvarar $7,5 \times$ inkomstbasbeloppet.

5.3 Beräkningsregel för pensionsrätt

En försäkrads pensionsrätt för inkomstpension utgör 16 procent av pensionsunderlaget. För premiepension utgör pensionsrätten 2,5 procent av pensionsunderlaget (61 kap. 6 § första stycket SFB).

5.3.1 Avrundning

Pensionsrätt för inkomstpension respektive premiepension ska beräknas var för sig och avrundas till närmaste lägre hela kronor. (61 kap. 6 § andra stycket SFB).

Exempel

Håkans pensionsunderlag (PGI och PGB) uppgår för ett år sammanlagt till 200 100 kronor.

Pensionsrätt för inkomstpension utgör

$$\frac{16 \times 200\,100}{100} = 32\,016 \text{ kronor}$$

Pensionsrätt för premiepension utgör

$$\frac{2,5 \times 200\,100}{100} = 5\,002,50 \text{ kronor}$$

Summan avrundas till 5 002 kronor

5.3.2 Undantag från beräkningsregeln

Det finns tre undantag från den nämnda regeln om beräkning av pensionsrätt. Undantagen gäller i följande situationer

- avgifter har inte betalats (61 kap. 9 § SFB)
- förvärvsvillkoret är inte uppfyllt (61 kap. 7 § och 62 kap. 38-41 §§ SFB)
- den försäkrade tillhör mellangenerationen (61 kap. 10 § SFB)

5.3.3 Obetalda avgifter

En grundläggande princip i det nya ålderspensionssystemet är att den intjänade pensionsrätten ska motsvara de avgifter som betalas in. I likhet med ATP-systemet är det dock PGI:n och inte avgiften som läggs till grund för att bestämma pensionsrätten. I de fall avgifter inte betalats för inkomster av anställning bortfaller inte pensionsrätten (61 kap. 9 § SFB).

Om en försäkrad ska tillgodoräknas full pensionsrätt för PGI av annat förvärvsarbete måste hela ålderspensionsavgiften och hela den allmänna pensionsavgiften på inkomsten vara betald. Har inte dessa avgifter till fullo betalats inom den tid som anges i 16 kap. 12 § skattebetalningslagen, ska det vid bestämmande av pensionsunderlaget bortses från inkomster av annat förvärvsarbete till den del avgifter inte betalats för inkomsterna. Det är således inte den försäkrades PGI som påverkas i dessa fall utan själva pensionsrätten (61 kap. 9 § SFB).

Av skattebetalningslagen (1997:483) följer att egenföretagare har möjlighet att betala in avgifterna senast den 30 juni året efter taxeringsåret. Vid denna tidpunkt har pensionsrätt redan fastställts för intjänandeåret.

Om inga avgifter har betalats inom denna tid, bortfaller för alltid den pensionsrätt som hänför sig till inkomsten av annat förvärvsarbete för intjänandeåret.

5.3.4 Proportionell fördelning vid delvis obetalda avgifter

Om avgifter har betalats till viss del, ska pensionsrätt fastställas för den del av inkomsten för vilken betalning anses ha erlagts. Den s.k. likafördelningsmetoden, som numera tillämpas på skatteområdet, medför att samma andel av skatt och avgifter som har betalats för hela inkomsten, ska användas när man räknar ut hur stor andel av pensionsrätten som ska fastställas. Detta gäller oavsett hur hög inkomsten varit. Pensionsrätten däremot räknas endast på inkomsten upp till intjänandetaket (16 kap. 12 § skattebetalningslagen) (61 kap. 9 § SFB).

Exempel

Gert är egenföretagare och har en inkomst av annat förvärvsarbete på 200 000 kronor (dvs. under 7,5 gånger inkomstbasbeloppet som motsvarar intjänandetaket), men han har endast betalat 50 % av sina skatter och avgifter på denna inkomst.

Pensionsrätt för inkomstpension utgör

$$\frac{16 \times 200\,000 \times 50}{100 \times 100} = 16\,000 \text{ kronor}$$

Pensionsrätt för premiepension utgör

$$\frac{2,5 \times 200\,000 \times 50}{100 \times 100} = 2\,500 \text{ kronor}$$

Exempel

Roine är också egenföretagare. Han har en inkomst av annat förvärvsarbete på 570 000 kronor, men han har endast betalat 75 % av sina skatter och avgifter på denna inkomst. Intjänandetaket är 285 000 kronor.

Pensionsrätt för inkomstpension utgör

$$\frac{16 \times 285\,000 \times 75}{100 \times 100} = 34\,200 \text{ kronor}$$

Pensionsrätt för premiepension utgör

$$\frac{2,5 \times 285\,000 \times 75}{100 \times 100} = 5\,343,75 \text{ kronor}$$

Summan avrundas till 5 343 kronor

5.3.5 Ingen kompensation med PGB

Den försäkrades PGI förändras inte om debiterade avgifter inte betalats enligt gällande bestämmelser. Det är endast den pensionsrätt som PGI:n ger upphov till som förändras, dvs. sänks. Det innebär att det inte är möjligt att ersätta den del av PGI:n som inte ger pensionsrätt med eventuellt PGB som ursprungligen räknats av på grund av intjänandetaket (prop. 1997/98:151, s. 690).

Exempel

Intjänandetaket antas vara 285 000 kronor. För egenföretagaren Korv-Göran har PGI fastställts till 250 000 kronor. PGB för barnår har beräknats till 40 000 kronor, men det har vid fastställandet begränsats till 35 000 kronor på grund av intjänandetaket ($285\,000 - 250\,000 = 35\,000$).

Senare visar det sig att avgifterna för förvärvsinkomsten endast betalats till så stor del, att pensionsrätt med anledning av inkomsten bara kan fastställas för en inkomst motsvarande 200 000 kronor. Detta påverkar inte storleken av PGB för barnår. Pensionsrätten fastställs på ett pensionsunderlag på $200\,000 + 35\,000 = 235\,000$ kronor.

5.3.6 Förvärvsvillkoret

Förvärvsvillkoret innebär att den försäkrade måste ha en viss anknytning till arbetslivet för att PGB för plikttjänstgöring, studier eller barnår ska ge upphov till faktisk utbetald pension. Beträffande förvärvsvillkoret, se avsnitt 4.1.4

Förvärvsvillkoret.

5.3.7 Latent pensionsrätt

I de fall förvärvsvillkoret är uppfyllt vid den tidpunkt då PGB för plikttjänstgöring, studier eller barnår ska fastställas, beräknar man pensionsrätt för inkomstpension och premiepension enligt den vanliga beräkningsregeln för pensionsrätt.

Har förvärvsvillkoret däremot inte uppfyllts när PGB för plikttjänstgöring, studier eller barnår fastställs, ska inte pensionsrätt för premiepension beräknas på den del av pensionsunderlaget, som motsvarar dessa PGB. Pensionsrätt för inkomstpension ska istället beräknas till 18,5 procent av den delen av pensionsunderlaget. Denna

del av pensionsrätten ingår i pensionsbehållningen men betraktas som latent, dvs. vilande, till dess att förvärvsvillkoret uppfyllts (61 kap. 7-8 §§ SFB).

För att ett tillgodoräknat PGB för plikttjänstgöring, studier eller barnår ska ge upphov till utbetalning av pension krävs att förvärvsvillkoret är uppfyllt.

Förvärvsvillkoret är uppfyllt om det för den försäkrade, senast det femte året efter att han eller hon uppnår riktåldern för pension, har fastställts pensionsgrundande inkomster som under minst fem år uppgått till lägst två gånger det inkomstbasbelopp som gällde för intjänandeåret (62 kap. 38 § SFB).

Detta innebär att pensionsrätt för premiepension inte fastställs på grundval av PGB för plikttjänstgöring, studier eller barnår, om det inte står klart att beloppen kan komma att ligga till grund för framtida pensionsutbetalningar.

På grund av detta ska latent pensionsrätt registreras särskilt och hållas separerade från övriga delar av pensionsrätterna.

Exempel

Pensionsrätt ska beräknas för Emil som arbetar första året efter avslutade studier och därför inte uppfyller förvärvsvillkoret.

Pensionsunderlag utgörs av PGI på 187 000 kronor, PGB för plikttjänstgöring på 13 200 kronor och PGB för barnår på 49 100 kronor.

Pensionsrätt för inkomstpension fastställs till

$$\left(16 \times \frac{187\,000}{100}\right) + \frac{18,5 \times (13\,200 + 49\,100)}{100} = 41\,455,50 \text{ kronor}$$

Summan avrundas till 41 455 kronor

Pensionsrätt för premiepension fastställs till

$$2,5 \times \frac{187\,000}{100} = 4\,675 \text{ kronor}$$

5.3.8 Senare omprövningar och ändringar

Förvärvsvillkoret ska vara uppfyllt senast i samband med att PGB för plikttjänstgöring, studier eller barnår har fastställts för att pensionsrätt för premiepension grundat på dessa belopp ska fastställas. Senare omprövningar och ändringar kan inte föranleda fastställande av pensionsrätt för premiepension för sådana belopp i annat fall än då PGB för plikttjänstgöring, studier eller barnår inte tidigare bestämts (prop. 1997/98:151, s. 691).

5.3.9 Förvärvsvillkoret inte längre uppfyllt

Om PGI och PGB för sjuk- eller aktivitetsersättning ändras så att förvärvsvillkoret inte längre är uppfyllt, gäller att den försäkrades pensionsrätt för inkomstpension ska utgöra 18,5 procent av PGB för plikttjänstgöring, barnår eller studier. Det innebär att beslut om pensionsrätt för premiepension upphävs om PGI eller PGB senare sänks så att den försäkrade inte uppfyllde förvärvsvillkoret då pensionsrätten fastställdes (61 kap. 8 § SFB).

5.3.10 EU/EES

I förarbetena har frågan om tillämpningen av reglerna om förvärvsvillkoret, när det gäller personer som omfattas av EG:s lagstiftningen på socialförsäkringsområdet, behandlats. Där sägs att i princip endast inkomster som tjänats in i Sverige ska kunna fastställas som PGI och ligga till grund för uppfyllandet av förvärvsvillkoret. Genom EU-medlemskapet är dock Sverige bunden av vissa andra regler (prop. 1997/98:151, s. 267–268).

Den s.k. likabehandlingsprincipen i EG-lagstiftningen innebär att all diskriminering på grund av nationalitet är förbjuden. Eftersom det inte finns krav på viss tids vistelse i Sverige för svenska medborgare för rätt till inkomstgrundande ålderspension kan därför inte heller krav på viss tids vistelse ställas för medborgare i annat EU/EES-land.

Enligt EG-lagstiftningen gäller också den så kallade sammanläggningsprincipen. Den har betydelse i de fall ett medlemsland har krav på en viss tids försäkring, arbete eller bosättning i staten för rätt att få en viss förmån därifrån. För att uppfylla detta krav får tid som fullgjorts i medlemslandet läggas samman med motsvarande försäkringstid som fullgjorts i ett annat medlemsland. En grundläggande förutsättning för sammanläggningsprincipens tillämpning är att det i vart fall finns någon försäkringstid eller liknande i landet att lägga samman med tid i ett annat medlemsland.

Mot denna bakgrund torde det enligt förarbetena få godtas att förvärvsvillkoret för en person som omfattas av förordningen uppfylls genom försäkring som anställd eller egen företagare i ett annat EU/EES-land. En förutsättning bör vara att det för den pensionsberättigade för i vart fall ett år fastställts en PGI i Sverige som uppgått till minst två inkomstbasbelopp.

5.3.11 Mellangenerationen

Personer som är födda 1938–1953, den s.k. mellangenerationen, får sin inkomstgrundade ålderspension dels i form av inkomst- och premiepension, dels i form av tilläggspension.

Övergången till det nya ålderspensionssystemet sker successivt genom en s.k. tjugondelsinfasing. Den innebär att en person som är född år 1953 ska få 19/20 av sin ålderspension enligt de nya reglerna och 1/20 enligt ATP-reglerna. För varje år som personen är född före 1953 sker en förskjutning i antalet tjugondelar så att den äldsta årskullen, född 1938, får 4/20 enligt de nya reglerna och 16/20 enligt ATP-reglerna.

Tabell 1 Andel pension från nya respektive ATP-systemet för mellangenerationen

Födelseår	Andel pension från nya systemet	Andel pension från ATP-systemet
1938	4/20	16/20
1939	5/20	15/20
1940	6/20	14/20
1941	7/20	13/20
1942	8/20	12/20
1943	9/20	11/20
1944	10/20	10/20
1945	11/20	9/20
1946	12/20	8/20
1947	13/20	7/20
1948	14/20	6/20
1949	15/20	5/20
1950	16/20	4/20
1951	17/20	3/20
1952	18/20	2/20
1953	19/20	1/20

Den pensionsrätt som ska fastställas för personer födda under åren 1938–1953 ska minskas med 1/20 för varje år som förflutit från födelseåret till utgången av år 1954 (61 kap. 10 § första stycket SFB).

Denna minskning görs direkt vid fastställandet av pensionsrätten och innebär att pensionsbehållningen kommer att motsvara ett visst antal tjugondelar av pensionsbehållningen för en person med motsvarande inkomster som är född efter år 1953. Motsvarande gäller inte för tilläggspensionen, där tjugondelsberäkningen görs först sedan den årliga pensionen beräknats.

Någon tjugondelsreducering av pensionsrätt ska inte göras för personer som tillhör mellangenerationen för åren efter det år de fyllt 64 år. Detta sammanhänger med att dessa åldersgrupper inte kan tillgodoräknas pensionspoäng efter 64 års ålder. I stället ska de inkomster den försäkrade har dessa år ge oavkortad pensionsrätt i det nya pensionssystemet. Sådan pensionsrätt kommer huvudsakligen att avse PGI då

andra PGB inte kommer att kunna tillgodoräknas för tid efter det att en person fyllt 64 år (61 kap. 10 § andra stycket SFB).

5.4 Överföring av pensionsrätt för premiepension

5.4.1 Make

Den pensionsrätt för premiepension som för ett år har fastställts för en försäkrad ska överföras till dennes make om anmälan om detta har gjorts till Pensionsmyndigheten. Sådan pensionsrätt får dock endast överföras till make som antingen har uppfyllt villkoren i 4-6 kap. SFB någon gång under intjänandeåret eller tidigare har tillgodoräknats pensionsrätt för premiepension (61 kap. 13 § SFB).

Endast den som är född 1938 eller senare kan tjäna in pensionsrätt för premiepension. Det gör att endast en make som är född 1938 eller senare kan föra över pensionsrätt för premiepension.

I lagtexten finns inget krav på att den mottagande maken ska vara född 1938 eller senare. Pensionsrätt för premiepension får föras över till en make som var försäkrad enligt 6 kap. SFB under intjänandeåret. Även personer som är födda 1937 eller tidigare omfattas av denna lagstiftning och kan vara försäkrade under intjänandeåret. Således kan överföring även ske till en make som är född 1937 eller tidigare.

5.4.2 Registrerat partnerskap

Överföring av pensionsrätt kan även ske mellan personer av samma kön som låtit registrera sitt partnerskap. Vad som sägs om makar i detta avsnitt avser även registrerade partner och vad som sägs om äktenskap avser även registrerat partnerskap. (3 kap. 1 § i den upphävda lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap)

5.4.3 Sammanboende

En person har inte rätt att överföra pensionsrätt för premiepension till en annan person med vilken hon eller han sammanbor utan att äktenskap eller registrerat partnerskap föreligger. Av förarbetena framgår att möjligheten till överföring har ett samband med äktenskapsbalkens regler om likadelning av makars egendom vid äktenskapets upplösning. Att möjliggöra för sambor att överföra pensionsrätt skulle därför stämma mindre bra överens med den familjerättsliga lagstiftningens intentioner (61 kap. 13 § SFB).

5.4.4 Kostnader för överförd pensionsrätt

En pensionssparare, som tagit emot överförd pensionsrätt, ska svara för de kostnader som överföringen medför. Med kostnader avses både försäkringsmässiga kostnader, såsom minskade arvsvinster i premiepensionssystemet, och administrativa kostnader. Avdraget ska beräknas lika för kvinnor och män (64 kap. 44 § SFB).

Justeringen bör göras sedan pensionsrätten för premiepension har fastställts och i samband med att överföring sker till förvaltare i värdepappersfond eller AP-fond.

Det är angeläget att de makar som önskar använda sig av möjligheten till överföring av pensionsrätt i så stor utsträckning som möjligt känner till konsekvenserna av överföringen vid tidpunkten för sitt beslut. En prognos över hur stora justeringar som ska ske på premiepensionskontot till följd av den överförda pensionsrätten bör kunna lämnas av Pensionsmyndigheten (prop. 1997/98:151, s. 313–316).

5.4.5 Överförande makes pensionsrätt

Den överförda pensionsrätten är beroende av pensionsförhållandena för den make som överfört pensionsrätten. Om den överförande makens pensionsrätt ändras genom till exempel ett beslut av Skatteverket ska även den pensionsrätt som fastställts för den mottagande maken ändras (prop. 1997/98:151, s. 693).

5.4.6 Över intjänandetaket

Den överförda pensionsrätten är däremot inte beroende av den mottagande makens pensionsrättsförhållanden. Det gör att pensionsrätten för den mottagande maken kan i och med överföringen komma att överstiga 2,5 procent av 7,5 inkomstbasbelopp (intjänandetaket), som annars är den högsta pensionsrätt för premiepension som kan fastställas för en försäkrad för ett år (prop. 1997/98:151, s. 693).

5.4.7 Anmälan om överföring av pensionsrätt

Anmälan om överföring av pensionsrätt för premiepension ska vara skriftlig och ha kommit in till Pensionsmyndigheten senast den 30 april det första intjänandeår till vilket den pensionsrätt som ska överföras är hänförlig. Anmälan ska göras skriftligen av den make som överföringen ska ske ifrån och gäller tills vidare om inget annat anges i anmälan (61 kap. 12 § SFB).

Anmälan ska göras via webbtjänst på Pensionsmyndighetens webbplats. Det kan också ske på fastställd blankett och undertecknas av den sökande (3 § förordningen [1998:1340] om inkomstgrundad ålderspension).

Enligt förarbetena bör Pensionsmyndigheten alltid kunna utgå från att överföringen ska påbörjas så snart som möjligt, om makarna inte angett annat (prop. 1997/98:151, s. 770).

5.4.8 Anmälan om upphörande av överföring

Om en make vill att en överföring, som gäller tills vidare, ska upphöra och hon eller han skriftligen anmäla detta till Pensionsmyndigheten senast den 30 april kan överföringen upphöra från samma år (61 kap. 14 § SFB).

Anmälan om upphörande ska göras via webbtjänst på Pensionsmyndighetens webbplats. Det kan också ske på fastställd blankett och ska då undertecknas av minst en av makarna.

Om anmälan om upphörande av överföring görs i april månad kan överföringen upphöra samma år. Även när det gäller sådan anmälan bör Pensionsmyndigheten kunna utgå från att den ska få verkan innevarande år om inget annat angetts i anmälan (prop. 1997/98:151, s. 770).

5.4.9 Återkallelse av anmälan

Återkallelse av anmälan om överföring av pensionsrätt för premiepension och återkallelse av anmälan om upphörande av sådan överföring får ske senast vid den tidpunkt då anmälan ska göras. Senast den 30 april det år från och med vilket överföringen ska börja eller upphöra ska återkallelsen göras. Återkallelsen ska vara skriftlig (61 kap. 16 § SFB).

Återkallelse av anmälan ska göras via webbtjänst på Pensionsmyndighetens webbplats. Det kan också ske på fastställd blankett och ska då undertecknas av minst en av makarna.

5.4.10 Skilsmässa

Om makarna skiljer sig ska överföring upphöra från och med det år då äktenskapet upplöstes, dvs. från och med det år då domen på äktenskapsskillnad vinner laga kraft. (61 kap. 15 § första stycket SFB)

5.4.11 Dödsfall

Om äktenskapet upplöses genom dödsfall ska överföringen upphöra från och med det år dödsfallet inträffar. Överföringen ska dock gälla under dödsfallsåret, om det är den överförande maken, som har avlidit. Det gäller under förutsättning att inte också den andra maken avlider samma år. (61 kap. 15 § andra stycket SFB)

Det innebär att PGI och pensionsrätt för premiepension ska fastställas för den överförande maken även för dödsfallsåret under förutsättning att den mottagande maken inte avlider samma år.

5.5 Pensionspoäng

Pensionspoäng ska beräknas för mellangenerationen (födda 1938–1953) eftersom de får en del av sin inkomstgrundade ålderspension från ATP-systemet.

För varje år som Skatteverket har fastställt en PGI för en försäkrad ska Pensionsmyndigheten fastställa pensionspoäng för den försäkrade. Pensionspoäng ska inte fastställas för det år då den försäkrade avlidit eller för år efter det då den försäkrade har fyllt 64 år. För tid efter det år den försäkrade fyllt 64 år fastställs endast pensionsrätt i det nya ålderspensionssystemet. (61 kap. 17 § SFB). Sista året en pensionspoäng kan fastställas är således 2017, då personer födda 1953 fyllde 64 år.

5.5.1 Beräkning av pensionspoäng

Pensionspoäng ska beräknas genom att PGI först minskas med det för året gällande förhöjda prisbasbeloppet enligt AFL. Därefter divideras inkomsten med nämnda basbelopp. Vid beräkningen av pensionspoäng likställs pensionsgrundande belopp för sjuk- eller aktivitetsersättning med pensionsgrundande inkomst (61 kap. 18-19 §§ SFB).

Det avdrag för ett förhöjt basbelopp som tidigare gjorts vid beräkning av PGI ska således från och med intjänandeåret 1999 istället göras vid beräkningen av pensionspoäng.

Det förhöjda prisbasbeloppet ska i första hand avräknas mot inkomster av anställning och pensionspoängen ska beräknas med två decimaler till lägst en hundradels poäng (61 kap. 19 § SFB).

Exempel

Bruttoinkomst = 200 000 kronor

Pensionsavgift = 14 000 kronor

PGI = 200 000 – 14 000 = 186 000 kronor

$$Pensionspoäng = \frac{186\,000 - 37\,300}{37\,300} = 3,99$$

5.5.2 Obetalda avgifter

Samma principer gäller för beräkning av pensionspoäng som för beräkning av pensionsrätt i de fall den försäkrade inte har betalat ålderspensionsavgift och allmän pensionsavgift på inkomster av annat förvärvsarbete inom föreskriven tid (61 kap. 21 § SFB).

En egenföretagare som inte till fullo betalat avgifterna inom föreskriven tid ska således tillgodoräknas pensionspoäng endast till den del avgifter betalats för inkomsterna. Om betalning endast erlagts för inkomster som understiger ett förhöjt prisbasbelopp fastställs ingen pensionspoäng alls för inkomst av annat förvärvsarbete. Detta är en följd av det basbeloppsavdrag som ska göras vid beräkningen av pensionspoäng.

Exempel

PGI = 250 000 kronor

Skatter och avgifter erlagda till 50 %

Pensionspoängsuträkningen blir enligt följande

$$\frac{50 \times 250\,000}{100} - 37\,300 = 87\,700$$

$$\frac{87\,700}{37\,300} = 2,35$$

5.5.3 Maximal pensionspoäng

Den pensionspoäng som tillgodoräknas en försäkrad för ett år får sammanlagt inte överstiga den högsta pensionspoäng som någon för det året kan tillgodoräknas för PGI (61 kap. 22 § SFB).

Till och med år 2001 beräknades intjänandetaket för PGI som 7,5 gånger *prisbasbeloppet*. Det gjorde att pensionspoängen för de åren aldrig kunde överstiga 6,50.

Från och med år 2002 är det i stället *inkomstbasbeloppet* som ligger till grund för intjänandetaket. Det gör att den maximala pensionspoängen kan variera från år till år.

Exempel

Inkomstbasbeloppet för år 2004 är 42 300 kronor medan det förhöjda prisbasbeloppet har fastställts till 40 100 kronor. Sara har detta år en förvärvsinkomst (efter avdrag för egenavgifter) på 390 000 kronor får en PGI som begränsas av intjänandetaket på $7,5 \times 42\,300 = 317\,250$ kronor. Pensionspoängen som beräknas enligt formeln

$$\frac{PGI - \text{förhöjt prisbasbelopp}}{\text{förhöjt prisbasbelopp}}$$

blir

$$\frac{317\,250 - 40\,100}{40\,100} = 6,91$$

Under givna förutsättningar överstiger pensionspoängen 6,50.

5.6 Vårdår

I SFB finns bestämmelser om vårdår, som i huvudsak överensstämmer med motsvarande äldre bestämmelser i AFL och LIP (61 kap. 26 § SFB).

5.6.1 Vårdår likställs med poängår

Vårdår ska likställas med år för vilka pensionspoäng har tillgodoräknats (61 kap. 23 § SFB).

Från denna regel görs två undantag. Det första undantaget avser beräkningen av medeltalet av de pensionspoäng som en person tillgodoräknats. Vid den beräkningen ska vårdår inte räknas med. Det andra undantaget innebär att vårdår inte heller ska beaktas när man ska bestämma om en person har tillgodoräknats pensionspoäng för tillräckligt många år för att ha rätt till ATP-pension (61 kap. 23 § SFB).

5.6.2 Rätten till vårdår

Vårdår ska efter ansökan hos Pensionsmyndigheten tillgodoräknas en förälder som är bosatt här i landet och som under större delen av ett kalenderår har vårdat ett barn som inte fyllt tre år och som är bosatt här. För samma barn och år får dock vårdår tillgodoräknas endast en förälder (61 kap. 24 § SFB).

5.6.3 Fosterbarn och styvförälder

Fosterbarn anses jämställda med barn och med en förälder jämställs den, med vilken en förälder är eller har varit gift eller har eller har haft barn om de stadigvarande sammanbor (61 kap. 25 § SFB).

5.6.4 Ansökan

En förälder som vill tillgodoräknas ett vårdår ska på särskild blankett göra en skriftlig ansökan om detta hos Pensionsmyndigheten senast den 31 januari andra året efter utgången av det år för vilket vårdår ska tillgodoräknas (61 kap. 27 § SFB).

5.6.5 EU/EES

Kravet på bosättning i Sverige kan inte helt upprätthållas vid bosättning inom EU/EES. Enligt EG:s lagstiftning på socialförsäkringsområdet ska en förvärvsarbetande som är medborgare i en medlemsstat, statslös eller flykting i en sådan stat som regel vara omfattad av lagstiftningen i det land där han arbetar. Vilket land hon eller han bor i saknar i de flesta fall betydelse. Genom den precisering som vid Sveriges anslutning till EU gjorts i bilaga VI i förordningen, ska dock vårdår tillgodoräknas en förälder som är bosatt i ett annat EU/EES-land endast om föräldern är föräldraledig enligt bestämmelserna i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn m.m. Den lagen har den 1 juli 1995 ersatts av föräldraledighetslagen (1995:584) (prop.1997/98:151, s. 696).

I motsatt situation, nämligen för den som är bosatt i Sverige men arbetar i ett annat EU/EES-land, ska med tillämpning av samma regel, vårdår för det året inte tillgodoräknas i Sverige.

6. Beslutsbehörighet och uppgiftsskyldighet

6.1 Allmänt

Detta avsnitt beskriver Pensionsmyndigheten och Skatteverkets behörighet att fatta beslut vid intjänande av pensionsrätt och hur besluten ska underrättas den enskilde. Vidare redovisas myndigheters och enskilda individers skyldighet att lämna uppgifter.

6.2 Beslut avseende förmåner vid ålderdom

Beslut i ärende om PGI fattas av Skatteverket (59 kap. 2 § SFB).

Alla övriga beslut avseende förmåner vid ålderdom enligt avdelning E i SFB fattas av Pensionsmyndigheten, t.ex. fastställande av PGB, pensionsrätt, pensionspoäng samt om årlig inkomst- och tilläggspension (53 kap. 5 § SFB).

6.2.1 Automatiska beslut

Beslut får fattas genom automatisk databehandling av Pensionsmyndigheten när skälen till beslutet får utelämnas enligt FL (112 kap. 7 § SFB).

Huvudregeln i FL är att ett ärende, som avser myndighetsutövning mot en enskild, inte får avgöras utan att den försäkrade har underrättats om uppgifter som har tillförts ärendet genom någon annan än honom själv och han har fått tillfälle att yttra sig. (25 § FL) Enligt 1 kap 3 § SFBP gäller för intjänandeår före 2011 att LIP gör undantag från detta genom att beslut om PGI, PGB, fastställd och överförd pensionsrätt, pensionspoäng och vårdår får fattas utan att den enskilde har underrättats om och fått tillfälle att yttra sig över uppgifter som lämnas av Skatteverket, Centrala studiestödsnämnden och **Plikt- och prövningsverket** i enlighet med bestämmelserna i LIP eller annan författning (15 kap. 3 § LIP).

Bestämmelsen innebär att alla de uppgifter som automatiskt ska lämnas till Pensionsmyndigheten inte ska behöva kommuniceras med den försäkrade. Den enskilde torde ändå i flertalet fall få del av dessa uppgifter genom till exempel kontrolluppgifter som han eller hon får för sin deklaration eller genom någon annan underrättelse från respektive myndighet (prop. 1997/98:151, s. 766–767).

6.2.2 Underrättelse om beslut

Skatteverket fastställer och meddelar sitt beslut om PGI i samband med beskedet om slutlig skatt.

Pensionsmyndigheten beräknar och beslutar om PGB, pensionsrätt, överföring av pensionsrätt, pensionspoäng och vårdår. Dessa beslut meddelas i det orange

kuvertet, som ska skickas ut senast den 31 mars året efter fastställelseåret. Vidare ska av innehållet bland annat också framgå hur en eventuell tjugondelsinfasning har påverkat beslutet om pensionsrätt (58 kap. 9 § SFB).

Underrättelse om beslut behöver inte skickas till en person som inte är bosatt i Sverige och vars adress är okänd (58 kap. 9 § SFB).

6.3 Skyldighet att lämna uppgifter

6.3.1 Uppgifter från myndigheter

För att Pensionsmyndigheten ska kunna fastställa PGB får myndigheten automatiskt vissa uppgifter från andra myndigheter, t.ex. Skatteverket, Försäkringskassan, Centrala studiestödsnämnden och **Plikt- och provningsverket**.

Statliga och kommunala myndigheter samt arbetsgivare, försäkringsinrättningar och arbetslöshetskassor ska på begäran lämna Skatteverket, Pensionsmyndigheten och en allmän förvaltningsdomstol uppgift som avser namngiven person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen enligt SFB (110 kap. 31 § SFB).

6.3.2 Uppgifter från enskilda

En enskild ska meddela de upplysningar som är av betydelse för tillämpningen av SFB efter föreläggande av Skatteverket, Pensionsmyndigheten eller en allmän förvaltningsdomstol (110 kap. 27 § SFB).

För den som är omyndig eller har god man eller förvaltare åligger uppgiftsskyldigheten i stället förmyndaren eller, om det kan anses följa av uppdraget, den gode mannen eller förvaltaren.

Uppgifter som en enskild ska lämna om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete om inte särskilda skäl talar mot det (110 kap. 4 och 13 §§).

Den som på heder och samvete lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen kan dömas för osann försäkrän. Om gärningen sker av grov oaktsamhet kan personen dömas för vårdslös försäkrän. Straffet för osann eller vårdslös försäkrän är böter eller fängelse i högst sex månader. Straffet kan bli hårdare om brottet är grovt (15 kap.10 § BrB).

7. Att räkna om pensionsbehållning

7.1 Allmänt

Detta kapitel beskriver och förklarar hur omräkning av pensionsbehållningen ska göras med hänsyn tagen till arvsvinsttilldelning, uppräkningsindex och avdrag för förvaltningskostnad.

7.2 Pensionsbehållning

Med pensionsbehållning avses summan av en försäkrad persons pensionsrätter, sedan de årligen omräknats med hänsyn till arvsvinster, indexering och förvaltningskostnader. Fr.o.m. år 2015 gäller att det för år då balansindex fastställts är den nedbalanserade pensionsrätten, det vill säga den fastställda pensionsrätten multiplicerad med kvoten av det balansindex och det inkomstindex som är fastställt för samma år, som ska läggas till pensionsbehållningen. Pensionsbehållningen ligger till grund för att beräkna den försäkrades inkomstpension (62 kap. 5 § SFB).

7.2.1 Pensionsbehållning då inkomstpension betalas ut

Då inkomstpension ska beviljas utgör pensionsbehållningen underlag för beräkningen. Om den försäkrade ansökt om hel pension, tas hela behållningen i anspråk vid pensionsuträkningen. Ska däremot delvist uttag av pension betalas ut, används endast så stor andel av pensionsbehållningen som motsvarar det delvisa uttagets andel av hel pension. För att beräkna exempelvis halv ålderspension tas hälften av den försäkrades pensionsbehållning i anspråk.

Den återstående pensionsbehållningen kan därmed sägas vara orörd, och räknas årligen om oberoende av pensionsuttaget. Däremot räknas den del som legat till grund för pensionsuttaget fortsättningsvis inte in i pensionsbehållningen (62 kap. 7 § SFB).

Om pensionären väljer att minska sitt uttag, återläggs i princip den del av underlaget som motsvarar minskningen. Denna del blir därmed åter pensionsbehållning som årligen ska räknas om (62 kap. 8 § SFB).

På motsvarande sätt tas ytterligare pensionsbehållning i anspråk för pensionsuttag, om pensionären i stället ökar graden av sitt uttag.

Det finns inga regler som hindrar någon från att arbeta och ha pension samtidigt. Arbetsinkomster ger i så fall ytterligare pensionsrätt som tillförs pensionsbehållningen på vanligt sätt.

7.2.2 Latenta pensionsrätter

Latenta pensionsrätter är pensionsrätter för plikttjänstgöring, barnår och studier som inte får ligga till grund för utbetalning av inkomstpension förrän den försäkrade uppfyllt förvärvsvillkoret.

Latenta pensionsrätter kan inte utgöra underlag för utbetalning av inkomstpension. Trots detta ingår de i pensionsbehållningen och omfattas därför av omräkningarna. (62 kap. 38 § SFB)

Den del av pensionsbehållningen som grundas på latenta pensionsrätter måste registreras på ett särskilt sätt tills dess personen uppfyller förvärvsvillkoret. och den försäkrade får varje år uppgifter om sina latenta pensionsrätter.

7.3 Årlig omräkning

En försäkrads pensionsbehållning räknas om i samband med varje årsskifte. Omräkningen görs i denna ordning:

- den försäkrade tilldelas arvsvinster,
- hela pensionsbehållningen räknas om med förändringar i inkomstindex och
- avdrag för förvaltningskostnader görs på hela pensionsbehållningen.

(62 kap. 5 § SFB)

I anslutning till exemplet i avsnitt 7.7 *Omräkning av pensionsbehållning vid årsskifte* finns en figur som ger en översiktlig bild av hur omräkningen går till.

7.3.1 Avrundning

Pensionsbehållningen ska avrundas till närmaste lägre hela krontal efter det att omräkning i tur och ordning gjorts med anledning av tilldelning av arvsvinster, förändring av inkomstindex och avdrag för förvaltningskostnader. Avrundning görs alltså inte efter varje omräkningsdel utan först sedan avdraget för förvaltningskostnader gjorts. (62 kap. 6 § SFB)

7.4 Arvsvinst

Den försäkrade ska tilldelas arvsvinster inom fördelningssystemet under den förvärvsaktiva tiden.

Arvsvinster är avlidna personers pensionsbehållningar. Dessa pensionsbehållningar fördelas på de kvarlevande som är födda samma år som de avlidna. Detta innebär att summan av pensionsbehållningarna från dem som till exempel är födda 1965 och som avlidit under år 2024 fördelas på alla som är födda samma år och som lever och har tillgodoräknats pensionsrätt för inkomstpension vid utgången av år 2024 (62 kap. 9 § SFB).

7.4.1 Fördelning av arvsvinster

Inom fördelningssystemet sker tilldelning av arvsvinster genom en årlig omräkning av de kvarlevande personernas pensionsbehållningar.

Fördelningen mellan de kvarlevande görs proportionellt i förhållande till varje mottagares pensionsbehållning genom att pensionsbehållningen multipliceras med en arvsvinstfaktor.

Det medför att den mottagare av arvsvinster som tjänat in pensionsrätter så att hon eller han har dubbelt så stor pensionsbehållning som en annan mottagare i samma årskull, får dubbelt så mycket i arvsvinst som den sistnämnde mottagaren.

Denna metod används inte för mottagare som har en pågående utbetalning av pension. Arvsvinster som uppkommer efter pensioneringen inkluderas i det delningstal som används för att beräkna inkomstpensionens storlek. Mottagare som endast tar ut en del av pensionen tilldelas dock arvsvinst för den del av pensionsbehållningen som är orörd vid partiellt uttag. Även pensionstagare som tar ut pension för del av år får arvsvinst.

7.4.2 Arvsvinstfaktor

Fördelningen av arvsvinster görs genom att pensionsbehållningen multipliceras med en arvsvinstfaktor.

Arvsvinstfaktorerna ska fastställas årligen och vara lika för kvinnor och män. (62 kap. 11 § SFB) Pensionsmyndigheten beräknar och fastställer arvsvinstfaktorerna (6 § förordningen [1998:1340] om inkomstgrundad ålderspension).

Första gången som pensionsbehållningar räknades om med arvsvinstfaktorer var vid årsskiftet 1999/2000. Vid detta tillfälle tilldelades arvsvinster efter personer som avlidit det år de hade fyllt eller skulle ha fyllt 60 år eller mer.

7.4.3 Avlidnas pensionsbehållning

I avlidna personers pensionsbehållningar ingår endast pensionsrätter intjänade till och med året före dödsfallsåret, eftersom pensionsrätt för inkomstpension inte ska fastställas för det år en person har avlidit (61 kap. 4 § SFB).

Latenta pensionsrätter räknas också med i pensionsbehållningarna (62 kap. 14-16 §§ SFB).

7.4.4 Kvarlevandes pensionsbehållningar

Med kvarlevande avses de personer som har samma födelseår som de avlidna och som levde vid utgången av dödsfallsåret samt har tillgodoräknats pensionsrätt för inkomstpension (prop. 1997/98:151, s. 370).

De kvarlevandes pensionsbehållningar ska inkludera pensionsrätter intjänade till och med året före dödsfallsåret samt latent pensionsrätter. Vid fördelningen bortser man således från de pensionsbehållningar som härrör från pensionsrätter som fastställts för året för dödsfallen eller senare (62 kap. 12 § SFB).

7.4.5 Två metoder

Vid fördelning av arvsvinster finns två skilda sätt att bestämma arvsvinstfaktorerna och i övrigt beräkna arvsvinsterna.

Faktiskt beräknad arvsvinst

Fördelning av arvsvinster efter försäkrade som avlider fem år eller tidigare före det år de skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension sker med utgångspunkt från dessa personers faktiska pensionsbehållningar.

Demografiskt beräknad arvsvinst

Fördelning av arvsvinster efter försäkrade som avlider fyra år eller färre, före det år de skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension grundas på statistiskt material i form av officiell livslängdsstatistik över befolkningen.

7.4.6 Faktiskt beräknad arvsvinst

Efter personer som har avlidit efter det år då de fyllt 16 år, men minst fem år före det år de skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension, ska arvsvinstfaktorerna grundas på förhållandet mellan summan av pensionsbehållningarna för personer

- som avlidit under året före det år omräkningen avser och
 - i samma ålder som levde vid utgången av samma år
- (62 kap. 15 § SFB)

Detta innebär att endast pensionsrätter intjänade till och med året före det aktuella dödsfallsåret ingår i de avlidnas pensionsbehållningar, eftersom pensionsrätter för inkomstpension inte tillgodoräknas för dödsfallsåret. Latenta pensionsrätter ska medräknas. Även de kvarlevandes pensionsbehållningar ska inkludera pensionsrätter intjänade till och med året före dödsfallsåret och latent pensionsrätter. Pensionsbehållningarna för både avlidna och kvarlevande ska ha räknats om med inkomstindex och arvsvinstfaktorer till och med samma tidpunkt (prop. 1997/98:151, s. 370).

Förändringar i pensionsbehållningen som sker efter den 1 december det år fördelningen avser ska inte beaktas.

Fördelning av arvsvinster efter personer som har avlidit före det år de skulle ha fyllt 61 år görs första gången vid årsskiftet 2020/2021. Från och med 1999 till och med årsskiftet 2019/2020 fördelades arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 60 år.

Från och med 2023 till och med årsskiftet 2025/2026 fördelas arvsvinster efter försäkrade som avlider under sitt 61:a levnadsår eller tidigare med utgångspunkt från dessa personers faktiska pensionsbehållningar.

Från och med 2026 fördelas arvsvinster efter försäkrade som avlider minst fem år före det år de skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern, med utgångspunkt från dessa personers faktiska pensionsbehållningar.

Exempel

Arvsvinsttilldelning görs vid årsskiftet 2020/2021 avseende arvsvinster efter avlidna under 2019. Arvsvinstfaktorn för 2020 för personer som är födda 1962 (58 år) är fastställt till 1,002890.

Erik är född år 1962 och har en pensionsbehållning inklusive pensionsrätter intjänade till och med 2018 på 308 000 kronor.

Under 2019 har han tjänat in 8 700 kronor i ny pensionsrätt.

Eriks nya pensionsbehållning efter arvsvinsttilldelning blir:

$$1,002890 \times (308\,000 + 8\,700) = 317\,615,26 \text{ kronor.}$$

Arvsvinst vid dödsfall före 17 års ålder

Efter personer som avlidit före det år då de skulle ha fyllt 17 år, ska arvsvinstfaktorerna grundas på förhållandet mellan summan av pensionsbehållningarna för

- personer som avlidit under året före det år omräkningen avser och
- personer under 17 år som levde vid utgången av samma år.

Det innebär att alla personer under 17 år får samma arvsvinstfaktor.

7.4.7 Demografiskt beräknad arvsvinst

Efter personer som har avlidit efter det år då de fyllt 16 år, men minst fem år före det år de skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension, ska arvsvinstfaktorerna grundas på förhållandet mellan summan av pensionsbehållningarna för personer

- personer som har avlidit under året och
- kvarlevande personer i samma ålder.

(62 kap. 16 § SFB)

Hur stort de avlidnas behållning blir i förhållande till de kvarlevandes bestäms i detta fall inte av faktiska uppgifter, utan med ledning av uppgifter som utgår ifrån den officiella livslängdstatistiken för befolkningen.

En uppskattning görs av hur stor andel av personer i en viss födelseårgång som avlider fyra eller färre år före det år de skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension.

Varje avliden person förutsätts ha en pensionsbehållning som är lika stor som genomsnittet för hela årskullen. Summan av de avlidna personernas behållningar kommer då att utgöra samma andel av hela årskullens sammanlagda behållning som antalet avlidna personer utgör av samtliga personer i årskullen. För dem som redan har hel ålderspension beaktas arvsvinsterna i de delningstal som används för att beräkna inkomstpensionens storlek.

Olika livslängstabeller ska användas beroende på vilken ålder personen har uppnått under det år omräkningen sker.

För en person som inte har uppnått riktåldern för pension, ska beräkningen göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det fjärde året före det år personen skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension. Från och med det år en person uppnår riktåldern för pension, ska beräkningen göras med ledning av statistiken för femårsperioden närmast före året före det år personen uppnådde riktåldern för pension. Sådana livslängdstabeller framställs årligen av Statistiska Centralbyrån (62 kap. 17 § SFB).

Arvsvinsttilldelning för demografisk arvsvinst

Arvsvinster efter personer som avlidit fyra eller färre år före det år de skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension, ska fördelas för dödsfallsåret.

Detta innebär att arvsvinsttilldelningen görs vid slutet av samma år som dödsfallet. Orsaken är att arvsvinsttilldelningen annars skulle ske efter olika principer inom samma födelseårgång beroende på om pension utges eller inte.

Arvsvinsttilldelning för dessa åldersgrupper gjordes första gången för år 1999 vid årsskiftet 1999/2000 (1 kap 3 § SFBP och 3 § LIPP).

Från och med 2023 till och med årsskiftet 2025/2026 fördelas arvsvinster efter försäkrade som avlider under sitt 62:a levnadsår eller senare grundas på statistiskt material i form av officiell livslängdsstatistik över befolkningen.

Från och med 2026 fördelas arvsvinster efter försäkrade som avlider fyra eller färre år före det år de skulle ha uppnått den gällande riktåldern för pension, sker med utgångspunkt av officiell livslängdsstatistik över befolkningen.

Arvsvinsten beräknas genom att pensionsbehållning inklusive pensionsrätt för föregående år multipliceras med gällande arvsvinstfaktor.

Exempel

Sara som är född år 1957 ska vid årsskiftet 2020/2021 tilldelas arvsvinster efter avlidna under år 2020. Hennes pensionsbehållning är 2 000 000 kronor.

Arvsvinstfaktorn är 1,007043. Saras pensions-behållning efter arvsvinsttilldelning blir $2\,000\,000 \times 1,007043 = 2\,014\,086$ kronor.

7.4.8 Dubbla arvsvinster

Under ett enda år, fyra år före riktåldern, får den försäkrade dubbla arvsvinster.

- faktisk arvsvinst fördelad efter de personer som avlidit fem eller fler år före det år de skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern
- demografisk arvsvinst efter personer som avlidit fyra eller färre år före det år de skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern

Detta beror på att faktiska arvsvinster fördelas året efter dödsfallsåret medan fördelningen av demografisk arvsvinst görs redan under dödsfallsåret.

Fördelningen efter yngre personer görs innan fördelningen görs efter äldre. Detta innebär att den ökning av pensionsbehållningen som den första tilldelningen medför ingår i pensionsbehållningen vid den andra omräkningen. Även pensionsrätt för året före det år fördelningen avser ska ingå i den pensionsbehållningen (62 kap. 12 och 13 §§ SFB).

Från och med 2020 gällde 61 år för dubbla arvsvinster och från och med 2023 gällde 62 år. Enligt övergångsregler får det dock först en effekt med ett års fördröjning eftersom berörd årskull sedan tidigare fått dubbla arvsvinster.

Exempel

Ove som är född år 1963 ska för år 2025 tilldelas arvsvinster efter personer avlidna år 2024 (61-åringar) och år 2025 (62-åringar).

Hans pensionsbehållning med fastställda pensionsrätter till och med 2023, utgående pensionsbehållning 2024, är 3 500 000 kronor. Hans pensionsrätt för 2024 är 90 000 kronor.

Arvsvinstfaktorerna är 1,003727 för personer avlidna 2024 och 1,005349 för personer avlidna år 2025.

Oves pensionsbehållning efter tilldelning av arvsvinster från avlidna 2024 blir

$$3\,500\,000 \times 1,003727 = 3\,513\,044 \text{ kronor.}$$

Hans pensionsrätt för 2024 läggs till pensionsbehållningen som därefter multipliceras med arvsvinstfaktorn för personer avlidna år 2025.

Pensionsbehållningen efter arvsvinsttilldelning blir således

$$(3\,513\,044 + 90\,000) \times 1,005349 = 3\,622\,317 \text{ kronor.}$$

Från och med år 2026 gäller fyra år före riktåldern som gräns för dubbla arvsvinster. Det innebär att en person född 1964 kommer tilldelas arvsvinster för fastställelseår 2027

7.4.9 Arvsvinster under pensionstiden

Under pensionstiden görs arvsvinsttilldelningen på ett annat sätt. Den sker genom att arvsvinster inkluderas i det så kallade delningstalet som används för att beräkna inkomstpensionens storlek. Vid pensionsuttag delas pensionsbehållningen med detta tal. (62 kap. 28 och 29 § SFB)

Vid partiellt pensionsuttag tilldelas arvsvinster för den del av pensionsbehållningen som återstår efter det delvisa uttaget.

Detta behandlas närmare i vägledning 2010:2 *Ålderspension för personer födda 1938 eller senare – Att ta ut pension.*

7.5 Inkomstindexering

I förarbetena anges flera skäl för att koppla pensionsrätterna till inkomstutvecklingen i samhället. Bland annat nämns att följsamheten till samhällsekonomin blir större än om indexeringen kopplas till endast prisutvecklingen. Kopplingen till inkomstutvecklingen gör också att pensionsrätterna behåller sitt värde och att de väger lika tungt när man beräknar inkomstpension oavsett när under förvärvslivet de tjänats in (prop. 1997/98:151, s. 345 och 379).

Pensionsbehållningen ska räknas om med inkomstindex, om inkomstindex förändras mellan det år arvsvinstomräkningen avser och året därefter (62 kap. 18 § SFB).

7.5.1 Inkomstindex

Inkomstindex ska ge en bild av genomsnittsinkomsten för alla som uppburit inkomster. De inkomstslag som ska beaktas är

- PGI för personer som fyllt minst 16 år men ännu inte har uppnått riktåldern för pension och
- Förvärvsinkomster över 7,5 inkomstbasbelopp, efter avdrag för allmän pensionsavgift

När den gällande riktåldern ändras, sak den nya riktåldern tillämpas första gången vid beräkning av inkomstindex som ska gälla två år efter det år som riktålder ändras.

Genomsnittsinkomsten för ett år är summan av alla inkomsterna delat med antalet personer som haft sådana inkomster.

Inkomstindex beräknas efter den procentuella förändringen av genomsnittsinkomsten. För att utjämna effekten av konjunktursvängningar beräknas förändringen av inkomsten som den årliga genomsnittliga inkomstförändringen under den senaste treårsperioden, med hänsyn till förändringar i det allmänna prisläget under samma period. Det framräknade genomsnittet multipliceras därefter med förändringen i det allmänna prisläget under den senast kända perioden juni–juni (58 kap. 10–12 §§ SFB).

Exempel

Beräkningen av inkomstindex för 2020 sker under 2019. Vid beräkningen betraktas inkomstförändringarna som skett dels mellan åren 2016 och 2017, dels mellan 2017 och 2018 samt dels mellan 2018 och 2019. Genomsnittet av dessa tre förändringar beräknas med hänsyn tagen till förändringen i det

allmänna prisläget under perioden juni 2016-juni 2019. Därefter multipliceras det framräknade genomsnittet med förändringen i det allmänna prisläget mellan juni 2018 och juni 2019.

7.5.2 Fastställande av inkomstindex

Regeringen fastställer inkomstindex varje år efter att det har beräknats av Pensionsmyndigheten. Inkomstindex för år 1999 är lika med 100,00. (58 kap. 10 och 13 §§ SFB). För kommande år har inkomstindex fastställts löpande och återfinns i förordningar.

7.5.3 Omräkningstidpunkt

Pensionsbehållningen ska omräknas med anledning av förändringar i inkomstindex först sedan pensionsrätt för närmast föregående år har fastställts och sedan omräkning för arvsvinster gjorts. Det innebär att arvsvinsten också blir omräknad med inkomstindex (62 kap. 20 § SFB).

Exempel

En indexomräkning ska omfatta pensionsrätter intjänade till och med år 2001. Omräkningen ska göras om inkomstindex förändrats mellan åren 2002 och 2003. Index för år 2002 är 106,16 och för år 2003 är det 111,79.

Pensionsbehållningen (inklusive arvsvinster) som ska omräknas antas vara 420 000 kronor. Pensionsbehållningen efter omräkningen blir då

$$\frac{420\,000 \times 111,79}{106,16} = 442\,273,93 \text{ kronor}$$

7.5.4 Omräkning för tid före 1999

Omräkning med inkomstindex för förfluten tid, dvs. då fastställelseåret är något av åren 1961–1998 har gjorts på motsvarande sätt. Den pensionsbehållning som ingår i omräkningen inkluderar då inte några arvsvinster eftersom arvsvinsttilldelning gjordes första gången år 1999 för dem som är födda under 1938–1939. (1 kap 3 § SFBP och 7 § LIPP)

7.5.5 Följsamhetsindexering

Utgående pension ska räknas om med förändringen i inkomstindex med avdrag för den så kallade tillväxtnormen på 1,6 procent. Detta kallas följsamhetsindexering. Avdraget beror på att man i delningstalen räknat med en årlig ökning av inkomstindex på 1,6 procent. Följsamhetsindexering innebär således att inkomstpensionen räknas om med förändringen i inkomstindex minskad med den uppräknings som redan tillgodoräknats i delningstalet. (62 kap. 36 och 42 §§ SFB)

Vid följsamhetsindexering årsskiftet 2001/2002 ska normen vara minus 0,4 procent istället för plus 1,6 procent. Skälet till denna avvikelse från huvudregeln är förändrade regler beträffande avdrag för allmän pensionsavgift vid beräkning av PGI.

Med denna engångsåtgärd uppnår man samma effekt på följsamhetsindexeringen av pensionen, som om avdrag för allmän pensionsavgift inte hade införts. Från årsskiftet 2002/2003 kommer talet 1,016 att användas.

7.5.6 Automatisk balansering

För att försäkra att pensionssystemet är finansiellt stabilt, vilket innebär att pensionsskulden inte ska överstiga systemets tillgångar, ska regeringen varje år fastställa ett balanstal. Balaastalet ska första gången fastställas för år 2003. Det följer av 58 kap 14-21 §§ SFB.

Balanstalet ska visa förhållandet mellan tillgångar och skulder i systemet. Överstiger balanstalet 1,00 har systemet ett överskott. Understiger balanstalet 1,00 har systemet ett underskott, vilket innebär att pensionsskulden överstiger de tillgångar som ska finansiera skulden.

Om balanstalet är mindre än 1,00 ska balansen mellan tillgångar och skulder återställas genom att inkomstindex multipliceras med balanstalet. På detta sätt skapas en ny indexserie, kallat balansindex. Balansindex ska användas istället för inkomstindex så länge det är lägre än inkomstindex. (62 kap. 19 § SFB)

Fr.o.m. 2015 gäller att för år då balansindex är fastställt ska den för året fastställda pensionsrätten multipliceras med kvoten mellan balansindex och inkomstindex för samma år, innan den läggs till pensionsbehållningen.

Anledningen är att pensionsrätter till inkomstpension som fastställs under en balanseringsperiod senare kan få del av positiv balansering trots att de inte fullt ut tagit del av den negativa balanseringen. Detta innebär att förvärvsaktiva personer kan tjäna på att balanseringen aktiveras genom att pensionsrätten, när balanseringsperioden är över, har fått ett högre värde i jämförelse med det ursprungligen fastställda värdet. Samtidigt blir balanseringen större och långvarigare för ”nuvarande” pensionärer eftersom pensionsskulden ökar.

Avkastningen från pensionsbehållningarna kommer, vid användandet av balanstalet, inte fullt ut att spegla tillväxten i de genomsnittliga inkomsterna i samhället. Även avkastningen av de utgående pensionerna kommer att bli lägre (prop. 2000/01:70, s. 19–20).

7.6 Avdrag för förvaltningskostnad

Kostnaderna för förvaltningen av ålderspensionssystemets fördelningsdel, inkomstpension och tilläggspension, ska täckas inom ramen för de avgifter som tas ut för att finansiera systemet. De förvaltningskostnader som från och med år 1999 ska täckas genom minskning av pensionsbehållningarna ska dock under en lång övergångsperiod endast avse en del av de totala kostnaderna. Åren 1999–2001 gäller detta 60 procent av förvaltningskostnaderna och för tid därefter till och med år 2021 ska denna andel öka med två procentenheter per år. På detta sätt kommer andelen år 2002 att bli 62 procent, år 2003 att bli 64 procent av förvaltningskostnaderna och så vidare (62 kap. 22–26 §§ SFB).

Resterande belopp ska finansieras med medel ur buffertfonden (AP-fonden) utan något motsvarande avdrag från pensionsbehållningarna (prop. 1997:98:151, s. 375).

7.6.1 Förvaltningskostnadsfaktorn

Pensionsbehållningarna minskar på grund av förvaltningskostnader. Detta sker genom att behållningarna räknas om med en förvaltningskostnadsfaktor.

Avdrag från pensionsbehållningen ska göras efter det att

- fördelning av arvsvinster och
- omräkning för indexförändring gjorts.

Förvaltningskostnadsfaktorn multipliceras sedan med den totala pensionsbehållningen (62 kap. 22–23 §§ SFB).

Förvaltningskostnadsfaktorn fastställs årligen av Pensionsmyndigheten (7 § förordningen [1998:1340] om inkomstgrundad ålderspension).

Förvaltningskostnadsfaktorn grundas på förhållandet mellan å ena sidan kostnaderna för förvaltningen av försäkringen för inkomstpension och tilläggspension det år den avser och å andra sidan summan av alla pensionsbehållningar. Omräkningen med förvaltningskostnadsfaktorn görs normalt innan hela den faktiska kostnaden för förvaltningen är känd. När faktorn bestäms för ett visst år, ska därför även skillnaden mellan det belopp med vilket pensionsbehållningarna minskats vid föregående års omräkning och de faktiska kostnaderna för föregående år beaktas (62 kap. 25 § SFB).

Förvaltningskostnadsfaktorn beräknas i princip som talet ett minskat med kvoten av fördelningssystemets budgeterade förvaltningskostnader det år faktorn avser och summan av alla pensionsbehållningar. Den budgeterade förvaltningskostnaden

justeras med hänsyn till skillnader mellan budgeterade kostnader och det faktiska utfallet året före det år faktorn avser (prop. 1997/98:151, s. 375).

Exempel

Ritva som är född 1950, har en pensionsbehållning efter arvsvinstfördelning och indexomräkning på 265 883 kronor. Omräkningen görs år 2020 och förvaltningskostnadsfaktorn är $1 - 0,000305 = 0,999695$. Hennes pensionsbehållning efter avdrag för förvaltningskostnader blir då $265\,883 \times 0,999695 = 265\,801,91$ kronor.

7.7 Omräkning av pensionsbehållning vid årsskifte

De omräkningar av pensionsbehållningen som är aktuella i samband med ett årsskifte har behandlats i avsnitten 7.2–7.6. Detta avsnitt 7.7, vars innehåll är hämtat ur förarbetena, ger i form av ett exempel en samlad bild hur omräkningarna går till (prop. 1997/98:151, s. 377).

Den enskildes pensionsbehållning ska för varje år tilldelas arvsvinster och räknas om med förändringen av inkomstindex. Vidare ska ett avdrag göras för förvaltningskostnader och ny intjänad pensionsrätt läggas till behållningen. Pensionsbehållningen ska således multipliceras med en arvsvinstfaktor, en faktor som visar förändringen i inkomstindex och en förvaltningskostnadsfaktor.

Exempel

Ellen fyller 63 år 2025. Hennes pensionsbehållning per årsskiftet 2025/2026 ska omräknas med två arvsvinstfaktorer.

Den ena arvsvinstfaktorn avser personer avlidna under år 2024 dvs. det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år. Den andra avser personer avlidna år 2025 dvs. det år de fyllt eller skulle ha fyllt 62 år.

Vid omräkning med den förstnämnda faktorn (arvsvinstfaktor avseende personer avlidna det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år) ska hennes pensionsrätt intjänad år 2024 inte tas med i behållningen.

Det innebär att hennes pensionsbehållning (omfattande pensionsrätter intjänade till och med 2023, inklusive de omräkningar som ska göras per årsskiftet 2024/2025) multipliceras med arvsvinstfaktorn ifråga.

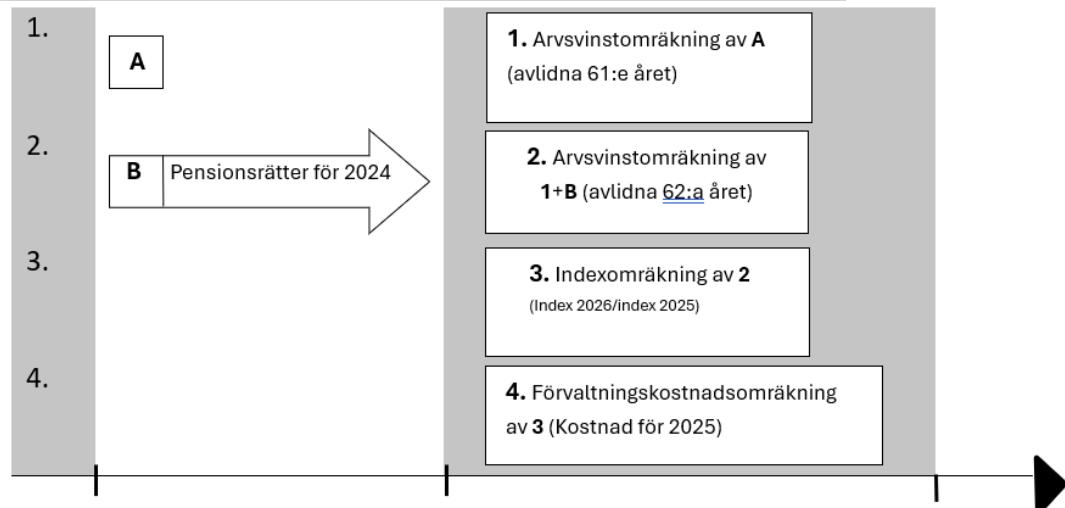
Därefter läggs hennes pensionsrätt intjänad under år 2024 till behållningen.

Behållningen multipliceras med arvsvinstfaktorn avseende personer avlidna det år de fyllt eller skulle ha fyllt 62 år, därefter med förändringen i inkomstindex

mellan åren 2025 och 2026 och slutligen med förvaltningskostnadsfaktorn för år 2025.

Beskrivningen i detta exempel gäller också om pensionsbehållningen senare ändras på grund av till exempel en omtaxering. Omräkningen per årsskiftet 2025/2026 måste då göras om i enlighet med exemplet i beskrivningen.

Figur 5 Omräkningsstegen i exemplet, där omräkningarna görs i ordningen 1-4

A = pensionsbehållning utom pensionsrätt intjänad för 2024

B = pensionsrätt för 2024

7.8 Ändring av pensionsuttag

Då en person återkallar sitt pensionsuttag ska den återkallade förmånen räknas om till pensionsbehållning (62 kap. 8 § SFB).

Den pensionsbehållning som tillgodoräknas individen i samband med återkallandet, ska motsvara den utgående pensionens årsbelopp multiplicerad med delningstalet för individens ålder vid återkallandet. Pensionsbehållningen räknas därefter om vid varje årsskifte med förändringen i arvsvinster, inkomstindex och förvaltningskostnad.

Då en person ökar sitt pensionsuttag, till exempel från halv till tre fjärdedels pension, ska det pensionsbelopp som redan utges räknas om till en pensionsbehållning som läggs till den övriga behållningen. För beräkning av det nya årsbeloppet delas, i detta fall, tre fjärdedelar av den sammanlagda pensionsbehållningen med aktuellt delningstal för den pensionsberättigade. På samma sätt beräknas det nya årsbeloppet då personen har minskat, dvs. återkallat endast en del av, sitt pensionsuttag (62 kap. 46–47 § SFB).

7.9 Omräkning av pensionsbehållning för år då pension lyfts eller återkallas från och med annan månad än januari

Pensionsbehållningen räknas alltid upp med arvsvinster och förändring i inkomstindex i slutet av året.

För en försäkrad som tar ut hel pension under året omvandlas pensionsbehållningen till en utgående pension. Vid årsskiftet följsamhetsindexeras den utgående pensionen dvs. den räknas upp med förändringen av inkomstindex minus 1,6 procent. I det delningstal som används vid tidpunkten för fastställandet av pensionen tas hänsyn till framtida arvsvinster.

Vid en årsvis uppräknings av pensionsbehållningen i slutet av året skulle således en försäkrad som tar ut sin pension t.ex. från och med det andra halvåret få en för liten indexuppräknings samt gå miste om arvsvinster för det första halvåret.

För att undvika att den försäkrade går miste om en del av uppräknings av sin pensionsbehållning görs denna, under uttagsåret, månadsvis istället för årsvis.

Detta medför att den försäkrade inte går miste om arvsvinsttilldelning samt får sin pensionsbehållning uppräknad med hela förändringen av inkomstindex för månaderna innan pensionsuttaget. Utan denna månadsvisa uppräknings skulle det löna sig att skjuta upp pensionsuttaget till efter årsskiftet.

En liknande månadsvis beräkning görs inte av förvaltningskostnaden. Den beräknas enbart på den pensionsbehållning som finns i slutet av året.

7.9.1 Arvsvinsttilldelning

Om uttag av inkomstpension gjorts från annan månad än januari månad det år omräkningen för arvsvinster avser eller ett tidigare uttag ändras det året, måste omräkningen av arvsvinster göras månadsvis.

Utgångspunkten för månadsvis beräknade arvsvinster är det belopp som motsvarar tillgodoräknad arvsvinst för ett helår. Arvsvinst för en månad motsvarar då en tolfedel av detta belopp (prop. 1997/98:151, sid. 700–701).

Exempel

Martina är född i augusti 1959 och har under år 2021 tagit ut hel inkomstpension från och med juli månad. Hon ska tilldelas arvsvinster efter avlidna under 2021. Arvsvinstfaktorn har fastställts till 1,006201.

Martinas pensionsbehållning med pensionsrätter intjänade till och med 2019 är 2 600 000 kronor. Hennes pensionsrätt för år 2020 är fastställd till 81 000 kronor.

Först beräknas arvsvinsten på den pensionsbehållning som hon hade under perioden januari–juni 2021, dvs. innan hon började ta ut sin pension. Denna beräknas månadsvis och blir då $2\,600\,000 \times (1,006201 - 1) / 12 = 1\,343,55$ kronor per månad, totalt 8 061,3 kronor.

Pensionsrätten för år 2020 har inte ingått i den pension som utbetalts under 2021. Pensionsrätten ska därför multipliceras med arvsvinstfaktorn för hela året, vilket blir $81\,600 \times (1,006201 - 1) = 506$ kronor.

Martinas totala arvsvinst blir således $8\,061,3 + 506 = 8\,567,30$ kronor.

Exempel

Arvsvinstfördelning görs vid årsskiftet 2024/2025 avseende arvsvinster efter avlidna år 2024. Arvsvinstfaktorn antas vara 1,008937.

Anna är född i juni 1958 och har en pensionsbehållning som omfattar pensionsrätter på 2 340 080 kronor till och med år 2022. Hennes pensionsrätt för år 2023 har fastställts till 61 600 kronor.

Anna har tagit ut hel inkomstpension från och med januari 2024 och därefter återkallat en fjärdedels pension från och med april 2024.

Från och med november 2024 återkallar hon ytterligare en fjärdedel av en hel pension.

Vid hennes återkallande från och med april 2024 räknas den återkallade delen av pensionen om till pensionsbehållning och denna antas bli 579 790 kronor.

Pensionsbehållningen för den del av hennes pension som återkallas från och med november 2024 antas efter omräkning bli 569 090 kronor, vilket innebär att Annas totala pensionsbehållning vid denna tidpunkt blir 1 148 880 kronor ($579\,790 + 569\,090$).

Först beräknas arvsvinsten månad för månad på respektive pensionsbehållning. För varje månad i perioden april–oktober 2024 blir detta $579\,790 \times (1,008937 - 1) / 12 = 431,80$ kronor och för hela perioden således $431,80 \times 7 = 3\,022,59$ kronor.

För perioden november–december 2024 blir den månadsvis beräknade arvsvinsten $1\,148\,880 \times (1,008937 - 1) / 12 = 855,63$ kronor och för hela perioden $1\,711,26$ kronor.

Summan av samtliga månadsvis beräknade arvsvinster blir då $4\,733,85$ kronor ($3\,022,59 + 1\,711,26$). Därefter beräknas arvsvinsten på den pensionsrätt som tjänats in under 2023 och detta blir då $61\,600 \times (1,008937 - 1) = 550,52$ kronor.

Annas totala arvsvinst blir $5\,284,37$ kronor ($4\,733,85 + 550,52$).

7.9.2 Omräkning med inkomstindex

I de fall pensionsuttaget görs eller förändras från en annan månad än januari månad måste en omräkning av pensionsbehållningen med inkomstindex göras månadsvis.

För att omräkningen ska bli korrekt måste dock hänsyn tas till att den utgående pensionen följsamhetsindexeras. Det innebär att en uppräkning med förändringen i inkomstindex minskad med normen för följsamhetsindexering görs för hela året. Beträffande normen för följsamhetsindexering se avsnitt 7.5.5

Följsamhetsindexering. En månadsvis uppräkning ska därför göras enbart med normen. Detta görs genom att pensionsbehållningen multipliceras med en tolfedel av normen för följsamhetsindexering.

Den framräknade produkten multipliceras sedan med antalet månader före pensionsuttaget. När den utgående pensionen vid årsskiftet följsamhetsindexerats och räknats om till en ny pensionsbehållning lägger man till det framräknade beloppet. På detta sätt får den försäkrade full uppräkning med förändringen av inkomstindex på pensionsbehållningen för de månader som föregår pensionsuttaget.

Arvsvinsten för året samt den pensionsrätt som tjänats in under föregående år har dock inte ingått i det pensionsbelopp som utbetalats under året. Dessa ska därför räknas om med förändringen av inkomstindex för hela året. Detta görs genom att summa av dessa belopp multipliceras med kvoten av inkomstindex för året efter fastställelseåret och inkomstindex för fastställelseåret (62 kap. 21 § SFB).

Exempel

Arne är född i juli 1961 och tar ut sin pension i juli 2025.

Hans pensionsbehållning är vid den tidpunkten 3 317 549 kronor.

Vid omräkningen årsskiftet 2025/2026 har pensionsrätt för år 2024 fastställts till 66 048 kronor och hans arvsvinst har beräknats till 20 397 kronor.

Inkomstindex för år 2025 antas vara 220,23 och för år 2026 antas den vara 228,08.

Vid årsskiftet görs en indexomräkning av pensionsrätt och arvsvinst $(66\,048 + 20\,397) \times 228,08 / 220,23 = 89\,526,29$ kronor.

Därefter görs en månadsvis omräkning av den pensionsbehållning Arne hade under perioden januari–juni 2025, dvs. man multiplicerar pensionsbehållningen med en tolfedel av det procenttal som motsvarar normen för följsamhetsindexeringen. Omräkningen ger $3\,317\,549 \times 0,016 / 12 = 4\,423,40$ kronor per månad.

För de sex månaderna blir då hans totala belopp 26 540,40 kronor.

Därefter följsamhetsindexeras summan av de månadsvis beräknade beloppen: $26\,540,40 \times 228,08 / 220,23 / 1,016 = 27\,053,56$ kronor.

Vid årsskiftet dras en förvaltningskostnad på den faktiska pensionsbehållningen som består av den indexomräknade summan av arvsvinsten och den nya intjänade pensionsrätten samt den följsamhetsindexerade summan av de månadsvis beräknade beloppen. Därefter följsamhetsindexeras den utgående pensionen. Den utgående pensionen räknas sedan om till en pensionsbehållning som läggs till den faktiska behållningen. Slutligen räknas pensionsbehållningen om till en ny utgående pension.

Exempel

Kristina är född i september 1960. Hon har tagit ut hel pension från och med januari 2023 och återkallat densamma från och med februari 2023.

Från och med april 2023 tar hon ut halv pension och återkallar denna från och med september 2023.

Hennes pensionsbehållning beräknas vid återkallandet i februari till 2 166 601 kronor och efter uttag av halv pension från och med april återstår för hennes del 1 083 301 kronor i pensionsbehållning.

Efter återkallandet av halv pension i september är hennes pensionsbehållning 2 144 935.

Omräkningen sker vid årsskiftet 2023/2024. Pensionsrätt för år 2022 har fastställts till 54 112 kronor och arvsvinsten har beräknats till

15 172 kronor.

Först görs en indexomräkning av pensionsrätt och arvsvinst: $(54\,112 + 15\,172) \times 208,41/203,13 = 71\,084,91$ kronor.

Därefter görs en månadsvis omräkning på den pensionsbehållning som fanns för respektive månad, dvs. man multiplicerar pensionsbehållningen med en tolfedel av det procenttal som motsvarar normen för följsamhetsindexeringen.

För perioden februari–mars 2023 blir det:

$$2\,166\,601 \times 0,016 / 12 \times 2 = 5\,777,60 \text{ kronor}$$

För perioden april–augusti 2023 blir det:

$$1\,083\,301 \times 0,016 / 12 \times 5 = 7\,222 \text{ kronor}$$

För perioden september–december 2023 blir det:

$$2\,144\,935 \times 0,016 / 12 \times 4 = 11\,439,65 \text{ kronor}$$

Summan av dessa månadsvis beräknade belopp är 24 439,25 kronor. Detta belopp tillsammans med den i september omräknade pensionsbehållningen följsamhetsindexeras därefter. Resultatet blir då:

$$\frac{(2\,144\,935 + 24\,439,25) \times 208,41}{203,13 \times 1,016} = 2\,190\,711,85 \text{ kronor}$$

Kristinas indexerade pensionsbehållning efter gjorda omräkningar blir slutligen summan av $2\,190\,711,85 + 71\,084,91 = 2\,261\,796,76$ kronor.

Summan avrundas till närmaste lägre hela krontal 2 261 796 kronor (62 kap 6 § SFB).

8. Pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp för åren 1960–1998

8.1 Allmänt

En stor del av de personer som omfattas av det nya ålderspensionssystemet har också tjänat in rätt till pension inom det gamla pensionssystemet, dvs. pensionspoäng inom ATP-systemet före år 1999. Det gäller både personer som är födda mellan åren 1938 och 1953 (mellangenerationen) och personer som är födda 1954 eller senare.

I LIP med införandelag LIPP fanns bestämmelser som gjorde det möjligt att inom ramen för det nya ålderspensionssystemet ta hänsyn till tillgodoräknade pensionspoäng avseende pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp för perioden 1960–1998.

Enligt 1 kap 3 § SFBP ska dessa äldre bestämmelser fortsatt tillämpas eftersom det avser pensionsgrundande inkomst, pensionsgrundande belopp, pensionspoäng och pensionsrätt för tid före 2011. Vad avser rekonstruktionen av pensionsrätt utifrån pensionspoäng för åren 1960–1998 finns vissa övergångsregler införda i SFBP. I kapitel 8–12 hänvisas därför, med vissa undantag, enbart till äldre bestämmelser.

I kapitel 11–12 redovisas beräkningen av pensionsgrundande belopp för förtidspension och beräkningen av pensionspoäng vid förtidspension under åren 1999–2002. Även här rör det sig om tid före 2011 varför, enligt 1 kap 3 § SFBP, äldre bestämmelser tillämpas.

Redogörelse för vem som är försäkrad för inkomstgrundad ålderspension finns i kapitel 2.

8.1.1 Samma principer som för tiden efter 1998

Enligt förarbetena gäller den allmänna principen i det nya ålderspensionssystemet att samma regler för beräkning av pensionsunderlag och tillgodoräknande av pensionsrätt i möjligaste mån ska gälla för den retroaktiva tiden som för tiden efter ikraftträdandet den 1 januari 1999 (prop. 1997/98:151, s. 325).

8.1.2 Rekonstruktion av pensionsrätt

Pensionsrätter för åren 1960–1998 fastställs endast för den som är född 1938 eller senare och som levde den 1 januari 1999 (29 § LIPP jämförd med 61 kap. 4 § SFB).

Dåvarande Riksförsäkringsverkets register för pensionspoäng utgjorde grunden för beräkning av inkomsterna för den retroaktiva tiden. Beräkningsmetoden innebär en rekonstruktion av tidigare fastställda PGI. Med ledning av bland annat den försäkrades pensionspoäng beräknas, under vissa förutsättningar, även andra pensionsgrundande belopp och läggs till de inkomster som beräknats utifrån pensionspoängen. Denna summa utgör underlaget för fastställande av den enskildes pensionsrätt för respektive år.

Detta beräkningssätt medför att socialförsäkringsersättningar (till exempel sjukpenning enligt LAF) som getts ut i förfluten tid grundar rätt till pension i det nya ålderspensionssystemet i den mån de varit pensionsgrundande för ATP.

8.1.3 Inkomst som i sin helhet understiger ett basbelopp

Inkomster i förfluten tid som under ett år understigit ett basbelopp har, enligt tidigare regler inte medfört att den försäkrade tillgodoräknats någon PGI. I det nya ålderspensionssystemet grundar sådana inkomster inte rätt till pension för retroaktiv tid (7 § LIPP).

8.1.4 PGI och PGB för förtidspension samt för barnår

Fastställda PGI och antagandepoäng för förtidspensionärer grundar pensionsrätt under hela tiden 1960–1998. Detsamma gäller tillgodoräknande av PGB för barnår (28 § LIPP).

8.1.5 PGB för pliktjänstgöring och studier

PGB för pliktjänstgöring och studier grundar pensionsrätt för förfluten tid för åren 1995–1998 (28 § och 47 § LIPP).

8.1.6 Intjänandetak

Precis som för tiden från och med 1999 finns ett intjänandetak som medför att endast PGI och PGB upp till en viss nivå grundar pensionsrätt för tiden 1960–1998. Pensionsrätt fastställs inte i den mån summan av PGI och PGB överstiger 7,5 gånger det vid ingången av varje år gällande förhöjda prisbasbeloppet som använts för beräkning av pensionspoäng. (29 § LIPP)

Överstiger summan taket ska i första hand bortses från PGB för barnår, i andra hand från PGB för studier, i tredje hand från PGB för pliktjänstgöring och i fjärde hand från PGB för förtidspension (6 kap 23 § SFBP och 29 § LIPP jämfört med 3 kap. 3 § LIP).

8.1.7 Omdebitering

Om en person som haft inkomster av annat förvärvsarbete inte till fullo och i föreskriven tid betalat egenavgifterna för dessa inkomster, har den

pensionsgrundande inkomsten – och därmed pensionspoängen – räknats om med uteslutande av de inkomster för vilka avgifter inte betalats. En så kallad omdebitering har skett genom att den pensionsgrundande inkomsten har sänkts från att ursprungligen ha varit fastställd till ett högre belopp.

Eftersom PGI och PGB sammanlagt får uppgå till högst 7,5 gånger basbeloppet (för åren 1995–1998 används ett ökat eller förhöjt basbelopp enligt AFL) skulle en sådan sänkt PGI kunna skapa utrymme för att PGB i stället blir desto högre beräknad. För att inte den försummade avgiftsinbetalningen ska kunna kompenseras med ett förhöjt pensionsunderlag i form av PGB, finns en bestämmelse som säger att PGB ska fastställas som om avgifterna vore fullt ut betalda i föreskriven tid (29 § LIPP).

8.1.8 Undantagande av inkomst från annat förvärvsarbete

Fram till och med år 1981 kunde den som hade inkomster av annat förvärvsarbete begära att sådan inkomst undantogs från försäkringen för ATP. Ett sådant undantagande medförde att endast eventuella inkomster av anställning låg till grund för beräkning av den försäkrades PGI och pensionspoäng.

På motsvarande sätt som vid fastställande av PGB för år då omdebitering skett, ska PGB beräknas som om undantagandet inte hade varit gällande (29 § LIPP).

8.2 Pensionspoängsberäknad inkomst

8.2.1 Rekonstruktion av PGI

Med en persons PGI för åren 1960–1998 ska avses en inkomst som beräknas utifrån de pensionspoäng som tillgodoräknats personen (6 kap 7 § SFBP).

Endast inkomster som överstigit det vid årets ingång gällande basbeloppet (för åren 1995–1998 används ett ökat eller förhöjt basbelopp) är pensionsgrundande inom ATP-systemet. Därför finns i poängregistret inga uppgifter beträffande personer som under något år har haft inkomster som uppgått till högst ett sådant basbelopp. Inkomster upp till denna nivå kommer alltså inte heller i det nya ålderspensionssystemet att ligga till grund för beräkning av pensionsrätt för förfluten tid.

På motsvarande sätt är inte heller inkomstdelar över ATP-systemets förmånstak, 7,5 gånger det förhöjda prisbasbeloppet, pensionsrättsgrundande.

8.2.2 Inkomstdel under ett basbelopp

För att pensionsrätt för åren 1960–1998 ska kunna fastställas på den del av en persons inkomster som ligger under ett basbelopp (för åren 1995–1998 används ett

ökat eller förhöjt basbelopp enligt AFL) föreskrivs att pensionspoängen ska ökas med talet ett vid PGI-beräkningen (6 kap 8 § SFBP).

8.2.3 Beräkningsformel

Den pensionsgrundande inkomsten för ett visst år beräknas genom att den tillgodoräknade pensionspoängen ökas med talet ett och multipliceras med det vid ingången av året gällande basbelopp som respektive år använts för beräkning av pensionspoäng. Inkomsten beräknas enligt följande formel:

$$\text{PGI} = (\text{tillgodoräknad pensionspoäng} + 1) \times \text{basbeloppet}$$

8.2.4 Avrundning

Den framräknade pensionsgrundande inkomsten ska avrundas till närmaste hela hundratal kronor. Slutar beloppet på 50 kronor ska avrundning göras till närmaste högre hundratal kronor (6 kap 7 § SFBP).

Exempel

Basbeloppet vid 1981 års ingång var 16 100 kronor. Lisa har för detta år en registrerad pensionspoäng på 4,50. Den pensionsgrundande inkomsten blir: $(4,50 + 1) \times 16\,100 = 88\,550$. Summan avrundas till 88 600 kronor.

8.2.5 Felaktig pensionspoäng

Om den enskilde kan visa att han för något år har tillgodoräknats pensionspoäng som inte är korrekt beräknad i förhållande till den PGI som för det året har fastställts av Skatteverket, bör beräkningen göras utifrån rätt pensionspoäng. I sådana fall bör naturligtvis även registreringen av pensionspoängen korrigeras. Detsamma gäller om PGI:n för senare år ändras exempelvis på grund av ändrad taxering eller om det i efterhand visar sig att pensionspoäng på grund av underlåten avgiftsbetalning inte borde ha tillgodoräknats (prop. 1997/ 98:151, s. 328).

8.3 Förtidspension med antagandepoäng

8.3.1 Villkor

Den som uppburit tilläggspension i form av förtidspension beräknad på grundval av antagandepoäng, ska tillgodoräknas PGB för förtidspension för det året (6 kap 7 § SFBP jfr 3 kap. 4 § LIP).

8.3.2 Åren 1960 - 1979

Före 1980 kunde en försäkrad inte tillgodoräknas pensionspoäng enligt AFL på grund av förvärvsarbete för ett år då han eller hon uppbar förtidspension. Endast eventuellt förekommande antagandepoäng registrerades i poängregistret. En

förtidspensionär med antagandepoäng tillgodoräknades i princip – oberoende av pensionsgrad – hela denna poäng som ålderspensionspoäng.

8.3.3 Åren 1980 – 1998

Från och med 1980 ändrades bestämmelserna så att pensionspoäng på grund av förvärvsarbete kan tillgodoräknas även den som har förtidspension. För den som har hel förtidspension utgör beräkningsunderlaget för ålderspension avseende ett sådant år den högsta av den intjänade poängen och antagandepoängen.

Den som under minst halva året haft delvis förtidspension (en fjärdedels, halv, två tredjedels eller tre fjärdedels förtidspension) tillgodoräknas dels pensionspoäng på grundval av förvärvsarbete, dels så stor andel av antagandepoängen som motsvarar den andel som förtidspensionen utges med. Har exempelvis halv förtidspension utgetts under minst sex månader har alltså den försäkrade rätt att tillgodoräknas dels poäng på grund av förvärvsarbete, dels hälften av den antagandepoäng som beräknats för honom eller henne. Ålderspensionsrätten då delvis förtidspension utbetalats är den högsta av å ena sidan antagandepoängen och å andra sidan summan av den intjänade poängen och den mot pensionsgraden svarande andelen av antagandepoängen. Sistnämnda summa får dock inte överstiga 6,50 (11 kap. 6 § AFL, som upphävts genom SFS 1998:677).

8.3.4 Jämförelsepoäng

Begreppet jämförelsepoäng (J-poäng) har skapats som ett beräkningshjälpmedel i poängdatabilden i samband med införandet av ovannämnda bestämmelser. Jämförelsepoäng är den poäng som ska jämföras med antagandepoängen för val av mest förmånliga alternativ vid beräkning av ålderspension. Jämförelsepoängen utgörs av

- intjänad pensionspoäng i de fall då hel förtidspension utgetts och
- summan av intjänad pensionspoäng och del av antagandepoäng om delvis förtidspension utgetts

8.3.5 Inkomstdelar under ett basbelopp

Den pensionspoäng som tillgodoräknats med anledning av förtidspensionen ska ligga till grund för beräkningen av PGB. I vissa fall kan en förtidspensionär också ha pensionspoäng registrerade för pensionsgrundande inkomst för samma år.

Den pensionspoäng som beräknats för PGI ökas med talet ett som kompensation för inkomstdelar upp till ett basbelopp. Har den försäkrade inte tillgodoräknats pensionspoäng för PGI för det aktuella året läggs talet ett i stället till pensionspoängen för förtidspensionen (6 kap 7–9 §§ SFBP).

8.3.6 Beräkning av PGB om intjänad pensionspoäng saknas

Vid beräkningen av PGB ska den tillgodoräknade pensionspoängen i anledning av förtidspensionen ökas med talet ett och multipliceras med basbeloppet för intjänandeåret. Det basbelopp som avses är det som använts vid beräkningen av pensionspoäng för respektive år. (6 kap 8–9 §§ SFBP)

PGB beräknas enligt följande formel.

$$(AP + 1,00) \times \text{basbeloppet}$$

Exempel

En person har antagandepoängen 5,0 registrerad för 1992. Basbeloppet för 1992 är 33 700 kronor.

$$\text{PGB för förtidspension} = (5,00 + 1) \times 33\,700 = 202\,200 \text{ kronor.}$$

8.3.7 Beräkning av PGB om intjänad pensionspoäng finns

Om det finns år när den försäkrade, förutom pensionspoäng med anledning av förtidspension, också tillgodoräknats poäng för PGI, beräknas först den pensionsgrundande inkomsten.

Därefter beräknas det pensionsgrundande beloppet för förtidspension. Genom avdraget av PGI i beräkningsformeln nedan, uppnås effekten att ökningen med talet ett – och därmed kompensationen för inkomstdelar inte överstigande ett basbelopp – kommer att uppstå i den del av pensionsunderlaget som härrör från PGI. Beräkningen ska också ta hänsyn till att den försäkrade alltid är garanterad en pensionspoäng motsvarande minst antagandepoängen (6 kap 7-9 §§ SFBP).

Beräkningen av PGB sker enligt endera av följande alternativ. Välj alternativet som ger det högsta beloppet för den försäkrade.

$$\text{Alternativ 1: } (J\text{-poäng} + 1,00) \times \text{basbeloppet} - \text{PGI}$$

$$\text{Alternativ 2: } (AP + 1,00) \times \text{basbeloppet} - \text{PGI}$$

Det framräknade pensionsgrundande beloppet ska avrundas till närmaste hela hundratal kronor. Slutar beloppet på 50 kronor ska avrundning göras till närmaste högre hundratal kronor (6 kap 7–9 §§ SFBP).

Exempel

Tabell 2 Följande gäller för en försäkrad för åren 1992–1993. Personen har under dessa år haft halv förtidspension.

År	A/F-summa	AP	J-poäng	P-andel FP
1992	2,50	4,50	4,75	1/2
1993	2,00	4,50	4,25	1/2

A/F-summa = pensionspoäng beräknade på inkomst av anställning och annat förvärvsarbete

P-andel FP = pensionsandel som förtidspension utges med

Beräkning för 1992

$$PGI = (2,50 + 1) \times 33\,700 = 117\,950 \text{ avrundat till } 118\,000 \text{ kronor}$$

Vid beräkning av PGB används formeln enligt alternativ 1, eftersom J-poängen är högre än AP för år 1992.

$$PGB = (4,75 + 1) \times 33\,700 - 118\,000 = 75\,800 \text{ kronor}$$

Beräkning för 1993

$$PGI = (2,00 + 1) \times 34\,400 = 103\,200 \text{ kronor}$$

Vid beräkning av PGB används formeln enligt alternativ 2, eftersom J-poängen är lägre än AP för år 1993.

$$PGB = (4,50 + 1) \times 34\,400 - 103\,200 = 86\,000 \text{ kronor}$$

8.3.8 Nordiska konventionen

Som framgår av beskrivningen i avsnitt 11.6 *Nordiska konventionen* ska i vissa fall en proportionering av antagandeperioder göras med stöd av den nordiska konventionen om social trygghet.

Proportioneringsregeln ska tillämpas även vid bestämmande av storleken av PGB för tiden 1960–1998 (6 kap 10 § SFBP). Eftersom konventionen trädde ikraft vid ingången av 1994, ska bestämmelsen tillämpas på intjänandeåren 1994–1998.

8.4 Plikttjänstgöring

8.4.1 1995 – 1998

För tiden före 1999 kan pensionsgrundande belopp för pliktjänstgöring tillgodoräknas endast för åren 1995–1998 (28 § LIPP).

8.4.2 Lagar enligt vilka tjänstgöringen ska vara fullgjord

Den 1 juli 1995 trädde lagen om totalförsvarsplikt i kraft. Grundutbildning som fullgjorts enligt denna lag grundar rätt till PGB.

Kvinnor gavs samtidigt möjlighet att göra värnplikt eller civilplikt av samma omfattning som män. De genomgår då utbildning enligt lagen om totalförsvarsplikt och tillgodoräknas PGB på samma villkor som män (32 § LIPP jfr 3 kap. 8 § LIP).

Samtidigt upphörde äldre lagar avseende militärtjänst. Dessa lagar ger rätt till PGB för män som genomgått grundutbildning enligt värnpliktslagen och lagen om vapenfri tjänst under 1995 samt för kvinnor som genomgått militär grundutbildning under åren 1995–1998 (32 § LIPP).

8.4.3 Repetitionsutbildning omedelbart efter grundutbildning

För en försäkrad som enligt den tidigare värnpliktslagen fullgjort sin repetitionsutbildning i omedelbar anslutning till grundutbildningen, ska även den tid som repetitionsutbildningen pågått ingå i underlaget för tillgodoräknande av PGB för pliktjänstgöring (32 § LIPP).

Till skillnad mot vad som gäller enligt lagen om totalförsvarsplikt kunde repetitionsutbildning enligt värnpliktslagen i vissa fall förläggas i omedelbar anslutning till en avslutad grundutbildning. För sådan repetitionsutbildning utgavs endast dagersättning motsvarande den som betalades ut till värnpliktiga under grundutbildning. Repetitionsutbildning som fullgjordes vid en senare tidpunkt berättigade däremot till dagpenning, som är direkt pensionsgrundande genom att den ingår i underlaget för beräkning av PGI.

8.4.4 120-dagarsvillkoret

PGB för pliktjänstgöring ska från och med 1999 endast beräknas om tjänstgöringen pågått under minst 120 dagar utan att den avbrutits. Motsvarande bestämmelse gäller för 1995–1998 (32 § LIPP jfr 3 kap. 8 § LIP).

En närmare beskrivning av 120-dagarsvillkoret och hur avbrott i utbildningen eller annan frånvaro påverkar rätten till PGB, finns i avsnitt 4.3. Där finns också en beskrivning av uppgiftslämnandet från **Plikt- och Prövningsverket** med flera.

8.4.5 Utbildning över kalenderårsskiftet

En sammanhängande utbildningsperiod som uppgår till minst 120 dagar kan vara förlagd så att tjänstgöringsdagarna fördelar sig på olika sidor av ett årsskifte. Detta utgör inget hinder för möjligheten att uppfylla nämnda kvalifikationsvillkor. I sådana situationer ska personen tillgodoräknas PGB för vart och ett av åren i förhållande till det antal dagar som fullgjorts respektive år. Eftersom PGB för plikttjänstgöring kan tillgodoräknas såväl före som efter det nya ålderspensionssystemets ikraftträdande, gäller detta också om utbildningsperioden sträckte sig över årsskiftet 1998/1999 (prop. 1997/98:151, s. 224).

Samma princip tillämpas vid årsskiftet 1994/1995. Det innebär att även tjänstgöringsdagar före den 1 januari 1995 får medräknas vid bedömningen om kvalifikationstiden ska anses vara uppfylld. Däremot ska pensionsrätt inte kunna tillgodoräknas för tjänstgöring som fullgjorts före denna tidpunkt (prop. 1997/98:151, s. 331).

Exempel

Anders påbörjade sin tjänstgöring den 1 juni 1994. Tjänstgöringen pågick utan avbrott till och med den 31 mars 1995. Eftersom den sammanhängande tjänstgöringsperioden är 10 månader är 120-dagarsvillkoret uppfyllt. Någon pensionsrätt för 1994 får inte tillgodoräknas. Däremot ger de 90 dagar som infallit under år 1995 pensionsrätt för det året.

8.4.6 Beräkningsformel

Beräkningen av PGB för ett visst intjänandeår ska göras enligt samma formel som för tiden från och med 1999 (29 § LIPP jfr 3 kap. 9 § LIP).

$$\frac{\text{Antal tjänstgöringsdagar med dagarsättning} \times \text{genomsnittlig PGI} \times 50}{365 \times 100}$$

Med genomsnittlig PGI avses den för ett visst år genomsnittliga inkomsten för alla som tjänat in PGI. De inkomster som ligger till grund för bestämmande av inkomstindex ska användas vid beräkningen av genomsnittlig PGI (29 § LIPP).

8.4.7 Avrundning

Framräknat PGB avrundas till närmaste lägre hundratal kronor. Intjänandetaket kan dock medföra att PGB ibland behöver fastställas till ett belopp som inte är jämnt delbart med hundra. (29 § LIPP jfr 3 kap. 2 § LIP)

Exempel

Genomsnittsinkomsten för 1996 antas ha beräknats till 177 147 kronor. Eva-Britt har under året fullgjort 125 tjänstgöringsdagar med dagersättning utan avbrott. PGB för pliktjänstgöring beräknas till

$$\frac{125 \times 177\,147 \times 50}{365 \times 100} = 30\,333,39 \text{ kronor}$$

Beloppet avrundas till 30 300 kronor.

8.4.8 Förvärvsvillkor

För att ett tillgodoräknat PGB för pliktjänstgöring ska ge upphov till utbetalning av pension krävs att förvärvsvillkoret är uppfyllt. Se avsnitt 4.1.4 *Förvärvsvillkoret*.

8.5 Studier

8.5.1 Villkor

Pensionsgrundande belopp för studier kan tillgodoräknas för åren 1995–1998. Reglerna om detta infördes den 1 januari 2001.

Det pensionsgrundande beloppet utgör 138 procent av det studiebidrag som den studerande fått under vart och ett av de aktuella åren (47 § LIPP).

8.5.2 Avrundning

Framräknat PGB avrundas till närmaste lägre hundratal kronor. Intjänandetaket kan dock medföra att PGB ibland behöver fastställas till ett belopp som inte är jämnt delbart med hundra. (48 § LIPP jfr 3 kap. 2 § LIP)

8.5.3 Förvärvsvillkor

För att ett tillgodoräknat PGB för studier ska ge upphov till utbetalning av pension krävs att förvärvsvillkoret är uppfyllt.

Exempel

Petter är född år 1978 och studerar på heltid under år 1998. Under året får han 17 887 kronor i bidrag. Under studieåret har han också arbetat extra och tjänat 40 000 kronor. Han har ännu inte uppfyllt förvärvsvillkoret.

Hans pensionsrätt för inkomstpension respektive premiepension utgör:

$$\text{PGB} = 17\,887 \times 1,38 = 24\,684 \text{ avrundat till } 24\,600 \text{ kronor}$$

PGI = 40 000 kronor

Pensionsrätten för inkomstpension är

$$\frac{(24\,600 \times 18,5) + (40\,000 \times 16,5)}{100} = 11\,151 \text{ kronor}$$

Pensionsrätt för premiepension är

$$\frac{40\,000 \times 2,0}{100} = 800 \text{ kronor}$$

8.6 Barnår

8.6.1 Samma regler som från och med 1999

En försäkrad förälder som under något eller några av åren 1960–1998 haft små barn ska tillgodoräknas ett särskilt pensionsgrundande belopp för föräldrar till små barn i huvudsak enligt samma regler som de som gäller efter ikraftträdandet av det nya ålderspensionssystemet den 1 januari 1999. Detta framgår av att LIPP, där pensionsrätt för perioden 1960–1998 regleras, i stor utsträckning hänvisar till LIP:s regler.

Vissa avvikelser i förhållande till de regler för PGB för barnår som gäller från och med 1999 har dock gjorts av administrativa skäl.

8.6.2 Vissa undantag

Vid beräkning av barnårsrätt för tiden 1960–1998 finns avvikelser från LIP som innebär bland annat att

- kravet på sammanboende mellan föräldrar och barn inte gäller,
- överlåtelse av barnårsrätt till den andra föräldern inte kan göras och
- utlandsinkomster inte påverkar beräkningen av PGB för barnår för förfluten tid.

8.6.3 Avrundning

Framräknat PGB avrundas till närmaste lägre hundratal kronor. Intjänandetaket kan dock medföra att PGB ibland behöver fastställas till ett belopp som inte är jämnt delbart med hundra (29 § LIPP jfr 3 kap. 2 § LIP).

8.6.4 Förvärvsvillkor

För att ett tillgodoräknat PGB för barnår ska ge upphov till utbetalning av pension krävs att förvärvsvillkoret är uppfyllt.

8.7 Barnår – villkor för att tillgodoräknas PGB

8.7.1 Barnets ålder

PGB för barnår kan tillgodoräknas förälder under barnets fyra första levnadsår. Huruvida barnets födelseår ska räknas som det första av dessa år beror på när under året barnet fötts. Om barnet är fött under perioden januari–juni ett visst år ska PGB beräknas för födelseåret och de år varunder barnet fyller ett, två och tre år. Är barnet däremot fött under andra halvåret föreligger rätt till PGB med ett års förskjutning, dvs. för de år varunder barnet fyller ett, två, tre och fyra år (29 § LIPP jfr 3 kap. 11 § LIP).

PGB för barnår kan således tillgodoräknas t.o.m. det år varunder barnet fyller fyra år om barnet är fött under andra halvan av ett kalenderår. Det innebär att tillgodoräknande av PGB ska göras i förhållande till barn födda den 1 juli 1956 eller senare.

Barnårsrätt beräknas således inte för födelseåret om barnet är fött efter halvårsskiftet. Har barnet emellertid avlidit under sitt födelseår föreligger rätt till PGB för barnår för detta år oberoende av när under året det fötts (29 § LIPP jfr 3 kap. 12 § LIP).

Exempel

I en familj finns två barn. Erik är född den 4 april 1973 och Ebba är född 22 oktober 1981. För Erik, som alltså föddes under första halvåret 1973, kan PGB tillgodoräknas för åren 1973–1976. Ebba föddes efter halvårsskiftet 1981 och kan därför grunda rätt till PGB för åren 1982–1985.

8.7.2 Grundläggande krav

De grundläggande kraven för att en förälder ska kunna tillgodoräknas PGB för barnår är att

- föräldern har varit försäkrad och bosatt i Sverige hela intjänandeåret,
- barnet har varit bosatt i Sverige hela intjänandeåret eller, om barnet inte har levt under hela det året, den del av året barnet levt,
- föräldern har fyllt högst 64 år under intjänandeåret,
- föräldern har haft vårdnaden om barnet under minst halva intjänandeåret.

Dessa är samma grundläggande krav som gäller för tiden från och med år 1999 med undantag för att något krav på sammanboende mellan barn och förälder inte gäller för förfluten tid (33 § LIPP).

8.7.3 Föräldern bosatt i Sverige

För att få tillgodoräkna sig PGB för barnår krävs att föräldern varit bosatt i Sverige hela året. Det är uppgifter om folkbokföring enligt folkbokföringsregistren som ligger till grund för bedömningen om bosättning. Endast då en person kan visa att folkbokföringen varit felaktig, bör det finnas skäl att frångå denna (prop. 1997/98:151, s. 334–335).

8.7.4 Barnet bosatt i Sverige

Det krävs också att barnet varit bosatt i Sverige hela året för att en förälder ska kunna tillgodoräknas ett PGB för barnår. Folkbokföringsregistren innehåller också information om barns bosättning. Ett undantag är barn som utvandrat från Sverige och därefter avlidit i utlandet före den 1 juli 1991. För dessa saknas ofta information om dödsdagen. I dessa fall bör Pensionsmyndigheten, utan att behöva företa någon närmare utredning, kunna förutsätta att även barnet var bosatt i Sverige det aktuella året om föräldern var bosatt här. Endast om något skulle framkomma i ärendet som tyder på att så inte var fallet bör Pensionsmyndigheten begära att föräldern klargör hur det förhöll sig (prop. 1997/98:151, s. 334).

Ett utländskt barn som med socialnämnds medgivande mottagits i adoptionssyfte, ska ha varit bosatt i Sverige från och med den tidpunkt då barnet först anlände till Sverige och resten av året för att bosättningskravet ska vara uppfyllt (29 § LIPP jfr 3 kap. 22 § LIP).

Ett barn som fötts eller avlidit under det år beräkningen avser, ska ha varit bosatt i Sverige den del av året som det levte. Det gäller också för år då barnet avlider under sitt födelseår (29 § LIPP jfr 3 kap. 12 § LIP).

8.7.5 EU/EES

EES-avtalet trädde ikraft den 1 januari 1994. Till följd av bestämmelserna i EG:s lagstiftning på socialförsäkringsområdet kan kravet på bosättning inte upprätthållas gentemot den som omfattas av förordningen och förvärvsarbetar i Sverige men är bosatt i ett annat EU/EES-land. Enligt EG:s lagstiftning på socialförsäkringsområdet ska den som är anställd i en medlemsstat omfattas av denna medlemsstats lagstiftning även om han är bosatt i en annan medlemsstat. En sådan person kan därmed bli berättigad till PGB för barnår även om hon eller han eller barnet inte varit bosatt i Sverige.

För att undvika att en person som kommer hit från ett annat EU/EES-land för att arbeta under endast kortare tid och sedan återvänder hem till sitt hemland ska få tillgodoräkna sig PGB för barnår, och då få en mycket stor utfyllnad till sin begränsade inkomst i Sverige, ska endast den som under hela intjänandeåret varit försäkrad för inkomstgrundad ålderspension vara berättigad till PGB för barnår.

Det innebär att en person som arbetar i Sverige men som bor i till exempel Danmark kommer att kunna tillgodoräknas PGB för barnår om han eller hon har arbetat i Sverige under hela det aktuella intjänandeåret men inte om han eller hon har arbetat här kortare tid. Eftersom en sådan förälder inte är folkbokförd i Sverige tillgodoräknas PGB för barnår inte med automatik utan föräldern får själv anmäla detta hos Pensionsmyndigheten. Det innebär också att den som är bosatt i Sverige men som under hela eller del av intjänandeåret arbetar i ett annat EU/EES-land inte är berättigad till PGB för barnår för det året.

Då föräldern eller barnet har varit bosatt i annat EU/EES-land än Sverige under det aktuella året ska Pensionsmyndigheten utreda om bosättningsvillkoret är uppfyllt med stöd av EG:s lagstiftning på socialförsäkringsområdet. Detta gäller endast för år 1994 och senare.

För mer information hänvisas till vägledningarna:

- 2010:7 Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG-förordningarna 883/2004 och 987/2009 samt enligt konventionerna om social trygghet
- 2010:6 Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG-förordningarna 1408/71 och 574/72 samt enligt konventioner om social trygghet.

8.7.6 16 – 64 års ålder

PGB för barnår ska inte tillgodoräknas förälder för år före det varunder hon eller han fyller 16 år och inte heller för år efter det 64:e levnadsåret (29 § LIPP jfr 3 kap. 2 och 12 §§ LIP).

8.7.7 Vårdnad

I likhet med vad som gäller för PGB för barnår från och med år 1999, ska även för förfluten tid den som tillgodoräknas PGB ha haft vårdnaden om barnet minst halva året (29 § LIPP jfr 3 kap. 12 § LIP).

8.7.8 Vårdnadsbegreppet

Att ha rättslig vårdnad om ett barn innebär bland annat en rättslig befogenhet att besluta i barnets personliga angelägenheter. Detta ska dock skiljas från den faktiska omvårdnaden, det vill säga att i det dagliga livet faktiskt sköta om och praktiskt ta hand om ett barn. Oftast sammanfaller dock den rättsliga vårdnaden och den faktiska omvårdnaden så att de faller på samma personer – barnets mor och far.

Vem som är och kan bli vårdnadshavare för ett barn framgår av 6 kap. föräldrabalken. Som huvudregel gäller att föräldrar som är gifta med varandra vid barnets födsel automatiskt får gemensam vårdnad. Om föräldrarna däremot är ogifta vid barnets födsel går vårdnaden per automatik endast till modern. Det har

alltså ingen betydelse om modern och fadern är sambor eller inte, utan avgörande är om de är gifta med varandra eller inte.

Fadern kan på olika sätt ansöka om eller genom giftermål få gemensam vårdnad om barnet tillsammans med modern. Före 1977 fanns dock inte möjlighet för ogifta fäder att genom ansökan få gemensam vårdnad om barnet tillsammans med modern.

8.7.9 Adoption

Reglerna för adoptivbarn är desamma som för biologiska barn. De avvikelser som förekommer framgår av avsnitt 4.6.1 *Barnets ålder*.

8.8 Barnår – vilken av föräldrarna har rätt till PGB?

8.8.1 Barnårsrätt till endast en förälder

Liksom för tiden från och med år 1999 kan PGB för barnår tillgodoräknas endast en av föräldrarna.

8.8.2 Båda föräldrarna uppfyller kraven

Om båda föräldrarna uppfyller de grundläggande kraven för rätt till PGB, ska beloppet i första hand tillgodoräknas den förälder som för det aktuella året tillgodoräknats lägst pensionspoäng enligt AFL. Härmed avses pensionspoäng grundad på såväl PGI som på förtidspension (33 § LIPP).

Om ingen av föräldrarna för ett visst år tillgodoräknats pensionspoäng eller om båda har haft lika hög pensionspoäng, ska PGB för barnår tillgodoräknas modern. Det gäller också om fadern inte särskilt har ansökt om att få tillgodoräkna sig beloppet (33 § LIPP).

Från och med år 1999 kan föräldrarna anmäla vem av dem som ska tillgodoräknas PGB. Någon sådan möjlighet finns inte för tiden dessförinnan (29 § LIPP jfr 3 kap. 13 § LIP).

8.8.2.1 Omdebitering och undantagande

Bedömningen av vem av föräldrarna som har den lägsta pensionspoängen ska göras oberoende av omdebiteringar på grund av obetalda avgifter eller sådan begäran om undantagande enligt AFL som, förutom vissa övergångsbestämmelser, upphörde att gälla den 1 januari 1982. Poängen ska med andra ord beräknas som om avgifterna till fullo betalats i föreskriven tid, respektive som om undantagande inte hade varit gällande (34 § LIPP).

8.8.3 Automatiskt tillgodoräknande för barnets mor

Barnårsrätt för tiden före 1999 tillgodoräknas utifrån en förenklad administration. En mor som är berättigad till PGB för barnår behöver inte ansöka eller på annat sätt aktivt göra anspråk på detta. Hon bör få tillgodoräkna sig pensionsrätten automatiskt (prop. 1997/98:151, s. 338–339).

Detta gäller om en far som vill tillgodoräknas PGB inte särskilt ansökt om att få PGB sig tillgodoräknat. Se nedan under rubriken ”Ansökan från fader”.

8.8.4 Undantag från automatiskt tillgodoräknande

Man gör undantag för mor till barn som avlidit före 1 juli 1991. Barn som avlidit före 1 juli 1980 finns nämligen inte med i folkbokföringsregistren över huvud taget, och för tiden från 1 juli 1980 till 1 juli 1991 är registreringen inte helt tillförlitlig. Föräldrar till barn som avlidit under denna period bör därför uppmanas att själva kontakta Pensionsmyndigheten för att inte riskera att gå miste om PGB. Något formellt krav på att en mor i en sådan situation måste ansöka om barnår bör dock inte uppställas utan skulle Pensionsmyndigheten ändå få information om en mor till ett avlidet barn, bör barnår tillgodoräknas henne (prop. 1997/98:151, s. 338).

Det innebär att ett muntligt meddelande till Pensionsmyndigheten om en mor till avlidet barn ska räcka som impuls för att påbörja en utredning.

Automatiskt tillgodoräknande kan inte heller göras i förhållande till barn som adopterats före 1 juli 1991.

8.8.5 Ansökan från barnets far

En far som vill tillgodoräknas PGB för barnår ska alltid ansöka om detta skriftligen och visa att han uppfyller kraven för att tillgodoräknas ett sådant belopp (41 § LIPP).

Detta gäller oavsett om det finns någon moder som uppfyller förutsättningarna eller inte (prop. 1997/98:151, s. 338).

Vid ansökan från far om rätt till pensionsrätt för år med små barn är det således fadern som ska styrka sina uppgifter och visa att han har rätt till eventuella barnår. Det ankommer på fadern att införskaffa de kompletteringar som kan behövas.

Kan komplettering inte ske eller är det förenat med stora svårigheter eller kostnader bör kassan kunna godta att fadern intygar på heder och samvete att den aktuella uppgiften är riktig. En förutsättning är dock att det inte under handläggningen framkommer något som tyder på att uppgifterna bör utredas närmare.

Ansökan från fadern skulle ha kommit in till Försäkringskassan senast den 31 augusti 1999 om modern till det eller de barn PGB avser lever den 1 januari samma år. Om modern är avliden den 1 januari 1999 anges ingen sista tidpunkt för faderns ansökan (41 § LIPP).

8.8.6 Barnets mor är avliden

PGB för barnår ska över huvud taget inte fastställas för den som avlidit före 1 januari 1999 (28 § LIPP).

Något automatiskt tillgodoräknande görs alltså inte för en mor som avlidit före denna tidpunkt. Om modern är avliden och fadern kommer in med en ansökan om tillgodoräknande av PGB, kan det i vissa fall vara omöjligt att göra den pensionspoängsjämförelse som krävs enligt huvudregeln och därigenom fastställa om fadern hade den lägsta pensionspoängen. Eftersom det inte finns någon annan som är berättigad till beloppet bör fadern i sådana fall alltid vara berättigad till PGB för barnår. Detta gäller om han uppfyller förutsättningarna för övrigt och kan visa att han haft vårdnaden om barnet eller, vid flera barn i aktuell ålder, något av barnen under minst halva året. Vad gäller kravet på att fadern ska visa att han var vårdnadshavare för barnet bör man i detta fall till exempel kunna godta bevis om att föräldrarna var gifta med varandra det aktuella året (prop. 1997/98:151, s. 339).

8.8.7 Endast en förälder uppfyller kraven

Uppfylls kraven av endast en förälder tillgodoräknas PGB alltid denna. Någon möjlighet att överlåta rätten till den andra föräldern eller en styvförälder finns inte för tiden 1960–1998 (29 § LIPP jfr 3 kap. 14 § LIP).

8.8.8 Faderskapsdom

Den man som den 31 december 1998 anses vara far till ett barn eller vars faderskap fastställts genom bekräftelse eller dom, är den enda man som för åren 1960–1998 kan tillgodoräknas PGB för barnår i förhållande till det barnet. Det innebär att om en annan man tidigare ansetts vara far, men genom dom som vunnit laga kraft senast 31 december 1998 förklarats inte vara barnets far, så kan denne sistnämnde man inte göra anspråk på PGB för barnår för den tid under vilken han ansågs vara far. Har en sådan dom vunnit laga kraft efter 1998 års utgång ska den man som tidigare ansetts vara far ha rätt att tillgodoräkna sig PGB för tiden 1960–1998 i stället för den man som genom domen förklarats vara far (29 § LIPP jfr 3 kap. 23 § LIP).

8.9 Barnår – beräkning av PGB

8.9.1 Tre alternativa beräkningsmetoder

De regler som gäller för beräkning av PGB för barnår fr.o.m. intjänandeåret 1999, gäller i huvudsak också för tiden dessförinnan 1960–1998 (29 § LIPP jfr 3 kap. 17 och 19 §§ LIP).

PGB för barnår beräknas enligt tre alternativa metoder.

Den metod som i det enskilda fallet ger det högsta pensionsgrundande beloppet ska användas. Vid den automatiska maskinella beräkningen prövas i förekommande fall alla beräkningssätten och det högsta värdet på PGB väljs.

Olika beräkningsmetoder kan komma att användas för skilda år, beroende på bland annat föräldrarnas inkomstförhållanden.

8.9.2 Utlandsinkomster

Vid beräkning av PGB för barnår för tid från och med år 1999 ska inkomster som förvärvats vid arbete utomlands och vissa andra liknande inkomster beaktas (29 § LIPP jfr 3 kap. 17 och 18 §§ LIP).

Den anmälningsskyldighet för sådana inkomster som gäller för framtiden gäller inte för förfluten tid. Eftersom PGB för barnår ska tillgodoräknas så långt tillbaka i tiden som från och med år 1960 och eftersom ett mycket litet antal personer i realiteten kan komma att beröras av en sådan regel, är det inte rimligt att ålägga de försäkrade någon sådan anmälningsskyldighet för förfluten tid (prop. 1997/98:151, s. 341).

Det innebär att dessa inkomster inte ska beaktas för förfluten tid.

8.9.3 Beräkningsmetod 1 – individuell jämförelse

En jämförelse görs mellan följande två belopp vid användning av beräkningsmetod 1:

- Summan av föräldrarnas PGI och PGB för förtidspension avseende året före det aktuella barnets födelse (individuell jämförelseinkomst)
- Summan av föräldrarnas PGI, PGB för förtidspension, för pliktjänstgöring samt för studier avseende intjänandeåret (utfyllnadsinkomst)

Om utfyllnadsinkomsten understiger den individuella jämförelseinkomsten beräknas ett PGB för föräldern. Beloppet utgör då skillnaden mellan de båda inkomsterna. Innan skillnaden beräknas ska dock den individuella jämförelseinkomsten räknas om (29 § LIPP jfr 3 kap. 17 § första punkten. LIP).

8.9.3.1 Omräkning av jämförelseinkomst

Den individuella jämförelseinkomsten som beräknats för året före barnets födelse räknas om med hänsyn till förändringar av basbeloppet. Omräkning görs genom att jämförelseinkomsten multipliceras med kvoten mellan basbeloppet som gäller för intjänandeåret och basbeloppet som gäller för året före barnets födelse. Den omräknade jämförelseinkomsten avrundas till närmast lägre hundratal kronor (29 § LIPP jfr 3 kap. 19 § LIP).

Före 1982 ändrades basbeloppet flera gånger varje år därför ska omräkningen ske med hänsyn till förändringen av de basbelopp som gällde vid ingången av berörda år enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension eller AFL (35 § LIPP).

Formeln ser ut på följande sätt:

$$\frac{(PGI + PGB \text{ för förtidspension}) \times \text{basbeloppet för intjänandeåret}}{\text{basbeloppet för året före barnets födelse}}$$

Exempel

Bjarne har ett barn som föddes år 1976. Bjarnes jämförelseinkomst är beräknad till 48 000 kronor för år 1975. Basbeloppet vid ingången av 1975 var 9 000 kronor. Jämförelseinkomsten ska omräknas i syfte att beräkna PGB för år 1979. Eftersom basbeloppet vid ingången av år 1979 ökat till 13 100 kronor blir den omräknade jämförelseinkomsten:

$$\frac{48\,000 \times 13\,100}{9\,000} = 69\,866 \text{ kronor}$$

Summan avrundas till 69 800 kronor

8.9.3.2 Fler än ett barn

För en förälder som har mer än ett barn för vilket PGB kan tillgodoräknas, ska jämförelseinkomsten hämtas från det år – dvs. i förhållande till det barn – som ger det förmånligaste utfallet för föräldern. Det innebär att jämförelse ska ske med inkomsterna under det av de aktuella åren då dessa (efter omräkning med basbeloppet enligt AFL) varit högst (29 § LIPP jfr 3 kap. 17 § LIP).

8.9.3.3 Omdebitering och undantagande

Om en försäkrad under förfluten tid på grund av underlåten eller bristande avgiftsbetalning inte tillgodoräknats pensionspoäng, ska PGI och PGB för intjänandeåret (utfyllnadsinkomsten) beräknas som om full avgift hade betalats i föreskriven tid. På motsvarande sätt ska för den som haft undantagande från

försäkringen för ATP, beräkningen göras som om undantagandet inte varit gällande (34 § LIPP jfr 3 kap. 17 § LIP).

Beräkningen av den individuella jämförelseinkomsten påverkas inte av dessa regler.

8.9.3.4 PGB för ett barn fött före 1961

Som tidigare framgått beräknas den individuella jämförelseinkomsten med utgångspunkt från PGI och PGB för förtidspension avseende året före barnets födelse. Dessa inkomster och belopp grundas i sin tur på registrerade pensionspoäng.

Det första år för vilket pensionspoäng tillgodosåknades och registrerades var år 1960. Det är därför inte alltid möjligt att beräkna individuell jämförelseinkomst enligt metod 1.

PGB för barnår som ska tillgodosåknas föräldrar till barn som är födda under år 1960 eller tidigare får därför fastställas till det högsta av de belopp som erhålls genom en beräkning enligt metod 2 och 3.

8.9.4 Beräkningsmetod 2 – generell jämförelse

Beräkningsmetod 2 innebär att en jämförelse ska göras mellan följande två belopp.

- 75 procent av genomsnittlig PGI (generell jämförelseinkomst) och
- summan av föräldrarnas PGI, PGB för förtidspension, pliktjänstgöring och studier avseende intjänandeåret (utfyllnadsinkomst)

Om utfyllnadsinkomsten understiger den generella jämförelseinkomsten beräknas ett PGB för föräldern. Beloppet utgör då skillnaden mellan dessa båda inkomster. (29 § LIPP jfr 3 kap. 17 § andra punkten LIP)

Med genomsnittlig PGI avses den för ett visst år genomsnittliga inkomsten för alla som tjänat in PGI. De inkomster som ska ligga till grund för bestämmande av inkomstindex för retroaktiv tid används vid beräkningen av genomsnittlig PGI.

8.9.4.1 Omdebitering och undantagande

Om en försäkrad under förfluten tid på grund av underlåten eller bristande avgiftsbetalning inte tillgodosåknats pensionspoäng, ska PGI och PGB för intjänandeåret (utfyllnadsinkomsten) beräknas som om full avgift hade betalats i föreskriven tid. På motsvarande sätt ska för den som haft undantagande från försäkringen för ATP, beräkningen göras som om undantagandet inte varit gällande (34 § LIPP jfr 3 kap. 17 § LIP).

8.9.5 Beräkningsmetod 3 – enhetligt belopp

Beräkningsmetod 3 innebär att det PGB som föräldern tillgodoräknas är ett enhetligt belopp som utgörs av det för intjänandeåret gällande inkomstbasbeloppet.

Med inkomstbasbelopp likställs för åren

- 1960 – 1994, det vid respektive års ingång gällande basbeloppet enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension och AFL,
- 1995 – 1996, det för respektive år gällande basbeloppet enligt AFL sedan det ökats på visst sätt och
- 1997 – 1998, det för respektive år gällande förhöjda basbelopp enligt AFL

(9 § LIPP)

8.9.6 Exempel på beräkning enligt de tre alternativa metoderna

En försäkrad förälder har två barn:

- barn A som är fött i januari 1979
- barn B som är fött i augusti 1980

Föräldern och barnen antas uppfylla alla villkor enligt LIPP och LIP för att PGB för barnår ska kunna tillgodoräknas föräldern.

Eftersom barn A är fött i början av 1979 grundar det rätt till PGB för det året och ytterligare tre år, dvs. 1979–1982. Barn B är fött under andra halvåret 1980 och ger rätt till PGB för åren 1981–1984.

Det innebär att båda barnen grundar pensionsrätt åt föräldern för åren 1981 och 1982. Beräkningen görs för dessa år i förhållande till det barn som ger det förmånligaste utfallet.

Ett utdrag avseende föräldern ur intjänanderegistret som togs i bruk samtidigt med det nya ålderspensionssystemet, ser ut på följande sätt.

Föräldern har under de aktuella åren inte uppburit förtidspension.

Tabell 3 Utdrag ur intjänanderegister för förälder enligt exemplet

År	Basbelopp	A-poäng	F-poäng	A/F-summa	Obetald poäng
1978	11 800	3,99	0,00	3,99	0,00
1979	13 100	3,14	0,00	3,14	1,20
1980	13 900	3,23	0,00	3,23	0,40
1981	16 100	2,36	0,00	2,36	0,00
1982	17 800	1,80	0,00	1,79	0,00
1983	19 400	1,79	0,00	1,79	0,00
1984	20 300	2,14	0,00	2,14	0,00

A-poäng = Pensionspoäng beräknade på inkomster av anställning

F-poäng = Pensionspoäng beräknad på inkomst av annat förvärvsarbete

A/F-summa = Pensionspoäng beräknad på inkomst av anställning och annat förvärvsarbete

Obetald poäng = Pensionspoäng som på grund av omdebitering inte ligger till grund för pensionsberäkning

Beräkning av individuell jämförelseinkomst – barn A

PGI för 1978, dvs. året före barn A:s födelse, beräknas.

$$(3,99 + 1,00) \times 11\,800 = 58\,882 \text{ avrundat till } 58\,900 \text{ kronor}$$

Den individuella jämförelseinkomsten blir 58 900 kronor.

Omräkning på grund av basbeloppsförändring

Den individuella jämförelseinkomsten räknas om med hänsyn till förändringarna av basbeloppet med följande resultat.

$$\text{För 1979: } \frac{58\,900 \times 13\,100}{11\,800} = 65\,388 \text{ avrundat till } 65\,300 \text{ kronor}$$

$$\text{För 1980: } \frac{58\,900 \times 13\,900}{11\,800} = 69\,382 \text{ avrundat till } 69\,300 \text{ kronor}$$

$$\text{För 1981: } \frac{58\,900 \times 16\,100}{11\,800} = 80\,363 \text{ avrundat till } 80\,300 \text{ kronor}$$

$$\text{För 1982: } \frac{58\,900 \times 17\,800}{11\,800} = 88\,849 \text{ avrundat till } 88\,800 \text{ kronor}$$

Beräkning av individuell jämförelseinkomst – barn B

PGI för året före barn B:s födelse, dvs. för 1979 beräknas till

$$(3,14 + 1,00) \times 13\,100 = 54\,234 \text{ avrundat till } 54\,200 \text{ kronor}$$

Den individuella jämförelseinkomsten blir 54 200 kronor.

Omräkning på grund av basbeloppsförändring

$$\text{För 1981: } \frac{54\,200 \times 16\,100}{13\,100} = 66\,612 \text{ avrundas till } 66\,600 \text{ kronor}$$

$$\text{För 1982: } \frac{54\,200 \times 17\,800}{13\,100} = 73\,645 \text{ avrundas till } 73\,600 \text{ kronor}$$

$$\text{För 1983: } \frac{54\,200 \times 17\,800}{13\,100} = 80\,265 \text{ avrundas till } 80\,200 \text{ kronor}$$

$$\text{För 1984: } \frac{54\,200 \times 20\,300}{13\,100} = 83\,989 \text{ avrundas till } 83\,900 \text{ kronor}$$

Beräkning av utfyllnadsinkomst

Omdebitering har skett för åren 1979 och 1980. Utfyllnadsinkomsten för dessa år fastställs som om full avgift betalats i föreskriven tid. Det innebär att poängen i kolumnen ”Obetald poäng” i intjänanderegistret ska räknas in i pensionspoängen för respektive år. Förälderns utfyllnadsinkomst i kronor blir

$$\text{för 1979: } (3,14 + 1,20 + 1,00) \times 13\,100 = 69\,954, \text{ avrundas till } 70\,000$$

$$\text{för 1980: } (3,23 + 0,40 + 1,00) \times 13\,900 = 64\,357, \text{ avrundas till } 64\,400$$

$$\text{för 1981: } (2,36 + 1,00) \times 16\,100 = 54\,096, \text{ avrundas till } 54\,100$$

$$\text{för 1982: } (1,80 + 1,00) \times 17\,800 = 49\,840, \text{ avrundas till } 49\,800$$

$$\text{för 1983: } (1,79 + 1,00) \times 19\,400 = 54\,126, \text{ avrundas till } 54\,100$$

$$\text{för 1984: } (2,14 + 1,00) \times 20\,300 = 63\,742, \text{ avrundas till } 63\,700$$

8.9.6.1 Beräkning enligt metod 1 – individuell jämförelse

Individuella jämförelseinkomster har alltså ovan beräknats. De har också omräknats i förhållande till de prisförändringar som skett under tiden från året före barnets födelse fram till det år som beräkningen ska avse. Dessa beräkningar har gjorts i förhållande till varadera barnet och för var och ett av de fyra kalenderår som respektive barn kan generera PGB till föräldern. Därutöver har förälderns utfyllnadsinkomster beräknats för de sex kalenderår som är aktuella för beräkning av PGB med hänsyn till de båda barnens födelseår.

PGB enligt metod 1 utgör skillnaden mellan den individuella jämförelseinkomsten och utfyllnadsinkomsten om denna är lägre.

För åren 1979–1980 kan PGB baseras endast på barn A och för åren 1983–1984 kan endast barn B grunda rätt till PGB.

Eftersom båda barnen kan generera PGB för åren 1981–1982, väljs för dessa år det barn i förhållande till vilket föräldern kan tillgodoräknas den högsta individuella jämförelseinkomsten. Av tabellen framgår att det gäller i förhållande till barn A för båda åren.

Tabell 4 Beräkningsmetod 1 ,individuell jämförelseinkomst, för respektive barn och år

	1	1	2	3
	Individuell jämförelse- inkomst	Individuell jämförelse- inkomst	Utfyllnadsinkomst	Beräknad PGB (kolumn 1 minus (kolumn 2)
År	Barn A	Barn B		
1979	65 300		70 000	0
1980	69 300		64 400	4 900
1981	80 300	66 600	54 100	26 200
1982	88 800	73 600	49 800	39 000
1983		80 200	54 100	26 100
1984		83 900	63 700	20 200

8.9.6.2 Beräkning enligt metod 2 – generell jämförelse

Metod 2 innebär att PGB ska beräknas som skillnaden mellan den generella jämförelseinkomsten och utfyllnadsinkomsten om sistnämnda inkomst är lägre.

75 procent av genomsnittlig PGI utgör den generella jämförelseinkomsten för intjänandeåret, med följande generella jämförelseinkomster.

Tabell 5 Beräkningsmetod 2, generell jämförelseinkomst, för respektive barn och år

År	1 Generell jämförelseinkomst	2 Utfyllnadsinkomst	Beräknat PGB (kolumn 1 minus kolumn2)
1979	42 248	70 00	0
1980	46 287	64 400	0
1981	50 957	54 100	0
1982	54 735	49 800	4 900 (avrundat)
1983	58 785	54 100	4 600 (avrundat)
1984	63 488	63 700	0

8.9.6.3 Metod 3 – enhetligt belopp

Metod 3 innebär att PGB för barnår är det basbelopp som gäller för respektive år.

8.9.6.4 Förmånligaste alternativ

Pensionsmyndigheten ska tillämpa den av de tre beräkningsmetoderna som i det enskilda fallet ger det förmånligaste utfallet för den försäkrade.

I tabellen nedan har utfallen enligt de tre metoderna sammanställts. Det högsta beloppet ska för respektive år fastställas som PGB för barnår. Här bortser vi från att PGB kan begränsas om beloppet inte ryms under intjänandetaket.

Tabell 6 Förmånligaste beräkningsmetod för barnår framgår

År	Metod 1 individuell utfyllnad	Metod 2 generell utfyllnad	Metod 3 enhetligt belopp
1979	0	0	13 100
1980	4 900	0	13 900
1981	26 200	0	16 100
1982	39 000	4 900	17 800
1983	26 100	4 600	19 400
1984	20 200	0	20 300

För åren 1979, 1980 och 1984 ger det enhetliga beloppet det bästa utfallet för föräldern (metod 3). För åren 1981–1983 blir det fördelaktigast att använda metoden som ger PGB som en utfyllnad till den individuella jämförelseinkomsten

(metod 1). Utfyllnad till generell jämförelseinkomst (metod 2) blir inte förmånligast för något av åren.

9. Fastställande av pensionsrätter för åren 1960 – 1998

Som framgår av avsnitt 8.1 hänvisas i kapitlet, med vissa undantag, enbart till äldre bestämmelser.

9.1 Pensionsrätt fastställs då PGI eller PGB tillgodoräknats

Pensionsrätt fastställs för åren 1960–1998. Den fastställs för varje år som en försäkrad tillgodoräknats PGI eller PGB. Det gäller dock inte personer som avlidit före den 1 januari 1999 eller är födda före 1938. (28 och 29 §§ LIPP jfr 4 kap. 1 § LIP)

Pensionsrätt för inkomstpension och för premiepension fastställs var för sig.

9.2 Pensionsunderlag

Pensionsrätten för visst år beräknas på summan av PGI och andra PGB som den försäkrade tillgodoräknats det året. Denna summa benämns pensionsunderlaget. (29 § LIPP jfr 4 kap. 2 § LIP)

Pensionsunderlaget kan aldrig överstiga intjänandetaket på 7,5 gånger basbeloppet, eftersom begränsningar med hänsyn till detta tak har gjorts redan vid fastställande av PGI och PGB.

9.3 Pensionsrätt till fördelnings- och premiepensionssystemet

Pensionsrätt för förfluten tid tillgodoräknas i huvudsak inom fördelningssystemet, dvs. för inkomstpensionen.

En försäkrads pensionsrätt för inkomstpension utgör 18,5 procent av pensionsunderlaget för åren 1960–1994. Någon rätt för premiepension ska inte fastställas för de åren (31 § LIPP).

Avsättningar av avgiftsmedel till premiepensionssystemet har emellertid gjorts sedan den 1 januari 1995. För åren 1995–1998 ska därför pensionsrätt för PGI tillgodoräknas även för premiepension. Detta ska göras med 2 procent av den del av underlaget som avses PGI. För samma tid utgör pensionsrätten för

inkomstpension 16,5 procent av den del av pensionsunderlaget som avser PGI och 18,5 procent av det underlag som avser PGB.

Nedanstående tabell visar hur stor andel i procent av pensionsunderlaget som ska fastställas i pensionsrätt för inkomstpension (IP) respektive premiepension (PREP) för olika år och under förutsättning att förvärvsvillkoret är uppfyllt. Är villkoret inte uppfyllt ska även den del som anges i kolumnerna för premiepension tillföras inkomstpensionssystemet. Sistnämnda del utgör så kallat latent pensionsrätt till dess villkoret är uppfyllt. Se nedan under rubriken "Förvärvsvillkoret".

Tabell 7 Pensionsrätt för inkomst - och premiepension av PGI och PGB 1960 och framåt

Tidsperiod	PGI		PGB för förtidspension		PGB för plikttjänstgöring		PGB för barnår		PGB för studier	
	IP	PREP	IP	PREP	IP	PREP	IP	PREP	IP	PREP
1960-1994	18,5		18,5				18,5			
1995-1999	16,5	2,0	18,5		18,5		18,5		18,5	
1999-	16,0	2,5	16,0	2,5	16,0	2,5	16,0	2,5	16,0	2,5

9.4 Förlängt räkenskapsår

Om en inkomst som är pensionsgrundande har uppburits under ett beskattningsår som inte sammanfaller med kalenderår, ska den inkomsten anses ha uppburits under kalenderåret närmast före taxeringsåret.

Personer med förlängt räkenskapsår tillgodoses pensionsrätt för premiepension med 2 procent även för inkomster som uppburits under 1994 men som ska anses ha uppburits under 1995. På motsvarande sätt tillgodoses pensionsrätt för premiepension med 2,5 procent för inkomster som uppburits under 1998 men som ska hänföras till 1999 (2 § LIPP jfr 1 kap. 8 § LIP).

9.5 Avrundning

Pensionsrätt för inkomstpension respektive premiepension beräknas var för sig och avrundas till närmaste lägre hela krontal (29 § LIPP jfr 4 kap. 2 § LIP).

Exempel

Marias PGI för 1996 är 156 100 kronor.

Pensionsrätten för inkomstpensionen är:

$$\frac{16,5 \times 156\,100}{100} = 25\,756,50$$

Summan avrundas till 25 756 kronor

Pensionsrätten för premiepensionen är:

$$\frac{2 \times 156\,100}{100} = 3\,122$$

9.6 Förvärvsvillkoret

Vid beräkning av inkomstpension tas hänsyn till pensionsbehållning som härrör från PGB för plikttjänstgöring, PGB för studier och PGB för barnår endast om den försäkrade uppfyllt det så kallade förvärvsvillkoret. Villkoret innebär att det måste ha fastställts PGI eller PGB för förtidspension som uppgått till minst två basbelopp (för åren 1995–1998 avses det förhöjda basbeloppet enligt AFL) för vart och ett av minst fem år (5 kap. 13 § LIP).

Om villkoret inte redan är uppfyllt vid det tillfälle då pensionsrätt för retroaktiv tid fastställs, betraktas den del av pensionsrätten som har sin grund i PGB för plikttjänstgöring, PGB för studier eller PGB för barnår som latent, dvs. vilande, till dess villkoret uppfyllts. Latent pensionsrätt ingår i pensionsunderlaget men registreras separat.

9.7 Tjugondelsberäknad pensionsrätt

Pensionsrätt för mellangenerationen (personer födda 1938–1953) minskas med en tjugondel för varje helt år som förflutit från och med året efter födelseåret till utgången av år 1954. Det gäller såväl inkomst- som premiepension, men inte pensionsrätt efter det år den försäkrade fyllt 64 år (31 § LIPP jfr 4 kap. 6 § LIP).

Exempel

Lennart är född 1951 och är berättigad till pensionsrätt i det nya systemet med 17/20. Pensionsunderlaget för 1989 har beräknats till

139 700 kronor. Pensionsrätt för detta år fastställs endast för inkomstpension. Pensionsrättens storlek beräknas enligt följande

$$\frac{18,5 \times 139\,700 \times 17}{100 \times 20} = 21\,967,83$$

Summan avrundas till 21 967 kronor.

9.8 Utländska sjömän

Närmare bestämmelser om i vilka situationer utländska sjömän kan anses utföra arbete i Sverige finns i SofL och är beskrivna i Försäkringskassans vägledning 2000:2 Försäkrad i Sverige genom bosättning eller arbete. Detta reglerades i AFL innan SofL trädde ikraft den 1 januari 2001.

9.9 Underrättelse om beslut

Försäkringskassan skulle skriftligen underrätta den försäkrade om PGB och pensionsrätt som fastställdes för honom eller henne för förfluten tid. Någon underrättelse behövde dock inte sändas till personer som vid tidpunkten för beslutet inte tillhörde någon försäkringskassa. (43 § LIPP)

När det gäller pensionsrätt för premiepension avseende åren 1995–1997 skulle underrättelsen skickas till den försäkrade senast den 31 maj 1999.

Beslut i övrigt för förfluten tid skulle skickas senast den 31 mars år 2000. Det gäller beslut om

- PGB för barnår och pliktjänstgöring för 1960 - 1998,
- pensionsrätt för inkomstpension för 1960 - 1998 och
- pensionsrätt för premiepension för 1998.

(43 § LIPP)

Beslut beträffande PGB för studier för åren 1995–1998 meddelades de försäkrade under våren 2001 i samband med beslut om pensionsrätt för inkomståret 1999.

9.10 Begäran om omprövning

Begäran om omprövning skulle göras skriftligen hos Försäkringskassan

- senast den 31 augusti 2000 beträffande beslut som skulle meddelats senast 31 maj 1999 och
- senast 30 juni 2001 beträffande beslut som skulle meddelats senast den 31 mars 2000

(45 § LIPP)

LIPP tillåter att begäran om omprövning inkommer senare i vissa fall. Om den som begär omprövning gör sannolikt att hon eller han fått kännedom om beslutet mindre än två månader före den 31 augusti 2000 respektive den 30 juni 2001, ska begäran om omprövning i stället ha kommit in senast två månader efter den dag då den som begär omprövningen fick sådan kännedom (45 § LIPP).

9.11 Förälder

En förälder får under vissa förutsättningar komma in med begäran om omprövning senare än ovan nämnda datum. Det gäller i det fall PGB för barnår ändrats på grund av att en förälder inte uppfyller förutsättningarna för att tillgodoräknas PGB. I ett sådant fall får den förälder som då kan tillgodoräknas beloppet begära omprövning av sitt beslut. Detta gäller även om föräldern är en far, som inte inkommit med ansökan om barnårsrätt inom den tid som gäller för sådan ansökan (45 § LIPP).

Det åligger dock fortfarande fadern att visa att han uppfyller kraven för att tillgodoräknas beloppet (prop.1997/98:151, s. 805) .

Gör den förälder som begär omprövning sannolikt att hon eller han fått kännedom om det ändrade beslutet avseende den andra föräldern så sent att två månader inte återstått till ovannämnda datum för begäran om omprövning, får begäran komma in senast två månader efter det att sådan kännedom erhöles (45 § LIPP).

Vad som sagts om föräldrar här gäller även dem som är likställda med föräldrar (45 § LIPP).

10. Omräkning av pensionsbehållning för åren 1960 - 1998

10.1 Allmänt

Som framgår av avsnitt 8.1 hänvisas i kapitlet, med vissa undantag, enbart till äldre bestämmelser.

Detta kapitel gäller endast för inkomstpensionen, inte premiepensionen.

Omräkning av pensionsbehållning avseende perioden 1960–1998 ska ske med anledning av ändrat inkomstindex. Däremot ska inte omräkning för arvsvinster och avdrag för förvaltningskostnader ske för denna period. Pensionsbehållningen för den tiden är därför summan av de för inkomstpension årsvis tillgodoräknade pensionsrätterna sedan de räknats om med hänsyn till förändringarna av inkomstindex (7 § LIPP).

10.2 Inkomstindex

Indexberäkningen för åren 1960–1998 ska utgå från de inkomster som ligger till grund för beräkningen av pensionspoäng enligt AFL. Den avser personer som fyllt högst 64 år. Inkomsten ska utgöra ett genomsnitt för de personer som haft sådan inkomst. Inkomsten beräknas på så sätt att de tillgodoräknade pensionspoängen, med tillägg av en poäng, multipliceras med det gällande basbeloppet vid årets ingång. Inkomstuppgifterna hämtades från dåvarande Riksförsäkringsverkets poängregister vid utgången av år 1999 (7 § LIPP).

Utgångspunkten för inkomstindex under perioden 1964–1998 är i princip genomsnittsinkomstens förändring under den treårsperiod som närmast föregår det år som inkomstindex ska fastställas för.

För år före 1964 saknas tillräckligt underlag att kunna beräkna enligt samma regler som för åren därefter. Därför görs indexberäkningen för år före 1964 utifrån ett något annorlunda underlag (7 § LIPP).

10.3 Fastställande av inkomstindex

Regeringen har fastställt ett inkomstindex i förordningen (1999:1420) om inkomstindex avseende åren 1960–1998.

Indexserien för tiden 1960–1998 har bestämts med beaktande av att inkomstindex för 1999 enligt LIP ska vara 100,00. Det innebär att indexet rent praktiskt räknats baklänges med utgångspunkten från år 1999 (7 § LIPP, prop.1997/98:151, s. 779).

10.4 Omräkning

Omräkning av pensionsbehållning för förfluten tid med förändring av inkomstindex ska ske på motsvarande sätt som för år 1999 och senare (36 § LIPP jfr 5 kap. 6 § LIP).

Det innebär att omräkning på grund av förändringar av inkomstindex sker först för år 1961. För detta år multipliceras pensionsrätter intjänade år 1960 med kvoten (den faktor som erhålls när inkomstindex för år 1962 delas med inkomstindex för 1961) mellan inkomstindex för år 1962 och år 1961. Därefter indexeras pensionsrätter intjänade till och med 1961 genom multiplikation med kvoten mellan inkomstindex för år 1963 och år 1962, och så vidare.

10.5 Avrundning

Pensionsbehållningen efter indexomräkning ska avrundas till närmaste lägre hela krontal (36 § LIPP jfr 5 kap. 9 § LIP).

11. Pensionsgrundande belopp för förtidspension beräknad med antagandepoäng för åren 1999 – 2000

Som framgår av avsnitt 8.1 hänvisas i kapitlet, med vissa undantag, enbart till äldre bestämmelser.

För åren 1999–2002 kunde pensionsgrundande belopp tillgodoräknas för förtidspension med antagandepoäng.

Vad som sägs om förtidspension i LIP gäller även sjukbidrag (1 kap. 10 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

11.1 Vad är antagandepoäng?

Om en förtidspensionär har tillgodoräknats pensionspoäng för ATP före förtidspensionstillfället, har han i regel rätt till tilläggspension i form av förtidspension. Principen är att förtidspensionären ska ha den ATP han skulle ha fått som ålderspensionär, om han hade kunnat fortsätta att arbeta. Med ledning av redan intjänad pensionspoäng beräknas en pensionspoäng som man antar att den försäkrade skulle ha fått, om han inte hade förtidspensionerats. Denna så kallade antagandepoäng tillgodoräknas för vart och ett av åren från förtidspensionsfallet fram till och med det 64:e levnadsåret och är en på visst sätt beräknad medelpoäng utifrån de redan verkligt intjänade poängen för tidigare år. Poängen för alla år – år med verkliga poäng och år med antagandepoäng – läggs till grund för förtidspensionen från ATP.

11.2 Villkor för PGB

En försäkrad som har tillgodoräknats antagandepoäng och som för någon del av ett år har fått förtidspension i form av tilläggspension ska tillgodoräknas ett PGB för det året. PGB tillgodoräknas dock endast till och med det år den försäkrade fyller 64 år (3 kap. 4 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

11.3 Beräkning av PGB

Med utgångspunkt från antagandepoängen beräknas en fiktiv inkomst, en så kallad antagandeinkomst. Antagandepoängen ökas först genom ett tillägg av en poäng. (Tillägget gör man för att inkomster upp till ett förhöjt prisbasbelopp dras av vid poängberäkningen och ger därför ingen poäng.) Antagandeinkomsten beräknas därefter som produkten mellan antagandepoängen, inklusive ökningen med ett, och det förhöjda prisbasbeloppet för året. Antagandeinkomsten blir därmed prisindexerad.

PGB beräknas slutligen som en tolfedel av antagandeinkomsten för varje månad som förtidspensionen har betalats ut under det aktuella året. Vid beräkningen tas också hänsyn till om pensionsuttaget är helt eller delvist. För den som under hela året haft hel förtidspension kommer PGB alltså att motsvara hela antagandeinkomsten (3 kap. 4 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

Exempel

Bestämmelserna om beräkning av PGB för förtidspension med antagandepoäng (AP) kan sammanfattas i följande formel där beloppet anges per månad.

$$\frac{(AP + 1) \times \text{förhöjt prisbasbelopp} \times \text{pensionsgrad}}{12}$$

Anta att:

$$AP = 50$$

$$\text{Förhöjt prisbasbelopp} = 37\,300$$

PGB för förtidspension beräknas på följande sätt:

$$\frac{(5,0 + 1) \times 37\,300}{12} = 18\,650 \text{ kronor per månad}$$

Det pensionsgrundande beloppet för hel förtidspension under hela året motsvara hela antagandeinkomsten.

Exempel

AP = 5,0

Förhöjt prisbasbelopp = 37 300 kronor

Pensionsgrad = 1/2 (halv förtidspension)

Har uppburit pension under 6 månader

Antagandeinkomst:

$$\frac{(5,0 + 1) \times 37\,300}{12} = 18\,650 \text{ kronor per månad}$$

PGB för året beräknas på följande sätt:

$$\frac{(18\,650 \times 6) \times 1}{2} = 55\,950 \text{ kronor}$$

11.4 Förvärvsarbete

I den mån förtidspensionären har pensionsgrundande förvärvsinkomster vid sidan av förtidspensionen, tillgodoräknas han pensionsrätt även på dessa inkomster enligt de regler som gäller för andra försäkrade.

11.5 Nordiska konventionen

I den nordiska konventionen om social trygghet finns bestämmelser om beräkning av tilläggspension i form av förtidspension när den försäkrade har rätt till förtidspension beräknad utifrån framtida försäkringsperioder (år med antagandepoäng) från mer än ett nordiskt land. Bestämmelserna innebär att endast en viss andel av de framtida försäkringsperioderna (för Sveriges del åren med antagandepoäng) ska tillgodoräknas i vart och ett av länderna. Andelen som ska tillgodoräknas i ett land bestäms som kvoten mellan faktiskt fullgjorda perioder i det landet och summan av faktiska fullgjorda perioder i samtliga aktuella länder.

Vid beräkningen av PGB för en förtidspensionär som får sin förtidspension beräknad med tillämpning av dessa bestämmelser ska motsvarande proportionering göras av respektive års antagandeinkomst (6 kap 10 § SFBP och 15 kap. 19 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

Exempel

Stefan har under visst år hel förtidspension. Antagandepoängen är beräknad till 5,0 och det förhöjda prisbasbeloppet antas vara 37 300 kronor. Han har totalt 360 försäkringsperioder i de nordiska länderna, varav 216 försäkringsperioder i Sverige.

PGB för förtidspension beräknas på följande sätt:

$$\frac{(5,0 + 1) \times 37\,300 \times 216}{12 \times 360} = 11\,190 \text{ kronor per månad}$$

11.6 Sammanträffande med annan förmån under retroaktivtid

Förtidspensionen kan vara samordnad med andra pensionsgrundande ersättningar.

Om en försäkrad får förtidspension beviljad för retroaktiv tid och pensionen är samordningsbar med tidigare utbetald, pensionsgrundande ersättning från Försäkringskassan eller en arbetslöshetskassa ska den försäkrade inte tillgodoräknas något PGB för de månader för vilka sådan pensionsgrundande ersättning betalats ut (3 kap. 7 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003). Om en försäkrad fått exempelvis sjukpenning för någon månad som en retroaktiv utbetalning av förtidspension avser, är antagandeinkomsten inte pensionsgrundande för den månaden. Detta gäller oberoende av storleken på det utbetalade beloppet.

Exempel

Ulrika är född 1947 och har beviljats hel förtidspension från och med januari år 1999. Ärendet handläggs i maj månad samma år. Sjukpenning har utbetalats till henne från januari till och med mars år 1999. PGB för förtidspension kan inte tillgodoräknas för månaderna januari–mars, utan först från och med april månad år 1999.

Exempel

Lina är född 1946 och har beviljats hel förtidspension från och med januari år 1999. Första utbetalningen av förtidspension sker i mars månad år 1999. Vid retroaktivutbetalningen har avdrag gjorts för sjukpenning avseende januari månad och för utbetalt försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen avseende februari och mars månader. PGB för förtidspension kan inte tillgodoräknas för januari men väl för februari och mars månader. Detta beror på att försörjningsstödet inte är en pensionsgrundande ersättning.

Exempel

Rikard är född 1951 och har tre fjärdedels förtidspension och arbetsskadelivränta. Ersättningarna är samordnade till 100 procent. Han har beviljats hel förtidspension och en höjning av arbetsskadelivräntan med 100 procentig samordning från och med april år 1999. Något avdrag för annan pensionsgrundande ersättning har inte gjorts. Ärendet handläggs i augusti månad. Eftersom inget avdrag har gjorts för andra pensionsgrundande belopp är även den nytillkomna delen av förtidspensionen pensionsgrundande från och med april månad år 1999. Den förhöjda delen av arbetsskadelivräntan är inte pensionsgrundande för den retroaktiva tiden.

11.7 Samordning med arbetsskadelivränta

Förtidspensionen kan vara helt eller delvis samordnad med pensionsgrundande arbetsskadelivränta. Livränta utges bara i den mån den överstiger den förtidspension som utges med anledning av samma inkomstförlust (6 kap. 1 § LAF i dess lydelse före den 1 januari 2003).

När det gäller pensionsgrundande belopp för ålderspension gäller motsatt princip. Det innebär att i första hand tillgodoräknas PGI för livräntan. I andra hand tillgodoräknas den försäkrade PGB för förtidspension, men endast i den mån beloppet överstiger livräntans belopp före samordning (3 kap. 6 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

11.7.1 Hela pensionen är samordnad

Om hela den förtidspension som utgetts varit samordnad med arbetsskadelivräntan innebär reglerna för tillgodoräknande av PGB det som framgår av följande exempel.

Exempel

$AP = 5,00$

Förhöjt prisbasbelopp = 37 300 kronor

Pensionsgrad = $1/2$ (halv förtidspension)

Livränta före samordning = 7 250 kronor per månad

Förtidspensionen är helt samordnad med livräntan.

Beräknat PGB för halv förtidspension:

$$\frac{(5,00 + 1) \times 37\,300 \times 1}{12 \times 2} = 9\,325 \text{ kronor per månad}$$

Det belopp som ska tillgodoräknas den försäkrade som PGB för förtidspension är $9\,325 - 7\,250 = 2\,075$ kronor per månad.

11.7.2 Delar av pensionen är samordnad

Om endast en del av förtidspensionen har varit samordnad med arbetsskadelivräntan gäller att den andel av PGB som svarar mot den samordnade delen av pensionen ska tillgodoräknas den försäkrade, om den överstiger livräntan före samordningen (3 kap. 6 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

För den del av förtidspensionen som inte är samordnad beräknas PGB på vanligt sätt. Vid beräkningen tas därför PGB först fram för hela den pension som utges. Därefter proportioneras det i förhållande till den del av pensionen som är samordnad och den del som inte är samordnad.

Exempel

AP = 5,00

Förhöjt prisbasbelopp = 37 300 kronor

Pensionsgrad = 1/2 (halv förtidspension)

Livränta före samordning = 7 250 kronor per månad

Förtidspensionen är samordnad med livräntan till 75 procent.

Beräknat PGB för halv förtidspension

$$\frac{(5,00 + 1) \times 37\,300 \times 1}{12 \times 2} = 9\,325 \text{ kronor per månad}$$

Samordnad del (75 %) av PGB

$75 \% \times 9\,325 = 6\,993,75$ kronor per månad

Den samordnade delen av PGB (6 993,75 kronor) understiger livräntan (7 250 kronor). Den försäkrade tillgodoräknas därför inget PGB för den delen.

PGB för den inte samordnade delen (25 %) av förtidspensionen:

$$25 \% \times 9\,325 = 2\,331,25 \text{ kronor per månad.}$$

Den försäkrade tillgodoräknas ett PGB på 2 331,25 kronor per månad. Om oförändrade förhållanden gäller hela året blir PGB för året $12 \times 2\,331,25 = 27\,975$ avrundat till 27 900 kronor.

Exempel

Om livräntan i föregående exempel istället är 6 250 kronor per månad beräknas PGB för den samordnade delen till $6\,993,75 - 6\,250 = 743,75$ kronor och den försäkrade tillgodoräknas ett PGB på $743,75 + 2\,331,25 = 3\,075$ kronor per månad för förtidspension.

11.7.3 Inte pensionsgrundande livränta

Det kan förekomma att en medborgare i ett land utanför EU/EES flyttar tillbaka till sitt hemland, när han har både arbetsskadelivränta och förtidspension som är samordnad med livräntan. I ett sådant fall blir livräntan inte pensionsgrundande på grund av bestämmelserna om vem som är försäkrad. Detta reglerades i AFL innan SofL trädde ikraft den 1 januari 2001.

Eftersom livräntan inte är pensionsgrundande i detta fall gäller inte samordningsregeln i LIP. I stället tillämpas de vanliga reglerna om PGB för förtidspension med antagandepoäng.

12. Pensionspoäng för förtidspension beräknad med antagandepoäng för åren 1999 – 2002

Som framgår av avsnitt 8.1 hänvisas i kapitlet, med vissa undantag, enbart till äldre bestämmelser.

För åren 1999–2002 ska pensionspoäng fastställas inte bara för den som haft PGI, utan även för den som för någon del av året har haft förtidspension beräknad med antagandepoäng (4 kap. 9 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

12.1 Beräkning av pensionspoäng

En försäkrad, som haft förtidspension beräknad med antagandepoäng, ska tillgodoräknas pensionspoäng med en tolfedel av antagandepoängen för varje månad som hon eller han haft pensionen (4 kap. 9 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

Exempel

Diana som under fem månader ett kalenderår haft förtidspension beräknad med antagandepoängen 5,00 tillgodoräknas, utöver poäng grundad på andra inkomster, en pensionspoäng på

$$\frac{5 \times 5,00 \times 3}{12} = 2,08$$

12.2 Delvis förtidspension

Har den försäkrade haft en fjärdedels, halv, två tredjedels eller tre fjärdedels förtidspension ska han eller hon tillgodoräknas pensionspoäng med motsvarande andel av antagandepoängen (4 kap. 9 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

Exempel

Patti har en antagandepoäng på 5,00. Hon har haft tre fjärdedels förtidspension under fem månader och får följande poäng:

$$\frac{5 \times 5,00 \times 3}{12 \times 4} = 1,56$$

12.3 Om förtidspensionen varit samordnad med arbetsskadelivräntan

Om en förtidspension beräknad med antagandepoäng har varit samordnad med arbetsskadelivränta gäller, utöver det som beskrivits i avsnitten 10.1 och 10.2 ovan, att poäng för förtidspensionen ska tillgodoräknas bara för den del antagandepoängen överskrider den pensionspoäng som livräntan ger. Om förtidspensionen endast till en del är samordnad med livräntan gäller detta den samordnade delen.

Pensionspoäng med anledning av förtidspension ska inte tillgodoräknas för tid före den månad pensionen börjar utges löpande om en annan pensionsgrundande och med förtidspensionen samordnad ersättning har betalats ut för samma månad (4 kap. 9 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

12.4 Förvärvsarbete

Pensionspoäng ska med anledning av förtidspension tillgodoräknas utöver de pensionspoäng som ska tillgodoräknas för PGI (4 kap. 9 § LIP i dess lydelse före den 1 januari 2003).

Exempel

Aretha har haft halv förtidspension beräknad på antagandepoäng under ett helt år. Hon tillgodoräknas därför pensionspoäng som motsvarar hälften av antagandepoängen. Under denna tid har hon förvärvsarbetat på deltid, och hon tillgodoräknas därför pensionspoäng även för denna inkomst.

12.5 Födda före 1938

Enligt LIPP gäller AFL:s regler om tillgodoräknande av pensionspoäng i stället för bestämmelserna i LIP för dem som är födda före år 1938.

Undantag har gjorts för personer som beviljats förtidspension från och med januari 1999 eller senare. De ska tillgodoräknas pensionspoäng med anledning av förtidspension enligt reglerna i det nya ålderspensionssystemet.

För mer information hänvisas till vägledning 2010:3 *Ålderspension för personer födda 1937 eller tidigare samt särskilt pensionstillägg*.

13. Källförteckning

EG-förordningar

Rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpning av förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda. Egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda. Egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Författningar

Socialförsäkringsbalken (2010:110)

Lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken (2010:110)

Brottsbalken

Den upphävda lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration

Lag (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter

Socialtjänstlag (2001:453)

Studiestödsförordning (2000:655)

Studiestödslag (1999:1395)

Inkomstskattelag (1999:1229)

Den upphävda socialförsäkringslagen (1999:799)

Den upphävda lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag

Den upphävda lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Den upphävda lagen (1998:671) om inkomstgrundad ålderspension

Skattebetalningslag (1997:483)

Föräldraledighetslag (1995:584)

Lag (1994:1810) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning

Lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt

Lag (1994:1744) om allmän pensionsavgift

Lag (1994:1117) om registrerat partnerskap (upphävd den 1 maj 2009)

Förvaltningslag 2017:900

Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

Lag (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m.

Lag (1977:265) om statligt personskadeskydd

Lag (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Den upphävda lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Lag (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption

Lag (1966:413) om vapenfri tjänst

Den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring

Värnpliktslag (1941:967)

Förordning (2000:1171) om inkomstindex för år 2001

Förordning (1999:1419) om inkomstindex för år 2000

Förordning (1998:1340) om inkomstgrundad ålderspension

Förarbeten

Prop. 2002/03:2 Vissa socialförsäkringsfrågor m.m.

Prop. 2000/01:96 Sjukersättning och aktivitetsersättning istället för förtidspension

Prop. 2000/01:70 Automatisk balansering av ålderspensionssystemet

Prop. 1999/2000:10 Ett reformerat studiestödssystem

Prop. 1997/98: 151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m.

Prop. 2008/09:200 Socialförsäkringsbalk

Pensionsmyndighetens vägledningar avseende ålderspension

Pensionsmyndighetens vägledning (2010:2) Ålderspension för personer födda 1938 eller senare – Att ta ut pension

Pensionsmyndighetens vägledning (2010:3) Ålderspension för personer födda 1937 eller tidigare

Pensionsmyndighetens vägledning (2010:6) Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG-förordningarna 1408/71 och 574/72 samt enligt konventioner om social trygghet

Pensionsmyndighetens vägledning (2010:7) Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG-förordningarna 883/2004 och 987/2009 samt enligt konventioner om social trygghet

www.pensionsmyndigheten.se

